

Vest-Finnmark kommunerevisjon IKS
Oarje-Finnmárkku suohkanrevisiuvdna SGO

www.vefik.no

RAPPORT

FORVALTNINGSREVISJON

2017-2020

Mobbing i grunnskolen

ALTA KOMMUNE

FORORD

Bakgrunnen for denne rapporten er *Plan for forvaltningsrevisjon 2017–2020*, vedtatt av kommunestyret i Alta kommune den 25.10.2016 (sak 97/16).

Det framgår av planen at det innen utløpet av år 2020 skal utføres en forvaltningsrevisjon av fokusområdet *Mobbing i grunnskolen*.

Prosjektgruppa for undersøkelsen har bestått av forvaltningsrevisor Bjørn-Christian Johansen som har vært prosjektleder, og forvaltningsrevisor Viggo Johannessen som har vært prosjektmedarbeider.

Ferdigstilt rapport av 24. april 2019 er kvalitetssikret av ekstern og særskilt kvalitetssikrer, Annette Gohn-Hellum.

Endringer i foreliggende bearbeidet rapport er kvalitetssikret av Viggo Johannessen.

Revisjonens kontaktpersoner i kommunen har vært skolefaglig ansvarlig Tove K. Knudsen og kommunalleder for oppvekst og kultur Rikke Raknes.

Vi takker alle for et positivt samarbeid.

Alta, 24.04.2019/17.12.2019

Bjørn-Christian Johansen
Forvaltningsrevisor/prosjektleder

Viggo Johannessen
Forvaltningsrevisor/prosjektmedarbeider

Aud Synnøve Opgård
Revisjonssjef/oppdragsansvarlig

Annette Gohn-Hellum
Forvaltningsrevisor/særskilt kvalitetssikrer

INNHALDSFORTEGNELSE

0	Sammendrag	3
0.1	FORMÅLET MED PROSJEKTET	3
0.2	REVISORS VURDERINGER OG KONKLUSJONER	3
0.3	ANBEFALINGER	7
1	Innledning	8
1.1	PROSJEKTETS BAKGRUNN OG FORMÅL	8
1.1.1	Bakgrunn	8
1.1.2	Formål	9
1.2	PROBLEMSTILLINGER	9
1.3	REVISJONSKRITERIER	9
1.3.1	Kilder til kriterier	9
1.3.2	Om kriteriene	10
1.3.3	Utleddning av underproblemstillinger og revisjonskriterier	14
1.4	METODE	15
1.4.1	Datainnsamling	15
1.4.2	Avgrensning	15
1.4.3	Dataenes gyldighet og pålitelighet	15
2	Bakgrunnsopplysninger	17
2.1	MYNDIGHETSFORDELING OG ORGANISERING I OPPVEKSTSEKTOREN	17
2.2	OM ALTASKOLEN	20
2.3	KVALITETSSYSTEM	21
2.4	DEN ÅRLIGE NASJONALE ELEVUNDERSØKELSEN	23
2.5	OM BEGREPET MOBBING	29
2.6	UTVALGTE SKOLER TIL NÆRMERE UNDERSØKELSE	30
2.6.1	Om Bossekop skole	30
2.6.2	Om Alta ungdomsskole	30
2.6.3	Om Rafsbotn skole	30
3	HVORDAN ARBEIDER SKOLENE I ALTA KOMMUNE MED Å FOREBYGGE, AVDEKKE OG BEKJEMPE MOBBING?	31
3.1	HAR SKOLENE I ALTA KOMMUNE SYSTEMER OG RUTINER FOR Å FOREBYGGE MOBBING?	31
3.1.1	Revisjonskriterier	31
3.1.2	Data	31
3.1.3	Vurderinger	51
3.1.4	Delkonklusjon	52
3.2	HAR SKOLENE I ALTA KOMMUNE SYSTEMER OG RUTINER FOR Å AVDEKKE MOBBING?	53
3.2.1	Revisjonskriterier	53
3.2.2	Data	53
3.2.3	Vurderinger	65
3.2.4	Delkonklusjon	66
3.3	I HVILKEN GRAD FØLGER SKOLENE I ALTA KOMMUNE OPP KONKRETE MOBBESAKER?	68
3.3.1	Revisjonskriterier	68
3.3.2	Data	68
3.3.3	Vurderinger	78
3.3.4	Delkonklusjon	79
3.4	SAMLET VURDERING OG KONKLUSJON	79
4	KONKLUSJONER	80
4.1	HOVEDKONKLUSJON	80
4.2	DELKONKLUSJONER	80
5	ANBEFALINGER	82
6	KILDER OG LITTERATUR	83
	Vedlegg 1: Rådmannens kommentarer	89
	Vedlegg 2: Metode og gjennomføring	90

0 SAMMENDRAG

0.1 Formålet med prosjektet

Formålet med dette prosjektet har vært å undersøke hvordan skolene i Alta kommune arbeider med å bekjempe mobbing med utgangspunkt i elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring, jf. opplæringsloven kapittel 9 A. I dette ligger det videre å undersøke hvordan skolene i praksis arbeider med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing. På bakgrunn av den mottatte informasjon og resultatene i revisjonens undersøkelse, vil kommunen få belyst ulike sider ved egen praksis og bli presentert områder hvor det er muligheter for forbedringer.

Av ressursmessige hensyn - herunder metodemessige utfordringer – har ikke revisjonen i forbindelse med denne undersøkelsen analysert om det foreligger årsakssammenhenger mellom skolens praksis og antall registrerte krenkesaker opp mot resultatene i den årlige nasjonale elevundersøkelsen. Når det gjelder relasjonelle forhold mellom lærere og elever, så er prosjektet blitt avgrenset til å omfatte undersøkelse av praksis vurdert etter opplæringsloven §§ 9 A-3 til 9 A-5. De mange og komplekse arbeidsrettslige problemstillinger som kan oppstå i den forbindelse er ikke blitt behandlet i denne undersøkelsen.

0.2 Revisors vurderinger og konklusjoner

Hvordan arbeider skolene i Alta kommune med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing?

Hovedkonklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune sitt arbeid med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing i hovedsak er i tråd med opplæringsloven kapittel 9 A.

Hovedkonklusjonen er basert på vurderinger og konklusjoner knyttet til følgende tre underproblemstillinger:

Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å forebygge mobbing?

Vurderinger

Systemer og rutiner som forebygger mobbing

Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å forebygge mobbing. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å forebygge mobbing som er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Når det gjelder digital mobbing og trakassering innrømmer skoleeier at det har vært for lite oppmerksomhet på dette fenomenet, men at arbeidet på dette området nå skal økes. Behovet for dette støttes også av informantene ved skolene. På bakgrunn av at dette problemet har eksistert i mange år allerede, anses det som en svakhet at skoleeier ikke har hatt tilstrekkelig med fokus på dette tidligere. Det er imidlertid positivt at det vil bli økt fokus på det fremover.

Opplæring av de ansatte ved skolen

Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene får tilstrekkelig opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for å fremme elevenes skolemiljø. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune påser at alle som arbeider ved skolene får

tilstrekkelig opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for fremme elevenes skolemiljø, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Medvirkning fra elever og foreldre/foresatte

Skolene i Alta kommune skal påse at elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune legger til rette for at elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Det må imidlertid påpekes at både elevene og foreldrene etterlyser mer medvirkning på området. Det kan derfor tyde på at det er ytterligere rom for forbedring.

Ordensreglement

Skolene i Alta kommune skal ha et ordensreglement som er i henhold til krav stilt i opplæringsloven.

Revisjonen har fått forelagt det kommunale ordensreglementet som heter Lokal forskrift om ordensreglement - Alta kommune, i tillegg til ordensreglementene til de tre utvalgte skolene Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Ifølge opplæringsloven § 9 A-10, gjelder følgende bestemmelser for skolenes ordensreglement:

«Kommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole og fylkeskommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte videregående skole. Reglementet skal gi regler om rettene og pliktene til elevene så langt de ikke er fastsatt i lov eller på annen måte. Reglementet skal inneholde regler om orden og oppførsel, om hvilke tiltak som kan brukes mot elever som bryt reglementet, og hvordan slike saker skal behandles. Skolen kan bare bruke tiltak som er iverksatt i ordensreglementet. Tiltakene skal ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling. Før det blir tatt avgjørelse om tiltak, har eleven rett til å forklare seg muntlig for den som skal ta avgjørelsen. Ordensreglementet skal gjøres kjent for elevene og foresatte».

Revisjonen vurderer at skolene i Alta kommune utarbeider sine ordensreglement i tråd med opplæringslovens bestemmelser og at innholdet i ordensreglementene er i henhold til de krav som stilles i opplæringsloven § 9 A-10.

Delkonklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å forebygge mobbing som er i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det foreligger planer og at det gjøres/skal gjennomføres bestemte aktiviteter som skal bidra til;

- God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen
- Utvikling av lærerens evne til å lede klasser og grupper
- Kunnskap og bevissthet blant de ansatte i skolen vedrørende sitt ansvar for å etterfølge systemer og rutiner knyttet til å fremme elevenes skolemiljø, selv om det på et tidligere tidspunkt kunne ha vært mer fokus på mobbing og trakassering på sosiale medier, og hvordan bekjempe det
- Utvikling av gode voksne rollemodeller blant de ansatte
- Positive relasjoner mellom lærer og elev
- Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene
- Godt samarbeid mellom skole og hjem
- Involvering av elever og foreldre/foresatte i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, selv om både elever og foreldre/foresatte etterlyser mer medvirkning

- Felles forståelse og orientering blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte om nulltoleranse mot mobbing/krenking
- God kunnskap om mobbe/krenkebegrepet blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte
- God kjennskap til skolens ordensreglement blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte

Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å avdekke mobbing?

Vurderinger

Systemer og rutiner som avdekker mobbing

Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å avdekke mobbing. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å avdekke mobbing som er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Plikten til å følge med, gripe inn og varsle

Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med, gripe inn og varsle dersom elever blir mobbet. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune påser at alle som arbeider ved skolene blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med, gripe inn og varsle dersom elever blir mobbet, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Rektorene har også etablert framgangsmåter for saksgang ved mistanke eller kunnskap om at ansatte krenker en eller flere elever.

Informasjon til alle elever og foreldre/foresatte

Skolene i Alta kommune skal påse at alle elever og foreldre/foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune i hovedsak påser at alle elever og foreldre/foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

I spørreundersøkelsen sa imidlertid over en fjerdedel av elevene at de ikke hadde kunnskaper om sine rettigheter som elev. Det kan dermed tyde på at det er noen elever som ikke får med seg informasjonen.

Manglende oppdatering av skolenes hjemmesider på nett, vurderes av revisjonen som en svakhet, men ikke et avvik sett i forhold til loven. Revisjonen legger til grunn på dette punkt, at forutsatt at informasjonen det gjelder ikke er unntatt offentlighet, så er det en generell etablert forventning i samfunnet om at offentlige virksomheter foretar løpende oppdatering av virksomhetsinformasjon på sine operative nettsider.

Plikten til å undersøke

Skolene i Alta kommune skal undersøke nærmere i alle saker hvor det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune undersøker nærmere i alle saker hvor det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Det må bemerkes at over en fjerdedel av elevene i spørreundersøkelsen uttalte at de syntes det var vanskelig å gå til lærer å fortelle om at de er blitt mobbet/krenket.

Delkonklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å avdekke mobbing som er i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det gjøres/skal gjennomføres handlinger som inneholder følgende elementer;

- Gjennomføre årlige anonyme spørreundersøkelser og bruke data fra Elevundersøkelsen i tillegg til egne lokale undersøkelser vedrørende skolemiljø
- Fokuserer på kvaliteten i samspillet mellom elevene ved å trene på observasjon og på å bruke forskjellige kartleggingsverktøy
- Være til stede og føre tilsyn i friminuttene
- Være ekstra oppmerksom på sårbare elever
- Ta opp mobbing i individuelle samtaler med elevene, i ukentlige evalueringer i klassen, i foreldresamtaler og på foreldremøter
- Ansvarliggjøring og opplæring av de ansatte i forhold til å etterleve lovverk og regler
- Informasjon gis til alle elever og foreldre/foresatte om ansvar og rettigheter vedrørende skolemiljø, selv om enkelte elever opplyser at de ikke har kunnskaper
- Meldinger om mobbing fra elever og foreldre tas alltid på alvor og det reageres umiddelbart med registrering av 9a-sak på forholdet, selv om det nok kan gis ekstra oppmerksomhet til en del elever som føler det er vanskelig å ta slike saker opp med læreren
- Rektorene har etablert framgangsmåter for saksgang dersom det er mistanke eller kunnskap om ansatte som krenker en eller flere elever
- Ved mistanke om mobbing så intensiveres observasjon, undersøkelse og innhenting av opplysninger

I hvilken grad følger skolene i Alta kommune opp konkrete mobbesaker?

Vurderinger

Oppfølging av mobbesaker

Skolene i Alta kommune skal følge opp alle konkrete mobbesaker i henhold til krav stilt i opplæringsloven. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune følger opp alle konkrete mobbesaker i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Rektorene har også etablert framgangsmåter for å håndtere saker dersom en voksen på skolen krenker en eller flere elever.

Dokumentasjon av aktivitetsplikten

Skolene i Alta kommune skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i konkrete mobbesaker. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i konkrete mobbesaker, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Manglende elektronisk arkivsystem vurderes av revisjonen som en svakhet, men ikke et avvik sett i forhold til loven.

Oppfølging av alle involverte

Skolene i Alta kommune skal følge opp alle involverte elever i en mobbesak og påse at de blir hørt. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune følger opp alle involverte elever i en mobbesak og påser at de blir hørt, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Sanksjoner i mobbesaker

Skolene i Alta kommune skal i konkrete mobbesaker iverksette sanksjoner i henhold til ordensreglement. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune i konkrete mobbesaker iverksetter sanksjoner i henhold til ordensreglement, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Delkonklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune følger opp konkrete mobbesaker i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det gjøres/skal gjennomføres handlinger som inneholder følgende elementer;

- Undersøkelser og observasjon for å skaffe informasjon
- Følge opp alle involverte parter i en sak og påse at de blir hørt
- Samtaler med den som er blitt plaget, for å skaffe informasjon og gi støtte
- Samtaler med foreldrene til den som er plaget
- Samtaler med den som mobber
- Samtaler med mobbernes foreldre
- Sanksjoner og dokumentasjon. Sanksjoner settes overfor mobbere dersom det er nødvendig. Sanksjoner dokumenteres
- Oppfølging. Mobbesituasjonen følges inntil den opphører helt
- Involvere spesialkompetanse ved behov
- Rektorene har etablert framgangsmåter for å håndtere saker dersom en voksen på skolen krenker en eller flere elever

0.3 Anbefalinger

På bakgrunn av de funn som er gjort i denne undersøkelsen vil revisjonen anbefale følgende:

1. Skoleeier bør vurdere å iverksette en prosess med å etablere et elektronisk arkivsystem for skolene som sikrer fullelektronisk saksbehandling mellom skole og administrasjon.
2. Det bør iverksettes tiltak for vedlikehold og oppdatering av skolenes internettsider.
3. Skolene bør iverksette tiltak som sikrer at alle elevene får med seg viktig informasjon som skolen gir vedrørende deres ansvar og rettigheter.
4. Skole-hjem – samarbeidet bør videreutvikles ved å identifisere muligheter for hvordan man ytterligere kan øke involvering av elever og foreldre/foresatte i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.
5. Skolene bør iverksette tiltak som kan bidra til å senke elevenes terskel for å si ifra om mobbing og/eller krenkende adferd.
6. Skoleeier bør sammen med skolene øke kunnskapen om digital mobbing og utarbeide framgangsmåter for hvordan skolen kan utføre sin rolle i håndtering av samfunnsproblemet.

1 INNLEDNING

1.1 Prosjektets bakgrunn og formål

1.1.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for denne forvaltningsrevisjonen er *Plan for forvaltningsrevisjon 2017-2020*, vedtatt av kommunestyret i Alta kommune den 25.10.2016 (sak 97/16). Det framgår av planen at det skal utføres en forvaltningsrevisjon av fokusområdet *Mobbing i grunnskolen*.

Dette fokusområdet er nærmere omtalt i *Overordnet analyse 2017-2020* (utarbeidet i 2016) for Alta kommune der det sies følgende:

«Elevers rett til et godt fysisk og psykososialt arbeidsmiljø framgår av opplæringsloven kapittel 9a. I følge oppl.l. § 9a-1 har alle elever «i (...) grunnskolar og vidaregåande skolar [har] rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.» Retten etter § 9a-1 er en individuell rettighet. Det avgjørende i vurderingen av om elevens rett er oppfylt, er virkningen miljøet har på den enkelte elevs helse, trivsel og læring. Når eleven har en rett til et godt skolemiljø, har skolen og skoleeier en tilsvarende plikt til å sikre at eleven får denne retten oppfylt. Det skal arbeides både systemrettet og individrettet for å nå dette målet, jf. oppl.l § 9a og § 13-10.

Alta kommune har utarbeidet dokumentet *Handlingsplan for et trygt og inkluderende skolemiljø*. Her framgår det at «systematisk arbeid med skolemiljø virker preventivt og motvirker mobbing og uønsket atferd i skolen.» Videre framgår det av handlingsplanen at «arbeid med skolemiljø er et utviklingsarbeid som forutsetter at man kartlegger sider ved skolen som kan bidra til at elever opplever seg marginaliserte, og ikke føler tilhørighet og tilknytning til skolen. Den kunnskapen som genereres gjennom slik kartlegging skal brukes til å bedre skolemiljøet.»

Handlingsplanen inneholder blant annet en årsplan for skolenes aktiviteter i forbindelse med oppl.l § 9 a, samt definisjoner knyttet til henholdsvis psykososiale forhold og fysiske forhold.

Av handlingsplanen framgår videre at skolene i Alta kommune har følgende hovedmålsetting:

«Skolen skal fremme helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygge sykdom og skade. Elevene skal oppleve et trygt og godt fysisk og psykososialt arbeidsmiljø.

- Alle elever har krav på å bli behandlet med respekt og omsorg – fritt for mobbing og annen krenkende adferd
- Elever, foresatte og skolens ansatte har et felles ansvar for å stoppe all form for krenkende adferd
- Det fysiske miljøet i skolen skal være i samsvar med kravene i forskriften
- Alle elever har rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov»

Den årlige nasjonale elevundersøkelsen viser at andelen elever i 7. klassetrinn i Alta kommune som har opplevd mobbing (2-3 ganger i måneden eller oftere) har hatt en liten nedgang i perioden 2014-2016. For 10. klassetrinn har det vært en liten økning i samme periode.

Området er svært vesentlig fra et brukerperspektiv (elevene), men er også vesentlig i et samfunnsperspektiv. Det er ikke gjennomført forvaltningsrevisjon på dette området tidligere. Det utføres statlig tilsyn på området (Fylkesmannen). Elvebakken skole i Alta kommune var gjenstand for slikt tilsyn i 2014. Tema for tilsynet var skolens arbeid med elevenes psykososiale arbeidsmiljø, jf. opplæringsloven § 9a og kapittel 11. Det er ikke planlagt noe nytt statlig tilsyn (per mai 2016)».

Den 1. august 2017 ble en endring av opplæringsloven satt i kraft ved at loven ble tilført et nytt kapittel 9 A. Denne lovendringen innebærer en forsterket regulering av elevenes skolemiljø samt en skjerpende tydeliggjøring av de plikter som skolen og skoleeier har med hensyn til å oppfylle elevers rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

1.1.2 Formål

Formålet med dette prosjektet har vært å undersøke hvordan skolene i Alta kommune arbeider med å bekjempe mobbing med utgangspunkt i elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring, jf. opplæringsloven kapittel 9 A. I dette ligger det videre å undersøke hvordan skolene i praksis arbeider med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing.

På bakgrunn av dette vil kommunen få belyst ulike sider ved egen praksis, og bli presentert områder hvor det er muligheter for forbedringer.

1.2 Problemstillinger

Undersøkelsen er blitt gjennomført på bakgrunn av en hovedproblemstilling vedtatt av kontrollutvalget i Alta kommune den 24.04.2017 (sak 12/2017). I tillegg har revisjonen utarbeidet tre underproblemstillinger.

Hovedproblemstillingen for undersøkelsen har vært som følger:

Hvordan arbeider skolene i Alta kommune med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing?

Undersøkelsen har hatt følgende tre underproblemstillinger:

- Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å forebygge mobbing?
- Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å avdekke mobbing?
- I hvilken grad følger skolene i Alta kommune opp konkrete mobbesaker?

Revisjonen har forholdt seg til vedtaket i sak 12/2017 vedrørende problemstillinger der kontrollutvalget overlater til revisjonen å utarbeide underproblemstillinger og eventuelle tilleggsproblemstillinger i tilknytning til den vedtatte hovedproblemstillingen.

1.3 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er samlebetegnelsen på de krav og forventninger som brukes i den enkelte forvaltningsrevisjon for å vurdere den reviderte virksomhet. Kriteriene holdes opp mot faktagrunnlaget, og danner basis for de analyser og vurderinger som foretas, og de konklusjoner som trekkes.

1.3.1 Kilder til kriterier

Revisjonskriteriene i denne undersøkelsen er utledet fra følgende kilder:

- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) av 17. juli 1998 nr. 61. Endring med lov 9. juni 2017 nr.38 (ikr. 1. aug. 2017 iflg. res. 9.juni 2017 nr. 711)
- Prop. 57 L (2016-2017) Endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)
- Utdanningsdirektoratet (2017) *Skolemiljø* - Rundskriv Udir-3-2017
- Utdanningsdirektoratet (2010) *Arbeid mot mobbing* - Veileder for ansatte og ledere i grunnskolen

1.3.2 Om kriteriene

Den mest sentrale kilden til revisjonskriterier for denne undersøkelsen er opplæringsloven som definerer elevers lovmessige rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Forebygge mobbing

Opplæringsloven § 9 A-3 sier at skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerhet for elevene. Rektor har et ansvar for at dette blir gjort ved den enkelte skole, mens kommunen som skoleeier har det overordnede ansvaret med å sørge for at skoleledelsen ved skolene oppfyller kravene som stilles i loven.

Opplæringsloven § 9 A-8 sier at elevene også skal få ta del i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Det formelle organet for elevene her er skolens elevråd og igjennom dette organet kan elevers innspill og interesser vedrørende skolemiljø bli ivaretatt.

Utdanningsdirektoratet har laget et rundskriv i 2017 som heter *Skolemiljø* (Udir-3-2017) og i dette dokumentet framheves det at opplæringsloven kapittel 9 A er vedtatt av Stortinget og består av regler som ikke er valgfritt å følge, men må følges av alle skolene og skoleeierne i Norge. Elevene har en individuell rett til et trygt og godt psykososialt og fysisk skolemiljø. For det psykososiale miljøet er det elevens egen opplevelse som er avgjørende.

Utdanningsdirektoratet har også laget en veileder utgitt i 2010 for ansatte og ledere i grunnskolen som heter *Arbeid mot mobbing*. Dette dokumentet gir god hjelp og støtte til de som jobber i skolen med å utvikle og opprettholde et godt skolemiljø. I veilederen pekes det på at et godt psykososialt miljø og et godt læringsmiljø forebygger mobbing. Det vises også til tidligere forskning på elevenes læringsmiljø der det kommer fram at følgende faktorer er grunnleggende for å forebygge mobbing:

- God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen
- Lærerens evne til å lede klasser og grupper
- Positive relasjoner mellom lærer og elev
- Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene
- Godt samarbeid mellom skole og hjem

Avdekke mobbing

Opplæringsloven § 9 A-4 første ledd sier at alle ansatte på skolen har en handlingsplikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering dersom det er mulig. Alle som arbeider ved skolen, skal varsle rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. I tilfeller der det er mistanke om eller kjennskap til at mobbing foregår så skal skolen snarest undersøke saken. Videre beskriver opplæringsloven § 9 A-4 den konkrete aktivitetsplikten som skolen skal oppfylle i behandling av saker der elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller.

Opplæringsloven § 9 A-5 presiserer «*skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider ved skolen krenker en elev*» og videre at «*undersøkelser og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal iverksettes*». «*[D]ersom en som arbeider ved skolen får mistanke om, eller kjennskap til, at en annen som arbeider på skolen, utsetter en elev for krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering*» skal vedkommende straks varsle rektor om forholdet. «*Rektor skal varsle skoleeier*». Videre «*dersom det er en i ledelsen som står bak krenkelsen, så skal skoleeier varsles direkte av den som fikk mistanke om, eller kjennskap til krenkelsen*».

Utdanningsdirektoratets rundskriv *Skolemiljø* (Udir-3-2017) framhever at skolenes aktivitetsplikt utløses straks når det avdekkes at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Aktivitetsplikten består av fem delplikter. Tre av disse fem delpliktene står sentralt å oppfylle

i en avdekkingsfase og dette er plikten til å *følge med, gripe inn, og varsle*. Aktivitetsplikten skal sikre at skolene følger opp elever som ikke har det trygt og godt på skolen samt at skolen på et tidligst mulig tidspunkt griper inn når en elev blir mobbet. Videre sier rundskrivet fra Utdanningsdirektoratet at skolene har en plikt til å informere elever og foreldre om deres rettigheter etter opplæringsloven kapittel 9 A og om skolenes aktivitetsplikt samt muligheten til å melde en mobbesak til Fylkesmannen jf. opplæringsloven §§ 9 A-6 og 9 A-9.

Utdanningsdirektoratets veileder *Arbeid mot mobbing*, utgitt i 2010, beskriver at en mobbesituasjon kan vare over lang tid og kan føre til alvorlige skader dersom ingen stopper den. Mobbing forringer livssituasjonen for den som blir mobbet og dette kan hindre utviklingsmulighetene til for eksempel læring. Veilederen peker på at også den som mobber må få bistand og hjelpes ut av situasjonen, da forskning viser at også de som mobber tar skade av handlingene. Dokumentet *Arbeid mot mobbing* angir følgende aktiviteter som bør gjennomføres for å avdekke mobbing:

- Årlige anonyme spørreundersøkelser eller bruke data fra Elevundersøkelsen
- Fokuserer på kvaliteten i samspillet mellom elevene ved å trene på observasjon og på å bruke forskjellige kartleggingsverktøy
- Være til stede og føre tilsyn i friminuttene
- Ta opp mobbing i individuelle samtaler med elevene, i ukentlige evalueringer i klassen, i foreldresamtaler og på foreldremøter
- Meldinger om mobbing fra elever og foreldre skal alltid tas på alvor
- Ved mistanke om mobbing må observasjon, undersøkelse og innhenting av opplysninger intensiveres

Oppfølging av mobbesaker

Opplæringsloven § 9 A-4 sier at skolen skal gripe inn når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Skolen skal da så langt det er mulig sørge for at forholdet blir rettet opp. Dette gjelder også dersom forutgående prosesser med avdekking av mobbing har ført til bekreftelse på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Aktivitetspliktens to siste delplikter som går på å *undersøke og sette inn egnede tiltak* inntre da og står sentralt i skolens håndtering av situasjonen. Skolen skal involvere alle parter i en mobbesak og sørge for at alle blir hørt. Skolen skal ha fokus på barnets beste i behandlingen av forholdet. I henhold til opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd plikter skolen i konkrete mobbesaker å foreta iverksetting av tiltak og er videre pålagt å sette opp en skriftlig plan som skal inneholde følgende:

- Hvilket problem tiltaket skal løse
- Hvilke tiltak skolen har planlagt
- Når tiltakene skal gjennomføres
- Hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene
- Når tiltakene skal evalueres

I tiden før 01.08.2017, altså i tiden før det nye kapittel 9 A i opplæringsloven ble satt i kraft, så gjaldt regelen om at rektor måtte fatte enkeltvedtak i saker som gjelder mobbing og andre forhold der elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. I det nye kapittel 9 A i opplæringsloven er det tidligere enkeltvedtaket blitt byttet ut med aktivitetsplikten. Skolens dokumentasjonskrav i mobbesaker er todelt. I tillegg til den ovennevnte planen som skal utarbeides skriftlig, skal skolen også på et overordnet nivå dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten. Dette for å sikre at skolens praksis er hensiktsmessig, forsvarlig og etterprøvbart.

Opplæringsloven § 9 A-10 pålegger kommunen som skoleeier å lage forskrift til ordensreglement som skal følges ved at hver enkelt skole må utarbeide regler relatert til elevenes rettigheter og plikter. Skolene skal i sine ordensreglement ha definerte regler som

går på orden og oppførsel, hvilke sanksjoner som kan benyttes ved brudd på ordensreglementet og hvordan slike saker skal behandles. Fysisk refsing eller annen krenking må ikke forekomme. Før en eventuell sanksjon blir foretatt, har eleven rett til å forklare seg. Opplæringsloven § 9 A-11 åpner for at kommunen i ordensreglementet kan fastsette at elever bortvises fra skolen ved alvorlig eller gjentatte brudd på skolens regler. Elever på 1. til 7. trinn kan bortvises fra enkelttimer eller resten av dagen. Foreldre/foresatte må varsles før bortvisning foretas. Elever på 8. til 10. trinn kan bortvises opp til tre dager. Før vedtak om bortvisning fattes, så skal andre tiltak være vurdert.

Utdanningsdirektoratets rundskriv *Skolemiljø* (Udir-3-2017) framhever også skolenes aktivitetsplikt når tiltak må iverksettes i konkrete mobbesaker. Opplæringsloven § 9 A-2 innleder med at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Dersom skolen har avdekket en mobbesak og eller andre forhold som er i strid med opplæringsloven § 9 A-2, så skal skolen se til ordensreglement og videre oppfylle aktivitetsplikten. Rundskrivet konkretiserer også at alle med arbeidskontrakt ved skolen utgjør en personkrets som i utgangspunktet omfattes av aktivitetsplikten, men at det er forskjellig ansvar for ulike grupper, jf. Prop. 57 L (2016-2017). Dette innebærer at det kreves mer av en person som har en omsorgsrolle overfor elevene enn det kreves av personer med andre typer arbeidsoppgaver på skolen. I dette hierarkiet er rektor skolens øverste leder og ansvarlige. Likevel sier opplæringsloven § 9 A-4 første ledd at alle som arbeider ved skolen skal gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering hvis det er mulig. Rundskrivet presiserer videre at plikten til å gripe inn i umiddelbare oppståtte situasjoner i elevenes skolemiljø ikke er det samme som tiltaksplikten etter opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd.

Utdanningsdirektoratets veileder *Arbeid mot mobbing*, utgitt i 2010, gir råd i en mal med følgende punkter som bør gjennomføres for å løse konkrete mobbesaker:

- Undersøkelser og observasjon for å skaffe informasjon
- Samtaler med den som er blitt plaget, for å skaffe informasjon og gi støtte. Husk at den som er blitt mobbet, som regel underdriver
- Samtaler med foreldrene til den som er plaget
- Samtaler med den som mobber
- Samtaler med mobbernes foreldre
- Sanksjoner og dokumentasjon. Sett inn sanksjoner overfor mobbere dersom det er nødvendig. Sanksjoner bør dokumenteres
- Oppfølging. Mobbesituasjonen følges inntil den opphører helt. Etter en tid kan det være gunstig å ha en samtale med partene, men ikke for tidlig. Husk det tar tid å komme over alvorlige krenkelser

Ansvar for etterlevelse av lov- og forskriftsbestemmelsene

Det er kommunen som jf. opplæringsloven § 13-10 har det overordnede ansvaret for at kommunens skoler etterlever opplæringslovens krav. Bestemmelsen pålegger også kommunen å ha et forsvarlig system både for «*vurdering av om krava i opplæringslova og forskrifter til lova blir oppfylte*» og oppfølging «*å følge opp resultata frå desse vurderingane*».

Kommunens oppfølgingsansvar omfatter også utarbeidelse av en årlig rapport som blant annet skal omhandle tilstanden i grunnskoleopplæringen, læringsresultat, frafall og skolemiljø.

Utleddning av revisjonskriterier:

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor er det utledet følgende revisjonskriterier knyttet til de tre underproblemstillingene for denne undersøkelsen:

Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å forebygge mobbing?

Revisjonskriterier:

- Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å forebygge mobbing
- Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene får tilstrekkelig opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for å fremme elevenes skolemiljø
- Skolene i Alta kommune skal påse at elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
- Skolene i Alta kommune skal ha et ordensreglement som er i henhold til krav stilt i opplæringsloven

Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å avdekke mobbing?

Revisjonskriterier:

- Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å avdekke mobbing
- Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med, gripe inn og varsle dersom elever blir mobbet
- Skolene i Alta kommune skal påse at alle elever og foreldre/foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing
- Skolene i Alta kommune skal undersøke nærmere i alle saker hvor det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

I hvilken grad følger skolene i Alta kommune opp konkrete mobbesaker?

Revisjonskriterier:

- Skolene i Alta kommune skal følge opp alle konkrete mobbesaker i henhold til krav stilt i opplæringsloven
- Skolene i Alta kommune skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i konkrete mobbesaker
- Skolene i Alta kommune skal følge opp alle involverte elever i en mobbesak og påse at de blir hørt
- Skolene i Alta kommune skal i konkrete mobbesaker iverksette sanksjoner i henhold til ordensreglement

1.3.3 Utledning av underproblemstillinger og revisjonskriterier

Tabell - Underproblemstillinger og revisjonskriterier

Underproblemstillinger	Revisjonskriterier	Kilder til revisjonskriterier
1. Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å forebygge mobbing?	- Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å forebygge mobbing - Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene får tilstrekkelig opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for å fremme elevenes skolemiljø - Skolene i Alta kommune skal påse at elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø - Skolene i Alta kommune skal ha et ordensreglement som er i henhold til krav stilt i opplæringsloven	Opplæringsloven §§ 9 A-2 og 9 A-3 Opplæringsloven § 9 A-3 Opplæringsloven § 9 A-8 Opplæringsloven § 9 A-10
2. Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å avdekke mobbing?	- Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å avdekke mobbing - Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med, gripe inn og varsle dersom elever blir mobbet - Skolene i Alta kommune skal påse at alle elever og foreldre/foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing - Skolene i Alta kommune skal undersøke nærmere i alle saker hvor det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	Opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5 Opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5 Opplæringsloven §§ 9 A-6 og 9 A-9 Opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5
3. I hvilken grad følger skolene i Alta kommune opp konkrete mobbesaker?	- Skolene i Alta kommune skal følge opp alle konkrete mobbesaker i henhold til krav stilt i opplæringsloven - Skolene i Alta kommune skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i konkrete mobbesaker - Skolene i Alta kommune skal følge opp alle involverte elever i en mobbesak og påse at de blir hørt - Skolene i Alta kommune skal i konkrete mobbesaker iverksette sanksjoner i henhold til ordensreglement	Opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5 Opplæringsloven § 9 A-4 Opplæringsloven § 9 A-4 Opplæringsloven §§ 9 A-10 og 9 A-11

1.4 Metode

1.4.1 Datainnsamling

Metode er samlebetegnelsen på de framgangsmåtene som benyttes for å samle inn og behandle data som kan gi svar på problemstillingene i en undersøkelse. Framgangsmåtene ved gjennomføringen av denne forvaltningsrevisjonen har vært å foreta en nærmere undersøkelse av Bossekop skole i vestre del av Alta, som er en ren 1-7 - skole på barnetrinnet, Alta ungdomsskole i bysentrum av Alta, som er en ren 8-10 - skole på ungdomstrinnet og Rafsbotn skole i østre del av Alta, som er en nærskole med et skoletilbud fra 1. til 10. trinn. Viktige kriterier for utvelgelsen av de ovennevnte tre skolene har vært skolenes beliggenhet med hensyn til å gi undersøkelsen en jevn geografisk spredning, i tillegg til at type skole (nærskole/ barneskole/ungdomsskole) samt elevtall samlet sett er blitt tillagt vekt. Med dette utvalget lagt til grunn har revisjonen undersøkt forhold som berører et samlet elevtall på omlag 800 elever i Altaskolen.

Det er blitt foretatt dokumentanalyse ved gjennomgang av systemer og rutiner, samt gjennomgang av 15 av tilsammen 46 registrerte enkeltsaker vedrørende mobbing, for skoleåret 2018/2019 ved de utvalgte skolene. Fem saker per skole er nærmere undersøkt. Revisjonen har i dette prosjektet gjennomført fokusgruppe-intervjuer med skoleledelse og kontaktlærere ved de utvalgte skolene, i tillegg til ett fokusgruppe-intervju med skoleeier Alta kommune representert ved skolefaglig ansvarlig og kommunalleder for oppvekst og kultur.

Revisjonen har også rettet en anonym spørreundersøkelse til alle medlemmene i elevrådet samt til alle foreldrerepresentantene i FAU ved de tre utvalgte skolene. Statistiske analyser har i denne forvaltningsrevisjonen i hovedsak vært bearbeiding av data, som ble innhentet fra den årlige nasjonale elevundersøkelsen, i tillegg til bearbeiding av informasjon fra spørreundersøkelser som revisjonen selv har gjennomført.

En nærmere redegjørelse for metode, framgangsmåte og kvalitetssikring framgår av rapportens vedlegg 2.

1.4.2 Avgrensning

Revisjonen har av ressursmessige årsaker og etter revisjonsfaglige vurderinger avgrenset dette prosjektet. Revisjonen har foretatt gjennomgang av enkeltsaker vedrørende mobbing ved de utvalgte skolene, men har ikke behandlet alle forhold ved sakene som for eksempel involverte parter, bevisførsel, årsaker til mobbing eller sett på eventuelle saker som har blitt meldt til Fylkesmannen. Fokusområdet *Mobbing i grunnskolen* er blitt undersøkt på et systemnivå. Det er de utvalgte skolenes arbeid med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing etter 01.08.2017, som har vært gjenstand for vurdering. Dokumentert praksis er blitt vurdert opp mot problemstillingene og revisjonskriteriene for denne undersøkelsen.

Når det gjelder relasjonelle forhold mellom lærere og elever, så er prosjektet blitt avgrenset til å omfatte undersøkelse av praksis vurdert etter opplæringsloven §§ 9 A-3 til 9 A-5. De mange og komplekse arbeidsrettslige problemstillinger som kan oppstå i den forbindelse er ikke blitt behandlet i denne undersøkelsen.

I forbindelse med gjennomgang av enkeltsaker har fokuset vært å innhente data for å kunne vurdere om revisjonskriteriene er oppfylt. Opplysninger som er egnet til å identifisere enkelthendelser og eller enkeltpersoner er ikke blitt gjengitt i rapporten.

1.4.3 Dataenes gyldighet og pålitelighet

Med gyldige data menes at det skal være samsvar mellom formålet for undersøkelsen og de data som er samlet inn. Med pålitelige data menes at data skal være mest mulig presise og nøyaktige. For å sikre at data som samles inn er gyldige og pålitelige, må de kvalitetssikres. Rapporten for dette prosjektet er blitt kvalitetssikret av forvaltningsrevisor/særskilt

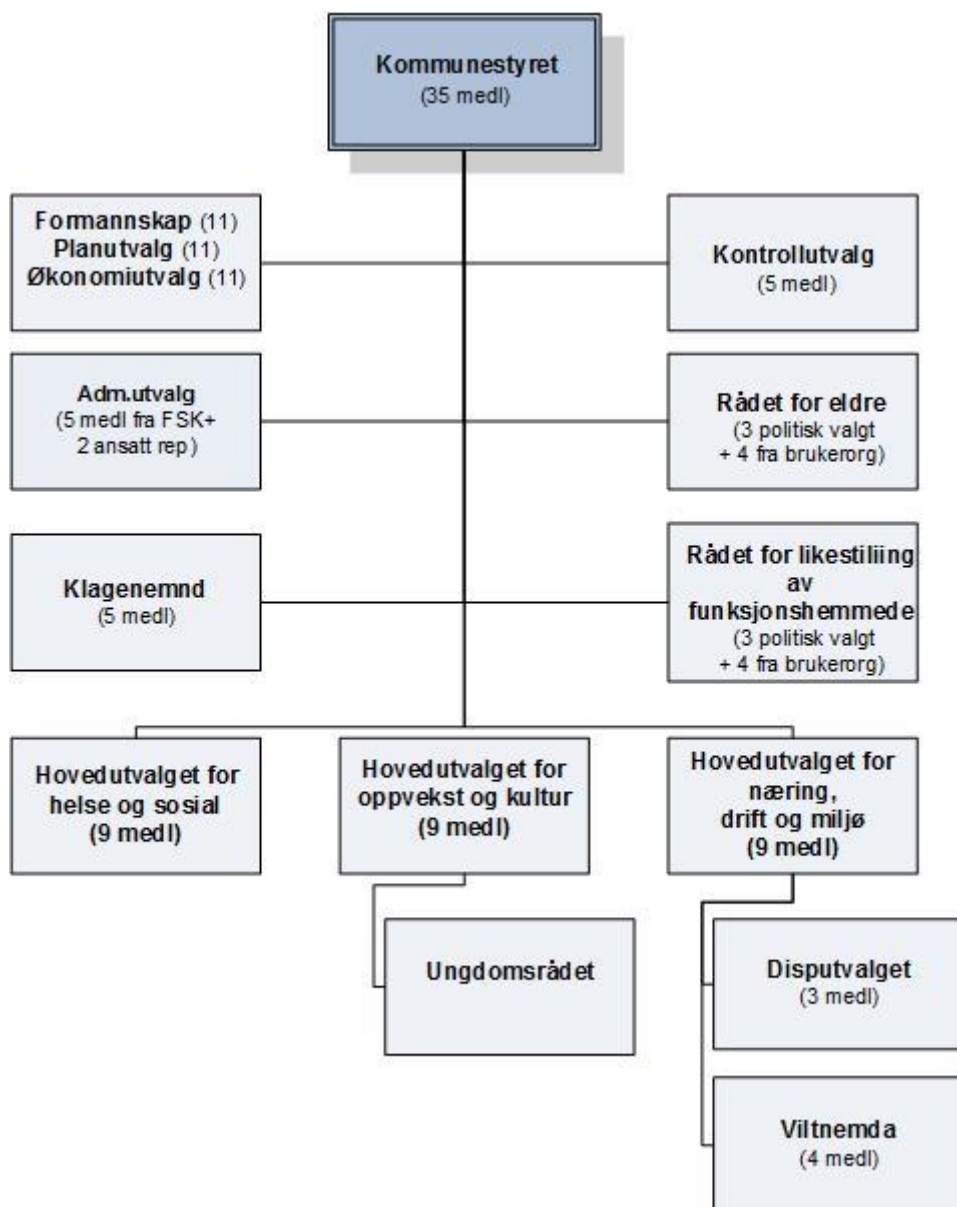
kvalitetssikrer, samt igjennom revisjonens interne rutiner for kvalitetssikring. Fakta i rapporten er blitt verifisert av aktuelle kontaktpersoner og av alle de som har vært til intervju med revisjonen.

2 BAKGRUNNSOPPLYSNINGER

2.1 Myndighetsfordeling og organisering i oppvekstsektoren

Kommunestyret er skoleeier og har det overordnede ansvaret for opplæringsvirksomheten i kommunen. Hovedutvalget for oppvekst og kultur har sin plassering som det høyeste politiske fagutvalget for oppvekstsektoren. Den politiske organiseringen i Alta kommune følger formannskapsmodellen.

Figur 1: Politisk organisering i Alta kommune

Ansaret for opplæringsvirksomheten

Det operative ansvaret for opplæringsvirksomheten i Alta kommune er delegert fra kommunestyret over til rådmannen og kommunalleder for tjenesteområdet oppvekst og kultur.

Ansaret for økonomi, personal og drift av den enkelte skole er delegert til rektor. Skolene i Alta kommune er egne virksomheter og rektor er virksomhetsleder.

Ansaret for deler av myndighetsrollen og enkelte støttefunksjoner knyttet til opplæringsvirksomheten er delegert til virksomhetsleder for *Barn- og ungetjenesten*. Tjenesten består av PPT, barnevernet, helsesøstertjenesten og tiltaksteamet, og har medansvar for drift og utvikling av kommunens forsvarlige system i samarbeid med rådmann og kommunalleder. Tjenesten bistår skoleeier, kommunalleder og skolene med sentrale forvaltnings-, koordinerings- og utviklingsoppgaver.

Administrasjonen i Alta kommune er organisert etter tonivå-modellen og består av et rådmannsnivå med fire kommunalledere og assisterende rådmann inkludert felles støttefunksjoner kalt fellestjenesten, og avdeling samfunnsutvikling. Under rådmannsnivået er det etablert over 60 virksomheter med hver sin virksomhetsleder.

Alta kommune har tre tjenesteområder:

- Drift og utbygging
- Helse og sosial
- Oppvekst og kultur

Figur 2: Organisasjonskart for Alta kommune 2018

Rådmannsnivået	
Rådmannens lederteam Rådmann Bjørn-Atle Hansen, kommunalleder Oppvekst og kulturtjenestene Rikke Raknes, kommunalleder Helse og sosialtjenestene John Helland, kommunalleder Drift og utbyggingstjenestene Bengt Fjellheim, kommunalleder Samfunnsutvikling Oddvar Konst, assisterende Rådmann Målfrid Kristoffersen	
Fagstaber Samfunnsutvikling	Fellestjenestene Lønn og regnskap, Servicesenteret, Tjenesten for IKT, Personal, Budsjett og innkjøp, Kommuneadvokatene, Skatt og innfordring, Tilsynsfører, Personvernombud og informasjonssikkerhetsansvarlig, Kantine rådhus

Virksomhetsnivået		
Oppvekst og kulturtjenesten	Helse og sosialtjenesten	Drift og utbyggingstjenesten
Aronnes barnehage Breidablikk barnehage Gakori barnehage Kronstad barnehage Midtbakken barnehage Oterfaret barnehage Rafsbotn barnehage Saga barnehage Sentrum barnehage Talvik barnehage Tverrelvdalen barnehage Alta ungdomsskole Aronnes skole Bossekop skole Elvebakken skole Gakori skole Kaiskuru Nærmiljøsent Kaiskuru barnehage Komsa skole Kvalfjord skole Kåfjord skole Leirbotn oppvekstsenter Rafsbotn skole Saga skole Sandfallet ungdomsskole Tverrelvdalen skole Talvik skole Øvre-Alta skole Alta voksenopplæring Barn og ungevirksomheten Helsesøstertjenesten Habiliteringstjenesten Barneverntjenesten PP-tjenesten Flyktningetjenesten Kulturvirksomheten Alta kulturskole Alta bibliotek Alta kultursal Huset Nordlysbadet	Hjemmetjenester Sone øst Sone vest Sone ytre vest Helsesenteret sykehjem Vertshuset Sykehjem Elvebakken sykehjem Ekornsvingen sykehjem Kåfjord sykehjem Vikartjenesten Botiltakene Bistand Kongleveien Botiltakene DOAS Miljøarbeidertjenesten Psykiatri/Rus Helse Legetjenestene Sykestua Fødestua Rehabilitering NAV Alta	Brann og redning Beredskapsavd. Forebyggende avd. Kommunale bygg Avd. for bygningsdrift Renhold Kommunalteknikk Parkeringsavd. Driftsavd. Miljø, Park og Idrett Avd. for Park og idrett Oppmåling og byggesak

Om oppvekst og kulturtjenesten

Tjenesteområdet for oppvekst og kultur i Alta kommune omfatter barnehage tilbud, grunnskoleopplæring, skolefritidsordning, barn- og ungetjenesten, kulturtjenesten og Nordlysbadet.

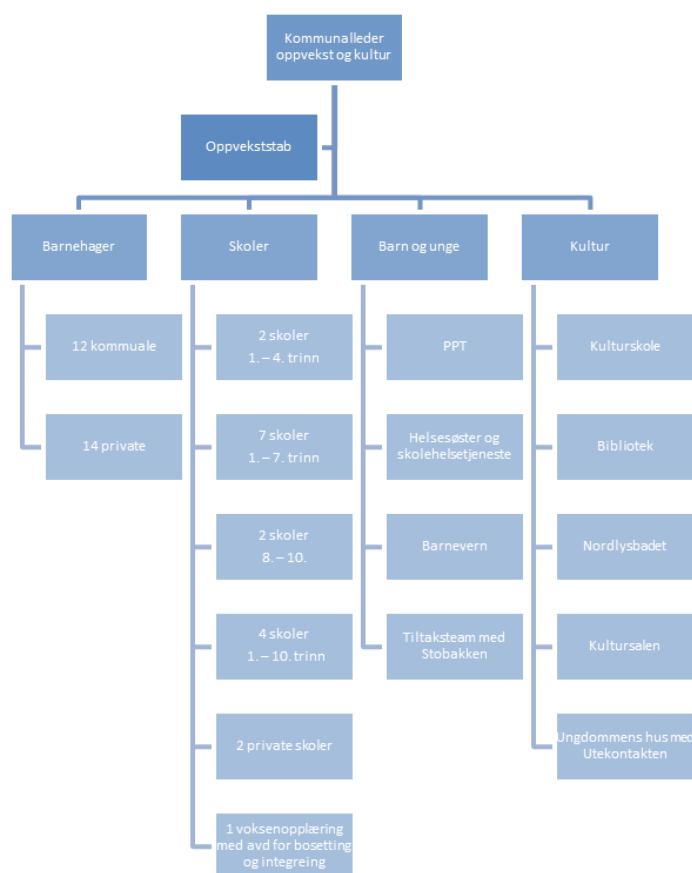
Kommunens tjenesteutvikling skal tilrettelegges på en slik måte at alle barn og unge hver dag har muligheten til å bli sett, satt krav til, og oppleve gleden av å lykkes med noe. Barn, unge

og deres familier skal gis hjelp og bistand til rett tid, på rett sted, og målet er riktig hjelp, og så tidlig som mulig.

Alta kommune er som nevnt organisert som en to-nivåkommune med rådmann og fire kommunalledere. Disse er delegert ansvar for drift fra kommunestyret i henhold til kommuneloven § 23. Alle virksomhetsledere rapporterer til kommunalleder. Rådmannen har ledermøte med kommunallederne ukentlig og inviterer ressurspersoner ved behov. Alle referater fra rådmannens ledermøter er tilgjengelig på kommunens intranett.

Kommunallederne har ansvar for hvert sitt fagområde. Kommunalleder for oppvekst- og kultur har ansvar for alle kommunale barnehager, skoler, barn- og ungetjenesten og kultur.

Figur 3: Organisasjonskart for tjenesteområdet oppvekst og kultur i Alta kommune

2.2 Om Altaskolen

Alta kommune har i dag rundt 2550 skoleelever fordelt på 15 grunnskoler og en voksenopplæring. I tillegg er det en privat kristen grunnskole og en Montessoriskole i kommunen. Fem av kommunens grunnskoler regnes som distriktskoler, og i sentral-Alta er det 10 grunnskoler der elevtallet varierer fra 81 til 445 elever. Det er omlag 290 grunnskoleelever fra 1. – 10. trinn som får opplæring i eller på samisk.

Kommunalt foreldreutvalg i Alta

I Alta har man etablert et organ som heter Kommunalt foreldreutvalg (KFU). Dette er et samarbeidsorgan for Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) ved grunnskolene i Alta. I KFU får foreldrerepresentanter fra alle skolene komme sammen til jevnlig møter og via dette organet kan foreldrene dele erfaringer på tvers av skolene og i tillegg være med på å utvikle grunnskolen i Alta.

KFU har mange oppgaver, her kan kort nevnes:

- Arbeide for å fremme et godt samarbeid mellom foreldre, skolen, skoleadministrasjonen og politiske beslutningsorgan i kommunen
- Være et høringsorgan og et rådgivende organ på vegne av foreldre ved grunnskolene i kommunen
- Drive informasjonsarbeid og ideskaping, legge til rette for økt foreldreengasjement og bidra til erfaringsutveksling og foreldresamarbeid mellom grunnskolene i kommunen

2.3 Kvalitetssystem

Kvalitetssystem, kvalitetsarbeid, internkontroll og avvikshåndtering er begrep som vi ofte møter i organisasjoner og virksomheter, både i privat og offentlig sektor. Det er ulike definisjoner knyttet til begrepene, men felles er at det handler om systematiske tiltak for å ha kontroll på at arbeid utføres i henhold til lover, regler og faglige standarder.

Et kvalitetssystem kan på mange måter sees på som et dokumentsystem som skal stå sentralt i internkontrollarbeidet i en virksomhet. Kvalitetssystemet skal være til hjelp for å overholde de mange krav som stilles i forskjellige regelverk og som en virksomhet må etterfølge.

Kommunenes Sentralforbund har laget et hefte om internkontroll i kommunesektoren; «*Rådmannens internkontroll -hvordan få orden i eget hus?*». Her finner vi følgende:

Administrasjonssjefens internkontroll er en viktig del av egenkontrollen og er med på å sikre kvalitet og effektivitet i tjenesteproduksjonen, at lover og regler etterleves og at uønskede hendelser unngås. I sum betyr dette at kommunene har ansvar for å holde orden i eget hus. God internkontroll er viktig både for folkevalgt og administrativ styring. Utviklingen av internkontroll skjer kontinuerlig, og prosessen vil være ulik og tilpasset hver enkelt kommune. Internkontroll er fellesnevneren på de systematiske tiltakene som skal sikre at virksomheten planlegger, organiserer, utfører og vedlikeholder sine aktiviteter i samsvar med gjeldende regelverkskrav. Krav om internkontroll finnes på en rekke områder, for eksempel etter HMS-lovgivingen, helse- og omsorgslovgivningen, barnevernloven og etter lovgivning om personvern og informasjonssikkerhet.

I denne undersøkelsen har revisjonen rettet fokuset mot de krav til kvalitetssystem og internkontroll som skolene må oppfylle jf. opplæringsloven kapittel 9 A. Det vil si de dokumenter, tiltak, planer, systemer og rutiner som skolene må ha på plass i det kontinuerlige arbeidet med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing. Kommunen som skoleeier har et overordnet ansvar for at skolene oppfyller lovens plikter og krav. Revisjonen har fra skoleeier, i forbindelse med denne undersøkelsen, fått forelagt Alta kommunes *Kvalitetssikringssystem-Skoleeiers forsvarlige system, Kommunedelplan-Oppvekst med handlingsdel, Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* som er plandokumentet som skal følges av skolene, og *Rapport-Skolemiljøarbeid i Altaskolen-Korte og langsiktige tiltak*. De to sistnevnte dokumentene har skoleeier utarbeidet i et tett samarbeid med blant annet rektorer i Altaskolen. Revisjonen har også fått forelagt *Lokal forskrift om ordensreglement-Alta kommune*, samt *Kommunale rutiner for oppfølging av den årlige nasjonale elevundersøkelsen*, utarbeidet av skoleeier. Alle dokumentene er utarbeidet og revidert i tidsperioden 2017 til 2018.

Tilstandsrapporten

Tilstandsrapport for grunnskolene i Alta kommune blir hvert år lagt fram for kommunestyret. Nedenfor gjengis det som skoleadministrasjonen legger i arbeidet med denne rapporten:

«Med bakgrunn i opplæringslovens § 13, siste ledd, så skal kommunalleder årlig utarbeide en tilstandsrapport som gir en samlet vurdering av tilstand og utvikling i Altaskolen innenfor definerte områder.

§ 13-10 Ansvarsomfang

(...) Som ein del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeidast ein årleg rapport om tilstanden i grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa, knytt til læringsresultat, fråfall og læringsmiljø. Den årlege rapporten skal drøftast av skoleeigar dvs. kommunestyret, fylkestinget og den øvste leiinga ved dei private grunnskolane.

Formålet med tilstandsrapporten er:

1. Gi en beskrivelse av status på opplæringen i kommunen knyttet til læringsresultat, læringsmiljø, standpunkt- og eksamensresultater, gjennomføring av videregående opplæring og andre definerte politiske områder.
2. Gi skoleeier et grunnlag for styring av opplæringen i kommunen.
3. Gi en beskrivelse av skoleeiers prioriterte innsatser for å videreutvikle kvalitet i opplæringen.

Innholdet i tilstandsrapporten skal:

- Analysere skolens resultater i lys av lokale forhold og forutsetninger
- Gi gode og utfyllende vurderinger av skolens resultater
- Framstille kunnskapsgrunnlaget og informasjon på en lettfattelig og forståelig måte
- Formulere mål og tiltak som er fundert i lokale forhold og forutsetninger
- Konkretisere og prioritere tiltak

Kunnskapsgrunnlaget i tilstandsrapporten hentes blant annet fra:

- Ressursdata fra grunnskolens informasjonssystem
- Resultater fra nasjonale prøver
- Resultater fra standpunkt/eksamen
- Resultater fra elevundersøkelsen
- Gjennomføring videregående skole
- SSB skolebidragsindikator

Prosess rundt behandlingen av tilstandsrapporten:

1. Hovedutvalg for oppvekst og kultur (HOK) vedtar rapportens fokusområder når resultater på kommunenivå blir lagt fram i desember/januar.

2. Kommunalleder utarbeider tilstandsrapporten. Skoleledere, PPT og andre relevante aktører involveres i prosessen. Konklusjon fra skolebasert vurdering er sentral.
3. Tilstandsrapporten legges fram til politisk behandling i HOK i juni og deretter i kommunestyret innen utgangen av august.»

I forbindelse med kommunestyrets behandling av *Tilstandsrapport for grunnskolene i Alta kommune 2017/2018*, den 17.04.2018, sak 9/18, ble det blant annet vedtatt at det for perioden 2018-2019 skal være fokus på *læringsmiljø i Altaskolen*, med forsterket fokus på:

- Relasjonsbygging
- Klasseledelse

Videre inneholder vedtaket i sak 9/18 følgende resultatmål for perioden 2018-2019, vedrørende den årlige nasjonale elevundersøkelsen som gjennomføres på 7. og 10. trinn:

- Elevene i Alta kommune sine resultater skal være likt med landsgjennomsnittet

Utdanningsdirektoratets veileder *Arbeid mot mobbing* (2010), peker på følgende grunnleggende faktorer som bidrar til et godt læringsmiljø, som igjen forebygger mobbing:

- God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen
- Lærerens evne til å lede klasser og grupper
- Positive relasjoner mellom lærer og elev
- Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene
- Godt samarbeid mellom skole og hjem

Det har derfor vært relevant i forbindelse med denne forvaltningsrevisjonen å se på Alta kommunes resultater samlet sett fra den årlige nasjonale elevundersøkelsen. Dette er gjort ved å bearbeide utdrag fra resultater vedrørende læringsmiljø og for andelen av de som svarte at de opplever mobbing på skolen. Revisjonen har sett på resultatene i perioden for skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019, og sammenlignet disse mot fylkesnivå og nasjonalt nivå. Tallene er hentet fra Utdanningsdirektoratet via skoleporten.no og presenteres i neste punkt i denne rapporten.

2.4 Den årlige nasjonale elevundersøkelsen

Hvert år gjennomfører Utdanningsdirektoratet den årlige nasjonale elevundersøkelsen for elever på 7. trinn og 10. trinn i grunnskolen. Deltakelsen i prosent for Alta kommune sin del, har i løpet av de siste fem årene ligget i gjennomsnitt på henholdsvis rundt 93% for 7. trinn og rundt 86% for 10. trinn. I undersøkelsen gir elevene sine subjektive svar i form av poengskår på hvordan de opplever læringsmiljøet ved sin skole og man får ut resultater på mobbing i form av prosent, ut ifra hvor mange som har svart at de blir *mobbet 2-3 ganger i måneden eller oftere*. Det er også en delskår i undersøkelsen med prosentandel for de som svarer at de er blitt *mobbet av andre elever de siste månedene, mobbet av voksne på skolen de siste månedene*, samt er blitt *mobbet digitalt de siste månedene*. Resultatene innad i kommunen kan variere fra skole til skole.

Revisjonen presenterer tallene for Alta kommune samlet sett i tabellene nedenfor.

Skoleporten – Elevundersøkelsen

Enhet: Alta kommune

Alta kommune, Grunnskole, Elevundersøkelsen, Alle eierformer, Trinn 7, Begge kjønn

Tabell - Læringsmiljø 7. trinn

(Poengskår der høy verdi er positivt resultat og 5 er høyeste poengskår)

Indikator og nøkkeltall	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Læringskultur - Alta kommune	3,9	4,0	3,8
Læringskultur - Finnmark Finnmark fylke	4,0	4,0	3,9
Læringskultur - Nasjonalt	4,1	4,1	4,0
Elevdemokrati og medvirkning - Alta kommune	3,8	3,7	3,8
Elevdemokrati og medvirkning - Finnmark Finnmark fylke	3,8	3,7	3,8
Elevdemokrati og medvirkning - Nasjonalt	3,8	3,8	3,8
Faglig utfordring - Alta kommune	4,0	4,1	4,1
Faglig utfordring - Finnmark Finnmark fylke	4,1	4,1	4,1
Faglig utfordring - Nasjonalt	4,1	4,1	4,1
Felles regler - Alta kommune	4,2	4,1	4,3
Felles regler - Finnmark Finnmark fylke	4,2	4,2	4,3
Felles regler - Nasjonalt	4,3	4,3	4,4
Trivsel - Alta kommune	4,2	4,2	4,2
Trivsel - Finnmark Finnmark fylke	4,2	4,2	4,2
Trivsel - Nasjonalt	4,4	4,3	4,3
Mestring - Alta kommune	3,9	4,0	3,9
Mestring - Finnmark Finnmark fylke	4,0	4,0	4,0
Mestring - Nasjonalt	4,1	4,1	4,1
Støtte fra lærerne - Alta kommune	4,4	4,3	4,3
Støtte fra lærerne - Finnmark Finnmark fylke	4,4	4,3	4,4
Støtte fra lærerne - Nasjonalt	4,4	4,4	4,4
Motivasjon - Alta kommune	3,9	3,8	3,6
Motivasjon - Finnmark Finnmark fylke	3,8	3,7	3,7
Motivasjon - Nasjonalt	4,0	3,9	3,8

Vurdering for læring - Alta kommune	3,9	3,8	3,9
Vurdering for læring - Finnmark Finnmark fylke	3,9	3,8	3,9
Vurdering for læring - Nasjonalt	3,9	3,9	3,9
Støtte hjemmefra - Alta kommune	4,3	4,3	4,2
Støtte hjemmefra - Finnmark Finnmark fylke	4,3	4,3	4,3
Støtte hjemmefra - Nasjonalt	4,4	4,4	4,4

Tabell - Mobbing 7. trinn

(Prosentandel som opplever mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere og delskår prosentandel for de som svarer at de er blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene, mobbet av voksne på skolen de siste månedene, samt er blitt mobbet digitalt de siste månedene. Beste resultat er en andel på 0 prosent)

Indikator og nøkkeltall	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Mobbing på skolen (prosent) - Alta kommune	6,4	3,5	8,6
Mobbing på skolen (prosent) - Finnmark Finnmark fylke	9,1	7,3	7,8
Mobbing på skolen (prosent) - Nasjonalt	7,1	7,2	7,0
Delskår:	2016-2017	2017-2018	2018-2019
<i>Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene? (prosent) - Alta kommune</i>	5,6	3,5	7,2
<i>Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene? (prosent) - Finnmark Finnmark fylke</i>	6,2	6,3	6,4
<i>Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene? (prosent) - Nasjonalt</i>	5,5	5,9	5,7
<i>Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene? (prosent)- Alta kommune</i>	*	*	1,8
<i>Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene? (prosent)- Finnmark Finnmark fylke</i>	2,3	1,9	1,4
<i>Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene? (prosent)- Nasjonalt</i>	1,6	1,6	1,3
<i>Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene? (prosent) - Alta kommune</i>	2,3	*	3,6
<i>Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene? (prosent)- Finnmark Finnmark fylke</i>	2,5	1,4	2,6
<i>Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene? (prosent)- Nasjonalt</i>	2,0	2,0	2,1

Skoleporten - Elevundersøkelsen

Enhet: Alta kommune

Alta kommune, Grunnskole, Elevundersøkelsen, Alle eierformer, Trinn 10, Begge kjønn

Tabell - Læringsmiljø 10. trinn

(Poengskår der høy verdi er positivt resultat og 5 er høyeste poengskår)

Indikator og nøkkeltall	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Læringskultur - Alta kommune	3,3	3,6	3,6
Læringskultur - Finnmark Finnmark fylke	3,5	3,7	3,7
Læringskultur - Nasjonalt	3,8	3,8	3,8
Elevdemokrati og medvirkning - Alta kommune	3,2	3,3	3,4
Elevdemokrati og medvirkning - Finnmark Finnmark fylke	3,2	3,2	3,3
Elevdemokrati og medvirkning - Nasjonalt	3,3	3,3	3,4
Faglig utfordring - Alta kommune	4,2	4,3	4,2
Faglig utfordring - Finnmark Finnmark fylke	4,2	4,2	4,3
Faglig utfordring - Nasjonalt	4,2	4,2	4,3
Felles regler - Alta kommune	3,7	3,8	4,1
Felles regler - Finnmark Finnmark fylke	3,7	3,7	4,0
Felles regler - Nasjonalt	3,9	3,9	4,0
Trivsel - Alta kommune	3,8	3,9	4,0
Trivsel - Finnmark Finnmark fylke	3,9	3,9	4,0
Trivsel - Nasjonalt	4,2	4,1	4,1
Mestring - Alta kommune	3,8	3,9	3,9
Mestring - Finnmark Finnmark fylke	3,8	3,8	3,8
Mestring - Nasjonalt	4,0	3,9	3,9
Utdanning og yrkesveiledning - Alta kommune	3,5	3,6	3,7
Utdanning og yrkesveiledning - Finnmark Finnmark fylke	3,6	3,6	3,7
Utdanning og yrkesveiledning - Nasjonalt	3,8	3,8	3,8
Støtte fra lærerne - Alta kommune	3,7	3,9	3,9
Støtte fra lærerne - Finnmark Finnmark fylke	3,8	3,9	3,9
Støtte fra lærerne - Nasjonalt	4,0	4,0	4,0

Motivasjon - Alta kommune	3,2	3,3	3,3
Motivasjon - Finnmark Finnmark fylke	3,3	3,3	3,3
Motivasjon - Nasjonalt	3,5	3,5	3,5
Vurdering for læring - Alta kommune	3,2	3,2	3,4
Vurdering for læring - Finnmark Finnmark fylke	3,2	3,2	3,3
Vurdering for læring - Nasjonalt	3,3	3,3	3,3
Støtte hjemmefra - Alta kommune	3,8	3,9	4,0
Støtte hjemmefra - Finnmark Finnmark fylke	3,8	4,0	4,0
Støtte hjemmefra - Nasjonalt	4,0	4,1	4,1

Tabell - Mobbing 10. trinn

(Prosentandel som opplever mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere og delskår prosentandel for de som svarer at de er blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene, mobbet av voksne på skolen de siste månedene, samt er blitt mobbet digitalt de siste månedene. Beste resultat er en andel på 0 prosent)

Indikator og nøkkeltall	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Mobbing på skolen (prosent) - Alta kommune	13,8	8,0	8,3
Mobbing på skolen (prosent) - Finnmark Finnmark fylke	10,3	9,2	7,4
Mobbing på skolen (prosent) - Nasjonalt	7,7	8,3	7,1
Delskår:	2016-2017	2017-2018	2018-2019
<i>Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene? (prosent) - Alta kommune</i>	7,0	5,9	6,7
<i>Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene? (prosent) - Finnmark Finnmark fylke</i>	6,7	6,3	5,3
<i>Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene? (prosent) - Nasjonalt</i>	5,1	5,6	4,7
<i>Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene? (prosent)- Alta kommune</i>	9,3	2,7	2,2
<i>Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene? (prosent)- Finnmark Finnmark fylke</i>	5,3	4,1	3,0
<i>Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene? (prosent)- Nasjonalt</i>	3,2	3,8	3,1
<i>Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene? (prosent) - Alta kommune</i>	4,3	2,4	3,1
<i>Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene? (prosent)- Finnmark Finnmark fylke</i>	4,6	3,6	3,0
<i>Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene? (prosent)- Nasjonalt</i>	3,0	3,1	2,6

Oppsummering av resultater for 7. trinn:

Resultatene for 7. trinn vedrørende Læringsmiljø sier at indikatorene, *Elevdemokrati og medvirkning* (opp 0,1 og likt med landsgjennomsnittet), *Felles regler* (opp 0,2) samt *Vurdering for læring* (opp 0,1 og likt med landsgjennomsnittet) har en positiv oppgang fra år 2017/2018 til år 2018/2019 og at indikatorene *Faglig utfordring* (lukt med landsgjennomsnittet), *Trivsel*, samt *Støtte fra lærerne* er uendret i perioden. Det er imidlertid fire indikatorer som viser litt negativ nedgang i perioden og det er, *Læringskultur* (ned 0,2), *Mestring* (ned 0,1), *Motivasjon* (ned 0,2) og *Støtte hjemmefra* (ned 0,1).

Resultatene for 7. trinn vedrørende Mobbing sier at prosentandelen har økt fra år 2017/2018 til år 2018/2019, på de som svarer at de blir mobbet 2-3 ganger i måneden eller oftere. Etter en positiv nedgang fra 6,4% i år 2016/2017 til 3,5% i år 2017/2018, ser man at resultatet for år 2018/2019 er på 8,6%. Resultatet for landsgjennomsnittet er 7,0 % og på fylkesnivå 7,8%.

Resultatene som framgår av delskår for 7. trinn vedrørende elever som svarer at de har blitt *mobbet av voksne på skolen de siste månedene*, sier at prosentandelen har økt litt fra * (antall svar under publiseringsgrense) i årene 2016/2017 og 2017/2018 til 1,8% i år 2018/2019.

Oppsummering av resultater for 10. trinn:

Resultatene for 10. trinn vedrørende Læringsmiljø sier at indikatorene, *Elevdemokrati og medvirkning* (opp 0,1 og likt med landsgjennomsnittet), *Felles regler* (opp 0,3 og over landsgjennomsnittet), *Trivsel* (opp 0,1), *Utdanning og yrkesveiledning* (opp 0,1), *Vurdering for læring* (opp 0,2 og over landsgjennomsnittet) samt *Støtte hjemmefra* (opp 0,1) har en oppgang fra år 2017/2018 til år 2018/2019 og at indikatorene *Læringskultur*, *Mestring* (lukt med landsgjennomsnittet), *Støtte fra lærerne* samt *Motivasjon* er uendret i perioden. Det er kun en indikator som viser en liten nedgang i perioden og det er, *Faglig utfordring* (ned 0,1).

Resultatene for 10. trinn vedrørende Mobbing sier at prosentandelen har økt litt fra år 2017/2018 til år 2018/2019, på de som svarer at de blir mobbet 2-3 ganger i måneden eller oftere. Etter en positiv nedgang fra 13,8% i år 2016/2017 til 8,0% i år 2017/2018, ser man at resultatet for år 2018/2019 er på 8,3%. Resultatet for landsgjennomsnittet er 7,1% og på fylkesnivå 7,4%.

Resultatene som framgår av delskår for 10. trinn vedrørende elever som svarer at de har blitt *mobbet av voksne på skolen de siste månedene* viser en fallende trend fra 9,3% i år 2016/2017 til 2,7% i år 2017/2018 og videre ned til 2,2% i år 2018/2019.

Når det gjelder resultatene på mobbing som framgår av delskår, så registrerer revisjonen at det er en felles trend for både 7. trinn og 10. trinn at digital mobbing i Altaskolen har økt i omfang fra skoleåret 2017/2018 til 2018/2019.

Revisjonen har ikke analysert tallene fra den årlige nasjonale elevundersøkelsen videre, men registrerer også at det går litt opp og ned fra år til år, hva angår resultater på de forskjellige indikatorene i undersøkelsen. Dette gjelder for både 7. trinn og 10. trinn i grunnskolen i Alta.

I den ovenfornevnte *Tilstandsrapport for grunnskolene i Alta kommune 2017/2018*, bekrefter skoleeier at den årlige nasjonale elevundersøkelsen er viktig og vektlegges, men at det ikke må underkommuniseres at resultatene er meningsundersøkelser, med de feilmarginer slike har. Alta kommune bruker derfor resultatene fra den årlige nasjonale elevundersøkelsen som et fundament for videre jobb, og ikke en sannhet. I tilstandsrapporten framgår det at områdene *Trivsel*, *Vurdering for læring*, *Læringskultur*, *Mestring* og *Motivasjon* er satsingsområder for 7. trinn i Altaskolen. For 10. trinn er satsingsområdene *Trivsel*, *Støtte fra lærerne*, *Faglige utfordringer*, *Vurdering for læring*, *Læringskultur*, *Mestring*, *Motivasjon*, *Felles regler* og *Mobbing på skolen*.

Det bekreftes videre i tilstandsrapporten at resultatene blir behandlet i følgende fora i Alta kommune:

- Skoleledermøter på kommunenivå
- På kvalitetsdialogene med de utvalgte skolene
- Blant personalet på skolene
- I samarbeidsutvalg og foreldreutvalg
- I elevråd
- I elevsamtale/kontaktmøte mellom skole og elev/foresatt
- Hovedutvalg for oppvekst og kultur gjennom behandling av tilstandsrapporten
- Kommunestyret gjennom behandling av tilstandsrapporten

2.5 Om begrepet mobbing

Mange ord og begrep i språket vårt er i stadig utvikling med hensyn til bruk, forståelse og tolkning. Det samme gjelder også for begrepet mobbing. Hvordan vi bruker, forstår og tolker begrepet mobbing, samt hva vi legger i begrepet mobbing kan i tillegg være forskjellig fra person til person. Måten vi bruker, forstår og tolker ulike begrep i språket vårt kan altså endre seg i takt med tiden og samfunnsutviklingen generelt.

Denne forvaltningsrevisjonen er i henhold til kontrollutvalgets vedtak blitt gjennomført for å undersøke hvordan skolene i Alta kommune arbeider med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing. Begrepet mobbing er blitt definert av Dan Olweus¹ som adferd som er ment å skade eller påføre andre personer ubehag. Definisjonen innebærer at adferden skal være *bevisst*, ha en viss grad av *gjentakelse* og *ubalanse* i makt. Begrepet mobbing blir imidlertid i dagligtalen ofte brukt som et samlebegrep på flere forhold som faller utenfor denne definisjonen, men som likevel påvirker elevenes psykososiale miljø. Opplæringsloven § 9 A-2 fastslår at den enkelte elev har krav på et «trygt og godt skolemiljø». Elevene har en individuell rett til et trygt og godt psykososialt og fysisk skolemiljø. For det psykososiale miljøet er det elevens egen opplevelse som er avgjørende. Revisjonen presiserer derfor videre at begrepet mobbing i denne undersøkelsen er blitt tolket jf. opplæringsloven § 9 A-3 første ledd som sier at «Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering». Opplæringsloven § 9 A-4 pålegger videre skolene en aktivitetsplikt bestående av fem delplikter som skal følges for å sikre at kravet blir oppfylt. Aktivitetsplikten er generell i den forstand at den inntreffer allerede når det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Selv om opplæringsloven §§ 9 A-3 til 9 A-5 også nevner ordet mobbing som eksempel på krenkelse som omfattes av bestemmelsene, har ikke loven egne særregler for håndtering av mobbing som begrep alene.

Opplæringsloven stiller altså samme krav til system og oppfølging av mindre alvorlige krenkelser som for mobbing. Det har derfor stått sentralt i denne forvaltningsrevisjonen å undersøke i hvilken grad skolene i Alta kommune fremmer et trygt og godt skolemiljø samt oppfyller aktivitetsplikten jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-4.

I *Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler* (Helsedirektoratet 2014, IS-2073), bekreftes forskriftens § 12, vedrørende psykososiale forhold som sier at;

«Virksomheten skal fremme trivsel og gode psykososiale forhold»

og at forskriften sammen med opplæringslovens bestemmelser skal sikre at skolene i sitt arbeid ivaretar elevenes rettigheter knyttet til psykososiale forhold.

¹ Olweus, Dan (1993). *Bulling at School: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publ.

2.6 Utvalgte skoler til nærmere undersøkelse

For å vurdere hvordan skolene i Alta kommune arbeider med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing, har revisjonen foretatt en nærmere undersøkelse av skolene; Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Med dette utvalget lagt til grunn har revisjonen undersøkt forhold som berører et samlet elevtall på omlag 800 elever i Altaskolen.

Skoleledelse, utvalgte kontaktlærere, elevrådsmedlemmer og foreldrerepresentanter i FAU ved disse tre skolene har i forbindelse med dette prosjektet levert viktig dokumentasjon og informasjon til revisjonen. Nedenfor følger en kort presentasjon av skolene, hentet fra Alta kommunes nettsider:

2.6.1 Om Bossekop skole

Bossekop skole er en 1-7 skole på vestsiden av Alta med 280 elever og ca. 40 ansatte. Mottar elever fra Aronnes skole på 5. trinn. 1 til 2 parallelle klasser på småskolen, 2 til 3 parallelle på mellomtrinnet.

Skolens visjon er:

«Vi er, vi kan, vi vil. Energi og læring i samspill»

2.6.2 Om Alta ungdomsskole

Alta ungdomsskole er en 8 – 10 skole med 415 elever fordelt på 5 klasser på hvert trinn og egne samiskklasser. Skolen har ca. 80 ansatte som er organisert i team med egen teamleder. I lag med rektor, assisterende rektor og inspektør er dette skolens ledelse.

Alta ungdomsskole har en skolebase som dekker behovet for ungdomstrinnet og vi har en alternativ opplæringsarena.

Alta ungdomsskole er også Universitetsskole og dermed en viktig bidragsyter i å utdanne fremtidens lærere.

Skolen ble ferdigstilt i 1967 og våren 2019 vil en helt ny fløy være ferdig. Sommeren 2020 vil et helt nytt basebygg stå ferdig.

Skolens visjon er:

«En skole for alle, med blick for den enkelte»

2.6.3 Om Rafsbotn skole

Rafsbotn skole ligger idyllisk til innerst i Altafjorden halvannen mil utenfor Alta sentrum retning Sennalandet. Skolen har gode uteområder og har en flott utsikt inn mot Alta og Haldde-fjellene.

Vi er en fådelt skole med oppunder 100 elever hvert år, og de gode uteområdene gjør at det er mye å ta seg til både for 1.klassingene og ungdomsskoleelevene.

Skolens mål og visjon er:

«Rafsbotn skole skal være en skole der elevene opplever mestring og læring. Vi skal hjelpe elevene til å se meningen med timene, fagene og skolen og videre sette dette i sammenheng med det nåtidige og fremtidige livet i storsamfunnet. Rafsbotn skole skal jobbe for å skape trygge omgivelser der barna trives og viser livsglede i det meste de gjør. Vi skal alle jobbe for en skole vi er stolte av»

3 HVORDAN ARBEIDER SKOLENE I ALTA KOMMUNE MED Å FOREBYGGE, AVDEKKE OG BEKJEMPE MOBBING?

3.1 Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å forebygge mobbing?

3.1.1 Revisjonskriterier

Revisjonen har utarbeidet følgende revisjonskriterier til ovennevnte underproblemstilling i denne undersøkelsen:

- Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å forebygge mobbing
- Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene får tilstrekkelig opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for å fremme elevenes skolemiljø
- Skolene i Alta kommune skal påse at elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
- Skolene i Alta kommune skal ha et ordensreglement som er i henhold til krav stilt i opplæringsloven

3.1.2 Data

3.1.2.1 Systemer og rutiner som forebygger mobbing

Revisjonen har i forbindelse med denne undersøkelsen mottatt følgende skriftlige dokumentasjon fra skoleledelsen ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, som vedrører det systematiske arbeidet med skolemiljøet:

Bossekop skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Årshjul/plan - Aktiviteter 2018/2019
- Årshjul/plan - Skole-Hjem 2018/2019
- Ordensreglement Bossekop skole (2016)
- Håndbok for ansatte ved Bossekop skole (2018)
 - Informasjon
 - Rutiner, herunder inspeksjon
 - Regler og retningslinjer
 - Kvittering for lest og forstått
- Tillegg til håndbok med spesifiserte beskrivelser over skolens prosedyrer
- TL – Kort redegjørelse for trivselslederprogrammet og tl.no
- Veileder til ansatte i arbeidet med daglig oppfølging av et trygt og godt skolemiljø
 - Det forebyggende arbeidet
 - Aktivitetsplikten
 - Stegene i arbeidet
- Bossekop skole - Utviklingsplan 2018-2020 m/tiltaksplan for arbeidet med læringsmiljø

Alta ungdomsskole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Årshjul/plan - Aktiviteter 2018/2019

- Årshjul/plan - Skole-Hjem 2018/2019
- Årshjul/plan - Administrasjon 2018/2019
- Ordensreglement Alta ungdomsskole (2018)
- Alta ungdomsskole - Virksomhetsplan 2018/2019
 - Herunder planer, rutiner og retningslinjer for skolemiljø og lærerinspeksjon
- TL – Kort redegjørelse for trivselslederprogrammet og tl.no
- Oversikt Trivselsledere Alta ungdomsskole 2018/2019

Rafsbotn skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Årshjul/plan - Aktiviteter 2018/2019
- Årshjul/plan - Skole-Hjem 2018/2019
- Ordensreglement Rafsbotn skole (2018)
- TL – Kort redegjørelse for trivselslederprogrammet og tl.no
- Plan for skolemiljøarbeidet ved Rafsbotn skole 2018/2019
- Rutiner for oppstart/gjennomføring/avslutning av skoledagen ved Rafsbotn skole (2018)
 - 1. – 2. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 3. – 4. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 5. – 6. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 7. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 8. – 9. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 10. trinn (egen rutinebeskrivelse)
- Kjennetegn for godt klima ved vår skole/våre klasserom (2018)

Da nytt kapittel 9 A i opplæringsloven ble satt i kraft den 1. august 2017, så foretok Alta kommune som en konsekvens av lovendringen, en revidering av sitt tidligere plandokument *Handlingsplan for et trygt og inkluderende skolemiljø*, utarbeidet i 2015. Innholdet i dokumentet ble oppdatert etter nytt kapittel 9 A i opplæringsloven og prosessen ble gjennomført i et samarbeid mellom skoleadministrasjonen og rektorer i Altaskolen. Plandokumentet bærer nå tittelen *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* og er oppdatert per 27.11.2017.

Revisjonen har i dette prosjektet gjennomført fokusgruppe-intervjuer med skoleledelse og kontaktlærere ved de tre utvalgte skolene Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, i tillegg til ett fokusgruppe-intervju gjennomført med skoleeier Alta kommune representert ved skolefaglig ansvarlig og kommunalleder for oppvekst og kultur. Sammenfallende svar i alle intervjuene er at den nye handlingsplanen er et sentralt og viktig styringsdokument som bidrar til å sikre at det systematiske arbeidet med å fremme helse, miljø og sikkerhet for elevene i skolen blir utført i henhold til opplæringslovens krav.

Revisjonen får også bekreftelser via intervju og i skriftlige redegjørelser fra rektorene ved de tre skolene at handlingsplanen benyttes aktivt for eksempel dersom skolene på enkelte områder ikke har skriftlige nedtegnede rutiner eller framgangsmåter som skal følges i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Handlingsplanen består av et innledningskapittel som kommuniserer i korte trekk hva det innebærer å arbeide etter opplæringsloven kapittel 9 A samt hvilke målsettinger som kommunen har lagt opp for skolene i Alta. Videre inneholder planen et kapittel som forklarer og definerer begreper knyttet til psykososiale og fysiske forhold i skolen. De neste kapitlene gir en orientering om årsplan for skolens systematiske arbeid, opplæring i forhold til skolens aktivitetsplikt, kravene til det fysiske miljøet, og hvordan det forebyggende arbeidet skal gjennomføres. Til slutt i handlingsplanen ligger skjemavedleggene som skal brukes av skolene i saker når for eksempel en elev ønsker å melde ifra om krenkende adferd.

Følgende skjemaer er vedlagt i handlingsplanen:

- Registreringsskjema Del A-Krenkede
- Registreringsskjema Del B-Krenker
- Dokumentasjon Aktivitetsplikt

Det er også utarbeidet et skjema som heter Handlingsplan for hjelpetiltak for endring av adferd, i tillegg til mal for gjennomføring av Ikke-anonym spørreundersøkelse og Konfrontasjonsmøte. Det henvises igjennom hele dokumentet til gjeldende lov og paragrafer.

Skolefaglig ansvarlig i Alta kommune sier i intervju med revisjonen at hun har tett oppfølging av skoleledelsen ved skolene gjennom systematisk arbeid (skoleledermøter, SAG) i tillegg til jevnlig kontakt ved behov. Alle rektorene bekrefter i intervju at de har en god kommunikasjon med skoleadministrasjonen og at de må rapportere månedlig for sin skole. Skolefaglig ansvarlig sier i intervju med revisjonen at skolene må utarbeide lokale tilpasninger for å få felles rutiner og praksis implementert på sin virksomhet. Dette må gjøres basert på kommunal handlingsplan. I krenkesaker mellom elever, som skal behandles etter opplæringsloven kapittel 9 A, stilles det krav til rektorene om å bruke vedlagte skjema som ligger i handlingsplanen. Skolenes regeletterlevelse kontrolleres i forbindelse med kvalitetsdialoger og rapporteringer. Revisjonen har også fått forelagt Alta kommunes kvalitetssikringssystem. Dette dokumentet gir en beskrivelse av hvordan Alta kommune som skoleeier har organisert sin opplæringsvirksomhet samt oversikt over kommunens forsvarlige system for å kunne vurdere om kravene i lover og forskrifter overholdes i henhold til opplæringslovens § 13-10 andre ledd.

Alle rektorene ved de tre utvalgte skolene bekrefter med dokumenter og i intervju at det jobbes mye med forebyggende tiltak der både lærere, elever og foreldre/foresatte blir involvert. Temaet mobbing er også inne i enkelte fag nedfelt i læreplanen som alle skolene følger. En kontaktlærer sier i intervju med revisjonen at skole-hjem-samarbeidet er noe av det viktigste som gjøres i arbeidet med å forebygge mobbing. Skoleledelsen evaluerer arbeidet med å forebygge mobbing i jevnlig møter med lærerkollegiet og i medarbeidersamtaler. Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø inneholder en årsplan for skolens systematiske arbeid med opplæringsloven kapittel 9 A og denne årsplanen danner basis for årshjulene og planene som utarbeides ved hver enkelt skole.

Revisjonen har via mottatt dokumentasjon og i intervju med skoleeier, skoleledelse og kontaktlærere ved de tre utvalgte skolene, fått bekreftet følgende tiltak og aktiviteter som igjen er koblet mot systemer og rutiner for å forebygge mobbing:

- Skolene rapporterer månedlig til skoleeier på registrerte 9 A-saker der elever har meldt ifra om krenkende adferd eller andre hendelser som påvirker elevens skolemiljø negativt
- 1310.no er en del av kommunens kvalitetssikringssystem som minner rektorene på oppgaver knyttet til blant annet opplæringsloven kapittel 9 A
- Inspeksjonsrutiner og ved behov økt/forsterket inspeksjon i friminuttene
- Inspeksjonslærerne ved alle skolene bærer gule vester
- Skolemiljøknappen på skolenes hjemmeside, der elever, foreldre/foresatte eller ansatte kan melde ifra om krenkende adferd. Skolefaglig ansvarlig får også da melding
- En skole har kameraovervåking på deler av skoleanlegget der det er risiko for vold og hærverk
- Trivselsleder-programmet og fadderordning med fokus på inkluderende skolemiljø
- Plan for skole-hjem-samarbeid
- Skolemiljø er tema på foreldremøter, elevrådsmøter, kontaktmøter og rådsorgan

- Elevundersøkelser og trivsels- og mobbe undersøkelser med oppfølging og evaluering resultater i lærerkollegiet i etterkant
- Fokus på mottak av elever fra barnehage og overganger mellom skole og skole
- Rafsbotn skole praktiserer «Ringe i fredstid», en aktivitet som rektor i samarbeid med kontaktlærerne gjennomfører systematisk i begynnelsen av skoleåret. Det innebærer at skolen tar proaktivt kontakt med foreldre/foresatte for å bygge relasjoner og positiv kommunikasjon mellom foreldre/foresatte og skolen jf. skole-hjem-samarbeid
- Alta ungdomsskole skole har et prosjekt som går på «Ryddige klasserom» der alle elevene blir ansvarliggjort med hensyn til å holde orden i sine klasserom. Skoleledelsen og kontaktlærerne sier i intervju med revisjonen at fokuset på å ha det ryddig rundt seg bidrar til økt trivsel og positivt læringsklima, i tillegg til at ryddige klasserom reduserer uro og annen støy som kan forstyrre undervisningen
- Bossekop skole gjennomfører en aktivitet som kalles for «Lekevenn». Denne aktiviteten er satt i system og utfordrer elevene til å opptre i henhold til vennebegrepet overfor medelever som de til vanlig ikke har en vennerelasjon til
- Forebyggende program som «Steg for steg», «Det er mitt valg» og «Zippys venner»
- Rutiner for oppstart, gjennomføring og avslutning av skoledagen
- Klasseregler
- Fokus på at de voksne skal gå foran som gode eksempler og rollemodeller
- Felles middager og aftensmat der skolen, elevene og foreldre/foresatte spiser sammen
- Håndhilse
- Vennskapsuke
- Idrettsdager
- Ballturneringer
- Solidaritetskafè
- Felles aktiviteter innen felt som form og farge, sang, musikk, dans og drama
- Friluftslivsaktiviteter
- Kartleggingsverktøy benyttes for å få oversikt over det sosiale samspillet i klassen
- Det er utarbeidet veileder til ansatte ved skolene til bruk i arbeid med daglig oppfølging av trygt og godt skolemiljø
- APST (ambulant, pedagogisk støtteteam) på systemnivå 1.-7. trinn
- Helsesøster tilgjengelig
- En skole har egen sosiallærer
- Forbud mot bruk av mobiltelefon er inntatt i ordensreglementet ved alle de tre skolene som er undersøkt nærmere

I intervju med revisjonen bekrefter alle i skoleledelsen og alle kontaktlærerne ved de tre skolene som er undersøkt nærmere at det gjennomføres lokale elevundersøkelser og kontroller av klassemiljø og skolemiljø. Et eksempel er «Spekter», som er en ikke-anonym spørreundersøkelse, som måler for eksempel om elever blir krenket, hvem som faktisk krenker, om noen føler seg marginalisert eller utestengt og hvilken vilje elevene har i forhold til å hjelpe hverandre. Elevene må svare ærlig og denne undersøkelsen kan gjennomføres opptil flere ganger i løpet av skoleåret. Et annet eksempel på lokal elevundersøkelse som gjennomføres er «Innblikk». Ved bruk av denne undersøkelsen kan skolene innhente relevant informasjon som kan være til hjelp i arbeidet med å forstå hva som foregår av positiv og negativ kommunikasjon mellom elevene på skolen. Alle kontaktlærerne ved de tre skolene

sier i intervju med revisjonen at lokale ikke-anonyme elevundersøkelser gir et veldig godt grunnlag for videre jobb med skolemiljø og at man erfarer at lokale undersøkelser gir bedre effekt som styringsverktøy enn den årlige nasjonale elevundersøkelsen som gjennomføres av Utdanningsdirektoratet.

Hva sier elevene?

Revisjonen har i dette prosjektet rettet en anonym spørreundersøkelse til alle elevrådsmedlemmene ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Spørreundersøkelsen ble lagt ut 30.01.2019 og revisjonen fikk inn 31 besvarelser fra elevrådsmedlemmene, som er en oppslutning på rundt 80% av det tilsammen totale antallet elevrådsmedlemmer ved de tre skolene.

På spørsmål 1 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

1. Kan du skrive ned tre ting som dere elever gjør for at alle skal trives på skolen deres?

29 av 31 elever svarte på dette spørsmålet. Ord som går igjen hos de som svarte og som er relatert til adferd, er å være hyggelig, høflig, snill og grei med hverandre i tillegg til å vise respekt for hverandre og ikke utestenge hverandre, samt være inkluderende. Når det gjelder formelle aktiviteter initiert av skolen så nevner elevene hyppig Trivselslederprogrammet-TL, Spekter-undersøkelse, Tipsplakater, Klasseregler og samtaler i klassen om tiltak for å fremme trivsel.

- Elevene som svarte sier at de gjør følgende relatert til adferd:

«Vi prøver å være hyggelig», «Vi prøver å ikke mobbe», «Vi prøver å inkludere hverandre», «Snill og grei», «Inkludere», «Inkludere alle», «Si snille ting», «Smile til alle», «Være snille», «Ikke plage hverandre», «Være høflig», «Hjelpe hverandre», «Spørre om noen vil være med å gjøre ting», «Trøste hvis dem er lei seg», «Hvis noen blir mobbet må jeg si ifra», «Inkludere andre», «Oppføre oss pent med hverandre», «Vi gir komplimenter», «Ikke si noe stygt», «Være snill mot hverandre», «Være en venn og få gode venner», «Om vi ser at andre er utenfor spør vi om de vil være med», «Spille spill sammen», «Prate med hverandre», «Gjøre ting for hverandre», «Hjelpe til», «Prøve å inkludere andre i samtaler», «Inkludere de som er alene», «Vise respekt», «Er snille og greie», «Er snille», «Ikke mobbe», «Ikke utestenge», «Være greie», «Ikke mobbe», «Ikke utestenge», «Være grei», «Være grei», «Snill med hverandre», «Ikke kommentere stygt», «La hverandre være i fred», «Være snille med alle», «Ikke kommentere stygt», «Respektet folk for slik de er», «Snakke med andre», «Være imøtekommende», «Inkludere».

- Elevene som svarte sier at de gjør følgende knyttet til formelle aktiviteter initiert av skolen:

«Trivselslederprogrammet med aktiviteter», «Spekter-undersøkelsen jevnlig», «Mulighet å snakke med helsesøster eller sosiallærer», «Forskjellige tiltak fra elevrådet», «Mobilfri skole», «Turneringer», «Spesielle utedager», «Klasseaktiviteter», «Snakke om skolemiljø», «Vi har snakket om mobbing», «Vi har laget tipsplakater og klasseregler», «Ha visse klasseregler som hindrer mobbing», «Fikk vite om helsesøster og hvordan hun kan hjelpe elevene», «Vi har klasseregler og tipsplakat», «Vi snakker om slike ting i klassen uten å nevne navn», «Følge klassereglene», «Spekter-undersøkelse», «Klasseregler», «Trivselslederprogrammet».

På spørsmål 2 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

2. Kan du kort forklare hva ordene «krenkende adferd» og «mobbing» betyr?

29 av 31 elever svarte på dette spørsmålet. 8 av de som svarte på spørsmålet definerte ikke forskjellen mellom begrepene krenkende adferd og mobbing, men felles er at alle elevene forstår begrepene som fysisk og eller psykisk ubehag som skapes av en eller flere personer overfor en annen person eller flere personer, for eksempel sårende ord og handlinger.

- Elevene svarte følgende om krenkende adferd:

«Krenkende adferd er når noen kommenterer eller oppfører seg stygt mot en person på grunn av hvem de er og hva de gjør»

«Krenkende adferd er om du roper ut noe om noen som ikke er snilt»

«Krenkende adferd er å kalle dem stygge ting eller noe som er grov diskriminering»

«Krenkende adferd er oppførsel som kan oppfattes krenkende/sårende»

«Krenkende adferd er at man oppfører seg krenkende mot andre via for eksempel språk eller på nett/kroppsspråk»

«Krenkende adferd er når noen sier eller gjør noe som går over streken til en annen person. Henge de ut, kalle de for ufine ting, gjøre noe mot andre fysisk som ikke er greit osv.»

«Krenkende adferd er personangrep, for eksempel over sosiale medier på grunn av hvem du er og hvor du er fra, familie, status, klær osv.»

«Krenkende adferd er at du gjør en ting som andre synes er veldig frekt»

«Krenkende adferd er når noen snakker stygt om andre»

«Krenkende adferd er når man misliker en annen person uten å si det med ord, men med for eksempel blikk»

«Krenkende adferd er å være frekk og dømme andre på ting de ikke kan forandre»

«Krenkende adferd er å være slem»

«Krenkende adferd er å dulte borti en annen eller sende stygge blikk»

«Krenkende adferd er at man er frekk og uhøflig mot andre»

«Krenkende adferd er når noen gjør noe du ikke vil at de skal gjøre mot deg»

«Krenkende adferd er å si stygge kommentarer mot andre»

«Krenkende adferd er hvis du selv synes at noen er slem eller frekk»

«Krenkende adferd er hvis noen gjør noe mot deg som gjør at du føler deg dårlig»

«Krenkende adferd er å si stygge ting, rasisme og utestenge. Noen kan bli lei seg»

«Krenkende adferd er å erte eller være litt stygg mot noen»

«Krenkende adferd er si ting til andre på en stygg måte»

«Krenkende adferd er når noen sier eller gjør noe stygt mot hverandre»

- Elevene svarte følgende om mobbing:

«Mobbing er når noen plager andre gjentatte ganger over en lang tidsperiode»

«Mobbing er plaging over lengere tid»

«Mobbing er å være slem mot noen i en lang periode»

«Mobbing er plaging/terging over en lengere periode»

«Mobbing er at man plager andre»

«Mobbing er å plage noen over lengere tid»

«Mobbing er når noen blir plaget (på hvilken som helst måte) over lang tid. Kalt stygge ting, slått, utestengt osv.»

«Mobbing er gjentatt plaging over lengere tid»

«Mobbing er plaging, psykisk eller fysisk vold ofte»

«Mobbing er krenkende adferd»

«Mobbing er når noen snakker stygt, slår og dytter andre mange ganger»

«Mobbing er for eksempel dytting, dårlige kommentarer, som skjer flere ganger»

«Mobbing er visse handlinger som kan virkes med vilje mot en person som ikke kan forsvare seg»

«Mobbing er å være slem flere ganger»

«Mobbing er at noen utfører stygge handlinger som blikk, kommentarer, over lengere tid»

«Mobbing er når man blir plaget hele tiden, eller en tid. Man kan bli både psykisk og fysisk mobbet»

«Mobbing er plaging over lang tid»

«Mobbing er plaging i en lang periode»

«Mobbing er når noen ting gjentar seg flere ganger»

«Mobbing er hvis noen er slem med deg, og for eksempel dytter og slår eller sier stygge ting flere ganger i uken, i flere uker»

«Mobbing er å plage en person hver dag eller hver uke»

«Mobbing er hvis noen er slem og frekk mot en eller flere over lang tid»

«Mobbing er at noen gjør noe fysisk eller psykisk over tid»

«Mobbing er krenkende adferd over lengre tid, utført av samme person eller flere personer»

«Mobbing er når noe skjer flere ganger mot en person»

«Mobbing er når noen krenker noen flere ganger på rad»

Elevene sier i stort flertall i spørreundersøkelsen at de forstår begrepet krenkende adferd som noe som kan oppstå i enkeltsituasjoner ved at fysisk og eller psykisk ubehag skapes av en eller flere personer overfor en annen person eller flere personer, for eksempel sårende ord og handlinger. Elevene svarer også videre i stort flertall på at de forstår mobbing som gjentakende sårende og stygg adferd overfor en annen person, og som pågår over en lengre tidsperiode.

På spørsmål 3 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

3. Har du som elev fått opplæring om temaet mobbing?

Resultat:

Ja - 96,7 % svarte Ja, det vil si 30 av 31 elever

Nei - 3,3 % svarte Nei, det vil si 1 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Inkludere», «I Mitt valg!», «Hva mobbing er og hvordan unngå det», «På skolen fikk æ vite om det», «Mobbing ikke bra-Hva er det?», «Vi har pratet en del om det på skolen», «Ja men urealistisk», «Vi har lært mye om mobbing på barneskolen», «Det snakkes lite om det», «Vi har lært om det siden 3.klasse», «Vi har lært hva det er», «Viktig og bra at vi har helsesøster tilgjengelig»

På spørsmål 4 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

4. Er det viktig for deg at du lærer noe på skolen?

Resultat

Ja - 96,7 % svarte Ja, det vil si 30 av 31 elever

Nei - 3,3 % svarte Ja, det vil si 1 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«For at elever skal utdannes», «For å bli god i 10.klasse», «Må kunne noe i livet senere», «Ja, jeg vil ha en god utdanning», «Æ vil nåt med livet mitt», «Må jo få en utdanning», «Ønsker å vite mer», «Jeg vil ha en god jobb», «Det er viktig for å få en god utdanning», «Kan være morsomt å lære noen ganger, både faglig og sosialt», «Utdanning er fint å ha», «Få en god utdanning», «Det er jo det vi er her for», «Sånn at jeg kan få en god utdanning», «Æ blir smart»

På spørsmål 5 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

5. Får du lyst til å gi en ekstra innsats med skolearbeidet når du er på skolen?

Resultat

Ja - 51,6 % svarte Ja, det vil si 16 av 31 elever

Både JA og Nei - 22,6 % svarte både ja og nei, det vil si 7 av 31 elever

Nei - 25,8 % svarte Nei, det vil si 8 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Noen ganger», «Når jeg er hjemme», «Utdanning er viktig», «Kommer an på fag og oppgaver», «Som regel ikke, men Gym motiverer», «Skolen er trasig», «Gjør det som er nødvendig», «Det er enormt karakterpress fra lærernes sin side», «Når vi gjør noe gøy», «Vi har konkurranser og premier som er veldig morsomme»

På spørsmål 6 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

6. Snakker lærerne om at dere må støtte og hjelpe hverandre?

Resultat

Ja ofte	- 25,8 % svarte Ja, det vil si 8 av 31 elever
Av og til	- 64,5 % svarte av og til, det vil si 20 av 31 elever
Nei sjelden	- 9,7 % svarte Nei, det vil si 3 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Innimellom når klasse miljøet må rettes litt opp», «Hele tiden», «Nei, de gjør ikke det», «Lite, mest faglig», «Ja, de synes det er viktig», «Når det har skjedd noe», «Etter urolige perioder»

Hva sier foreldrene?

Revisjonen har i dette prosjektet rettet en anonym spørreundersøkelse til alle foreldrerepresentantene i FAU ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Spørreundersøkelsen ble lagt ut 30.01.2019 og revisjonen fikk inn 13 besvarelser, som er en oppslutning på rundt 30% av det tilsammen totale antallet foreldrerepresentanter i FAU ved de tre skolene.

På spørsmål 1 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

1. Kan du skrive ned tre ting som gjøres ved deres skole for å fremme trivsel og et godt skolemiljø?

Det som går igjen hos de 13 foreldrene som svarte og som er relatert til å fremme trivsel og et godt skolemiljø, er at det gjennomføres forskjellige aktiviteter i samhandling mellom skolen, foreldre/foresatte og elevene. Kommunikasjon foreldre/foresatte imellom og tiltak relatert til hjem-skole – samarbeid blir mye nevnt. Videre når det gjelder formelle aktiviteter initiert av skolen så nevner foreldrene hyppig Trivselslederprogrammet-TL og det som går på den daglige involveringen av elevene i forbindelse med gjennomføring av ulike trivselsfremmende aktiviteter med regler og mål.

- Foreldrene som svarte sier at det gjøres følgende relatert til å fremme trivsel og et godt skolemiljø:

«Felles arrangement med elever og foreldre/foresatte», «Samlingsstund for småtrinnet», «Felles bestemmelser mot mobbing», «Kunnskap hos skolestaben», «Godt synlige og tilgjengelige inspektører i friminuttene», «Dialog med foreldre», «Ting tas fatt i med det samme, så ikke noe får gå for langt», «Sosialt samvær med elever og foreldre», «Godt samarbeid med foreldregupper», «Aktiviteter og prosjektarbeid», «Større lærertetthet enn på store skoler», «Øremerkete midler til sosiale tiltak i klassene har vært gjennomført», «Godt hjem-skole – samarbeid», «Aktiviteter utenom skoletid», «Foreldre som snakker i lag», «Storsamling», «Trivselslederprogrammet-TL», «Trivselsledere», «Lekevenn», «Bytte av læringspartner ofte», «Arbeider jevnt med trivselsmål», «Bruker belønning for positiv adferd», «Trivselsledere», «Mitt valg», «Trivselsleder», «Sammenkomster med elever og foreldre», «Turer», «Leker og aktiviteter med trivselsleder», «Fadderordninger», «Prøve å være med elevene i friminuttene», «Skoleball», «Turer», «Prate med elevene», «Bibliotek som er åpent for elevene som et samlingspunkt», «Kantinedrift», «Fokus i klassene på at elevene skal bidra positivt»

På spørsmål 2 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

2. Kan du kort forklare hva du legger i begrepene «krenkende adferd» og «mobbing»?

13 av 13 foreldre svarte på dette spørsmålet. 8 av de som svarte på spørsmålet definerte ikke forskjellen mellom begrepene krenkende adferd og mobbing, men felles er imidlertid at alle 13 foreldrene som svarte forstår begrepene som fysisk og eller psykisk ubehag som skapes av en eller flere personer overfor en annen person eller flere personer, for eksempel sårende ord og handlinger.

- Foreldrene svarte følgende om krenkende adferd:

«Krenkende adferd er negativt ladede ord og blikk rettet mot andre, negativt kroppsspråk»

«Krenkende adferd er utestenging og å slenge ord og kommentarer»

«Krenkende adferd er si ting som får noen til å føle seg mindreverdige og utenfor»

«Krenkende adferd er dersom den som handlingen er rettet mot opplever det som krenkende»

«Krenkende adferd kan være nedlatende og stygg språkbruk, utestenging, negativt kroppsspråk og fysisk vold»

«Krenkende adferd er når noen gjør en handling /sier noe som den andre ikke ønsker/er med på/liker»

«Krenkende adferd er å gjøre noe som får noen andre til å føle seg dårlig»

«Krenkende adferd er når noen føler seg plaget og det er hver enkeltes følelse rundt det som gjelder»

«Krenkende adferd er oppførsel som virker sårende for en annen part. Den som blir utsatt for krenkende adferd har en subjektiv rett til å føle slik en vil»

«Krenkende adferd er stygt språkbruk og aggressiv fremtoning»

«Krenkende adferd er noe som avgjøres av den som er mobbet eller krenket, det er bestandig den som blir utsatt som vet hvordan det føles»

«Krenkende adferd er nettmobbing, å ikke inkludere, samt fysisk og psykisk uønsket oppførsel»

«Krenkende adferd er manglende respekt for hverandre, liten/ingen respekt for andres grenser, bruk av kallenavn, netthets, vold og utfrysning»

- Foreldrene svarte følgende om mobbing:

«Mobbing er gjentakende negativ adferd mot enkeltelever»

«Mobbing er krenkende ord eller handlinger over tid mot en svakere part»

«Mobbing er flere episoder med ord og handlinger rettet mot en eller flere personer over tid, gjentatte ganger»

«Mobbing er ujevnt maktforhold og langvarig/gjentatte handlinger mot en mindreverdig part som av den grunn 'holdes igjen'»

«Mobbing er ekskludering, peke på eller fremheve ting som er annerledes som noe negativt. Få med seg andre/flere for å være med mot en. Si slemme og stygge ting om kropp eller utseende eller andre ting/egenskaper hos en person»

«Mobbing er gjentakende negativ adferd rettet mot en person»

«Mobbing er gjentatt krenkende adferd mot andre»

«Mobbing er når en person utsettes for krenkende adferd over lengre tid»

Foreldrene sier i stort flertall i spørreundersøkelsen at de forstår begrepet krenkende adferd som noe som kan oppstå i enkeltsituasjoner ved at fysisk og eller psykisk ubehag skapes av en

eller flere personer overfor en annen person eller flere personer, for eksempel sårende ord og handlinger. Omlag halvparten av de som svarte legger også til at det er den krenkede individuelle og subjektive oppfatning som skal gjelde i vurderingen. Mange av foreldrene svarer også videre på at de forstår mobbing som gjentakende sårende og stygg adferd overfor en annen person, og som pågår over en lengre tidsperiode.

På spørsmål 3 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

- 3. Legger deres skole til rette for at alle foreldre/foresatte får opplæring og orientering om temaet krenkende adferd/mobbing?*

Resultat

Ja - 84,6 % svarte Ja, det vil si 11 av 13 foreldre
Nei - 15,4 % svarte Nei, det vil si 2 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Høst 2017 var rektor på alle foreldremøter og fortalte om det», «Høst 2018 var det kontaktlærer som hadde det som tema på foreldremøte», «Ofte en sak på foreldremøter og det er sendt en folder til alle hjem», «Tas opp på foreldremøte hver gang», «Snakker om det på foreldremøter», «Grupper», «Foredrag med politiet», «Kunne gjerne vært mere», «Ikke i tilstrekkelig grad», «Levert ut brosjyre og snakket om det på foreldremøter», «Litt på foreldremøter og snakket om det i foreldresamtaler», «Orientering om det på FAU-møtene», «Via info og foreldremøter»

På spørsmål 4 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

- 4. Er det viktig for deg at ditt/dine barn lærer noe på skolen?*

Resultat

Ja - 100% svarte Ja, det vil si 13 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Selvfølgelig, samspill og dannelse», «Skolen handler i hovedsak om fag», «Viktig for videre utdanning», «Det er jo derfor de går på skolen!», «Om mobbing? Ja. Hva skal man finne seg i evt. ikke», «Naturligvis skal det foregå læring og utvikling på skolen»

På spørsmål 5 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

- 5. Føler du at du motiverer ditt/dine barn til å gjøre en ekstra innsats på skolen og hjelper du til med leksearbeid?*

Resultat

Ja - 100 % svarte Ja, det vil si 13 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Det er viktig at man arbeider i hjemmet for å motivere barn», «Må prøve å få skolen interessant», «Hver dag!», «Blir stadig bedre», «Hjelper de med lekser», «Ikke alltid like effektivt (motivasjon) når barnet har nådd en viss alder», «Hjelper med lekser, leser høyt hver kveld og oppmuntrer til skolearbeid», «Motivasjonen ligger visst innebygd, men hjelper med lekser ved behov»

På spørsmål 6 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

- 6. Er skolemiljø ofte et tema i møter med skolen?*

Resultat

Ja ofte - 69,3 % svarte Ja, det vil si 9 av 13 foreldre
Av og til - 23 % svarte av og til, det vil si 3 av 13 foreldre
Nei sjelden - 7,7 % svarte Nei, det vil si 1 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Tas ofte opp på møter og er også generelt tema ila året», «Bra mye bedre etter ny lovgivning», «Hvert foreldremøte», «Hver kontaktsamtale», «På foreldremøter», «Stort sett klassemiljø er tema, men ikke så ofte skolemiljø», «Alltid», «Klassemiljø diskuteres på hvert foreldremøte/kontaktmøte», «Jeg ringer lærerne om jeg er bekymret», «Tema på hvert FAU-møte»

3.1.2.2 Opplæring av de ansatte ved skolen

Revisjonen har i forbindelse med denne undersøkelsen mottatt følgende skriftlige dokumentasjon fra skoleledelsen ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, som vedrører veiledning og opplæring av de ansatte i arbeidet med å fremme elevenes skolemiljø:

Bossekop skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Kursmaterieell for ansatte – Elevens rett til et trygt og godt skolemiljø
 - Endringer i opplæringsloven § 9 A
 - Begrepet krenkende adferd
 - Plikter og rettigheter
 - Aktivitetsplikten
- Bundet tid Bossekop skole, plan per 7/1-19 – Fokus på læringsmiljø, trivsel, teamarbeid, kvalitetssamtaler, og arbeide med kapittel 9A – caser ved bruk av LP-modellen
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenderet og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenderet og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Kvalitetssamtaler ved Bossekop skole – Vurdering av det faglige og sosiale nivået i klassene
 - dagsorden – (den skal være ferdig utfylt og leveres inn på møtet)
 - resultater fra kartleggingsprøver (eks: Udir vår 2018, Carlsten, eller andre)
 - navn på de elever som man ønsker å drøfte
 - resultat fra tidligere prøver – og hva som har vært prøvd ut
 - opplysninger om hvilke elever som får eller har hatt særskilt tilrettelagt undervisning
 - klassemiljøbeskrivelse fra i vår – samt sosiogram fra i vår og høsten 2018
 - Tiltak
 - Evalueringer

Alta ungdomsskole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Case fra planleggingsdager ved Alta ungdomsskole – Lærer-Elev, samspill og inkludering
- Innkalling til Langdag ved Alta ungdomsskole 22.03.2018, med tema «Fortsette implementeringsarbeidet med trygt og godt skolemiljø ved Alta Ungdomsskole»
- Forslag til trivselstiltak utarbeidet i forbindelse Langdager ved Alta ungdomsskole 2018
- Gruppeoppgaver for ansatte med tema opplæringsloven kapittel 9A, Aktivitetsplikten, klasseledelse og hvordan håndtere krenking
- Plan for planleggingsdager 17.-18. august 2017 – Til alle ansatte ved Alta ungdomsskole

- Gjennomgang virksomhetsplan og årshjul
 - Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og endringer (opplæringsloven)
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Rektors bekreftelse på resultatsamtaler med de ansatte to ganger i året med vurdering på alle klassene samt evaluering av kartleggingsarbeid av elever og resultater fra nasjonale prøver

Rafsbotn skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Skolemiljømooc – Kursinformasjon (2018)
 - Nettkurs med tema Inkluderende skolemiljø, gjennomført av pedagogisk personell ved Rafsbotn skole i 2018. Eget opplegg tilrettelegges for andre ansatte
 - Kartlegge og analysere skolemiljø, følge med og avdekke krenkelser
 - Håndtering av krenkelser, gripe inn, varsle og bidra i egnede tiltak som skaper et trygt og godt skole-, klasse-, og gruppemiljø
 - Fremme skolemiljøet og forebygge krenkelser
 - Retten til et trygt og godt skolemiljø, nulltoleranse mot mobbing og systematisk arbeid
- Rutinebeskrivelser for gjennomføring av klassemøter ved Rafsbotn skole (2018)
 - Oppfølgingsfokus på ryddige klasserom og korridorarealer på skolen
 - Tiltaksbank - Trivselstiltak i klassene
 - Gjennomføre jevnlig samtaler der man tar opp ordensreglement og krenkende adferd
- Program for fagdag 02.10.2018 – Skolemiljø – Forebyggende arbeid – Relasjonsbygging
- Case fra praksisfeltet 19.09.2018 – Håndtering av krenkesaker – Opplæring i registrering av 9a-skjemaer og tiltaksplaner
- Program for planleggingsdager 15. – 17. august 2018
 - Gjennomgang av rutiner og skolens arbeid med opplæringsloven kapittel 9 A samt Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø. Besøk av APST-ambulant pedagogisk støtteteam. Arbeide med kompetansemål, organisering, produkt og vurdering for læring
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Kvalitetsdialogen med ansatte ved Rafsbotn skole
 - Faglig kartlegging av elevene
 - Sosial kartlegging av elevene

- Tiltak på klassene
- Vurderinger/Evalueringer

Ved skolestart hvert år blir det gitt informasjon om kommunens og skolens ordensreglement og om Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø med henvisning til aktivitetsplikten. Informasjonen gis til alle som har skolen som en del av sitt arbeidssted. Dette framgår av dokumentasjon som revisjonen har fått forelagt fra kommunen.

Revisjonen har i intervju med skoleledelsen ved alle de tre utvalgte skolene, fått sammenfallende svar på at det jobbes systematisk med skolemiljø og opplæring av alle ansatte. En inspektør sier at noe av det viktigste skoleledelsen bidrar med i arbeidet med å forebygge mobbing er å gi god støtte og oppfølging av lærerne i deres hverdag. Han sier videre at skoleledelsen har fokus på å sette lærerne i stand til å løse pedagogiske utfordringer og se hver enkelt elev i ulike situasjoner. Alle de tre skolene som er undersøkt nærmere har framlagt dokumentasjon på at det er gjennomført konkrete prosesser på å forstå og tolke begrepet *krenkende adferd* i form av case-arbeid i planleggingsmøter og ved gjennomgang av tema relatert til skolemiljø på langdager. Alle i skoleledelsen og alle kontaktlærerne som revisjonen har snakket med i intervju medgir imidlertid at det kan være utfordringer med begrepet i praksis da det er subjektivt hva hver enkelt person legger i begrepet. Det som noen elever føler kan være krenkende trenger ikke å være krenkende for andre elever igjen. En kontaktlærer sier i intervju med revisjonen at det også er ulik oppfatning mellom barn og voksne. Elevene kan for eksempel tillate å si en rekke ord seg imellom uten at de dømmer hverandre for krenking, men som helt klart ville vært krenkende og uakseptabelt dersom ordene hadde kommet fra en voksen. Dette er erfaringer som mange av kontaktlærerne gjør i sin hverdag i forbindelse med korrigering av uønsket adferd mellom elever. Skolefaglig ansvarlig sier i intervju med revisjonen at skolene jobber med å innarbeide en felles begrepsforståelse for å få en felles praksis og håndtering ute på skolene. Begrepet krenkende adferd er definert i Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø. Alle kontaktlærerne sier i intervju med revisjonen at alle ansatte ved skolen får opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for å fremme elevenes skolemiljø. Kontaktlærerne blir ansvarliggjort i forhold til å orientere elever og foreldre om skolens ordensreglement og om elevers rett til et trygt og godt skolemiljø. Som kontaktlærere er de også et sentralt bindeledd mellom skole og hjem samt har ansvar for å gjennomføre trivselsfremmende tiltak nedfelt i årshjulet. De sier videre i intervju med revisjonen at læringsmiljø og skolemiljø er satsningsområder i Altaskolen og at de som kontaktlærere har konkrete ansvarsoppgaver knyttet til arbeidet med å fremme elevenes skolemiljø. Dette er også nedfelt i årsplanen for skolens systematiske arbeid med opplæringsloven kapittel 9 A.

Revisjonen har fra alle de tre undersøkte skolene mottatt dokumentasjon som bekrefter at nulltoleranse mot mobbing og krenking blir tydelig kommunisert til elevene i forbindelse med arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.

Skoleeier bekrefter i intervju med revisjonen at læringsmiljø, skolering og felles praksis var tema på alle skoleledermøter forrige skoleår 2017/2018 og at det jobbes kontinuerlig og årlig med dette. Det skal gis tilbud om kompetanseheving på områder der det er nødvendig. Både skoleledelsen og kontaktlærerne ved tre skolene som er undersøkt nærmere sier alle i intervju med revisjonen at seminaret som ble arrangert med Pål Roland høsten 2018 var svært lærerikt. Skolering av ansatte på læringsdager, planleggingsdager og gjennom skolebasert kompetanseutvikling (relasjonsarbeid, holdningsskapende arbeid med fokus på verdier) og LP-modellen (læringsmiljø og pedagogisk analyse - kollegaveiledning) nevnes av skoleeier som eksempler på læringstiltak.

Skolefaglig ansvarlig sier i intervju med revisjonen at det tilrettelegges for skolering og trening på skoleledernivå og at kunnskapen som kommer ut av slike prosesser skal tas ut til skolene. Arenaer som skoleeier har lagt til rette for er nettverksarbeid, planleggingsdager i

tillegg til at skolebasert kompetanseutvikling på egen skole er en metode som skolene er pliktig til å bruke.

En rektor sier at deres skole har vært med i et prosjekt som heter skolemiljø-mooc. Dette har ifølge rektoren gitt meget gode læringseffekter for de ansatte blant annet i forhold til å utvikle god klasseledelse, håndtering av krenking, relevant kunnskap om lovverk og individrettet arbeid.

Digital mobbing er en utfordring i dag, det bekreftes i fra alle i skoleledelsen og blant alle kontaktlærerne som revisjonen har snakket med i intervjuer. Informantene sier at opplæringen på dette området gjerne kan intensiveres, dette da krenking som mobbing, psykisk vold, diskriminering og trakassering ofte utøves med digitale verktøy eller at en fysisk situasjon oppstår på grunn av noe som først har eskalert på nett. En kontaktlærer sier at digital mobbing er noe som eksisterer potensielt 24 timer i døgnet/7 dager i uka og stadig nye varianter av fenomenet ser dagens lys. Det er også et problem at krenker kan opptre med skjult identitet. Skoleeier sier i intervju med revisjonen at man har hatt for lite fokus på dette så langt på skoleeiernivå, og ser at dette må det fokuseres mer på fremover. Skolene har dette som tema, og flere har hatt samarbeid med politiet – både på elev- og foreldrenivå. En annen kontaktlærer sier at for eksempel nettvett er et tema i klassemøter med elevene og i skole-hjem-samarbeidet, men at det nok må legges inn enda mere målrettet innsats i håndteringen av problemet. I intervju med revisjonen svarer både skoleeier, skoleledelse og kontaktlærerne overlappende på at de forstår begrepet krenkende adferd som noe som kan oppstå i enkeltsituasjoner ved at fysisk og eller psykisk ubehag skapes av en eller flere personer overfor en annen person eller flere personer, for eksempel sårende ord og handlinger. I tillegg definerer de mobbing som mere gjentakende, sårende og stygg adferd overfor en annen person, og som pågår over en lengre tidsperiode. De svarer også at det er det subjektive som skal legges til grunn i vurderingen av hver situasjon.

3.1.2.3 Medvirkning fra elever og foreldre/foresatte

Revisjonen har i forbindelse med denne undersøkelsen mottatt følgende skriftlige dokumentasjon fra skoleledelsen ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, vedrørende i hvilken grad elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø:

Bossekop skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Oversikt Klassekontakter Bossekop skole 2018/2019
- Møteplan for SU/SMU ved Bossekop skole 2018/2019
- Møteplan for FAU ved Bossekop skole 2018/2019
- Møteplan for Elevrådet ved Bossekop skole 2018/2019
- Innkalling til møte m/saksliste FAU ved Bossekop skole 03.12.2018 – Blant saker til behandling var §9A – Elevenes læringsmiljø, «Folkeskikk» - hva legger dere i det?, Hva kan skolen forvente av foreldrene og hva kan skolen bidra med, Drøfte ulike caser
- Referat fra møte i FAU ved Bossekop skole 03.12.2018
- Innkalling m/saksliste til foreldremøte 5. trinn 23.01.2019 – Hovedtema skolemiljø og tiltak
- Innkalling m/saksliste til møte i FAU ved Bossekop skole 27.02.2019 – Blant saker til behandling var Nettvett og sosiale medier (Snap, Facebook, Instagram m.m.), Ordensreglement, §9A – Elevenes læringsmiljø og 17.mai-Foreldrearrangement
- Innkalling m/saksliste til møte i SU/SMU ved Bossekop skole 28.02.2019 – Blant saker til behandling var iPad som verktøy i læringsarbeidet, 1:1, – kontrakt og utdeling, Nettvett og sosiale medier (Snap, Facebook, Instagram m.m.), Ordensreglement, §9A – Elevenes læringsmiljø

Alta ungdomsskole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Det gode foreldremøtet ved Alta ungdomsskole – Mal for organisering, innhold, og gjennomføring
- Oversikt Klassekontakter Alta ungdomsskole 2018/2019
- Alta ungdomsskole – Elevrådets sammensetning og møteplan for 2018/2019
- Innkalling til foreldremøte ved Alta ungdomsskole 07.11.2018, politiet deltok også da hovedtema var hvordan håndtere problemer med vold og krenkende adferd
- Referat fra møte i FAU ved Alta ungdomsskole 04.12.2017, med saker knyttet til blant annet ordensreglement, elevenes skolemiljø, byggeprosess ved skoleanlegget, nytt kapittel 9 A i opplæringsloven og Juleball 2017
- Referat fra møte i Foreldrerådsutvalget ved Alta ungdomsskole 11.10.2018, med saker knyttet til blant annet skolens satsingsområder og virksomhetsplanen:
 1. Læringsmiljø – et trygt og godt skolemiljø
 2. Universitetsskole
 3. Tverrfaglige dager en gang per semester
 4. SkoleVFL – felles vurderingspraksis
 5. Mestring i Altaskolen
- Referat fra møte i SU ved Alta ungdomsskole 13.12.2017, med behandling av saker knyttet til blant annet Ordensreglement. Endringer i ordensreglementet jfr. paragraf 9A og sanksjoner gjøres gjeldende fra januar 2018. Følgende sanksjon innføres i tillegg til de som gjelder: **Ved alvorlige brudd på ordensreglementet kan klassebytte gjennomføres.** Elevrådet ønsket at bruken av mobil skal drøftes. De opplever at det er for få elever som håndhever dette forbudet. De ønsker et bedre system for dette

Rafsbotn skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Elevrådets sammensetning og møteplan Rafsbotn skole 2018/2019
- Referat fra møte i Elevrådet ved Rafsbotn skole 10.10.2018, med behandling av saker fremmet av elevene og som gjelder elevenes interesser og behov
- Oversikt Klassekontakter Rafsbotn skole 2018/2019
- Referat fra møte i FAU ved Rafsbotn skole 16.10.2018, blant annet med saker vedrørende skoleanlegget og HMS, elevenes psykososiale miljø med gjennomgang av opplæringsloven kapittel 9 A samt skole-hjem – samarbeid og juleavslutning
- Innkalling m/saksliste til møte i SU/SMU ved Rafsbotn skole 30.10.2018
- Referat fra møte i SU/SMU ved Rafsbotn skole 30.10.2018

Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø gir i kapitlet om det forebyggende arbeidet en instruks til skolene om involvering av elever og foreldre/foresatte. Følgende rådsorgan, funksjoner og handlinger må være på plass for å ivareta elevdeltakelse, uttalerett og informasjonsplikt jf. opplæringsloven §§ 9 A-8 og 9 A-9:

Klassemøter

Klassemøter skal holdes minst to ganger i måneden i alle klassene i grunnskolene i Alta. Målet for klassens time er å bygge opp en økt forståelse for sosial samhandling, respekt, toleranse, demokrati og trivsel. Aktuelle temaer kan være:

- referat fra elevråd
- saker klassen ønsker skal opp i elevråd
- trivselstiltak i klassen
- samtale om ordensregler og krenkende adferd

Foreldremøter

Klassene avholder et foreldremøte like etter skolestart. Alle trinn avholder et foreldremøte på vårhalvåret i tillegg. Det foreligger egne planer for innholdet i skolenes foreldremøter.

Foreldrekontakter

Hver klasse har to foreldrekontakter som skal:

- Bringe saker inn til FAU/skolen fra foresatte
- hjelpe skolen å spre informasjon til de andre foresatte
- Sette i gang sosiale tiltak i klassen/trinnet
- Være med å planlegge foreldremøter sammen med kontaktlærerne

Utviklingssamtaler

Foresatte har minst to ganger i året rett til en planlagt og strukturert samtale med kontaktlærer om sitt barns faglige- og sosiale utvikling. Elevens trivsel skal være tema.

Skolens hjemmeside

Skolens hjemmeside er en av skolens viktigste informasjonskilder. Der skal informasjon om skolens arbeid med trygt skolemiljø og rettighetene ifølge opplæringsloven kapittel 9 A ligge. Hjemmesiden skal også inneholde informasjon om skolens satsingsområder samt informasjon om og fra skolens råd og utvalg.

Involvering av skolens rådsorganer

Skolene har rapporteringsplikt til FAU, SMU/SU og elevrådet. Følgende saker skal rådene informeres og tas med i drøfting om:

- Resultater av kartlegginger og undersøkelser, herunder elevundersøkelsen, foreldreundersøkelser, lokale trivselsundersøkelser, eksamensresultater, grunnskolepoeng, ståstedsanalyse og nasjonale prøver
- Tilsyn
- Utbyggingsplaner og uteområdet
- Økonomi og planer for virksomhetsdrift
- Skolens arbeid og plan for å sikre trygt skolemiljø

Elevrådet

En av skolens lærere skal være kontaktledd for elevrådet. Elevrådet skal være etablert innen tre uker etter skolestart. Det skal velges inn to representanter fra hver klasse. Det skal velges leder, nestleder og sekretær.

Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU)

- Foreldrerådet velger et arbeidsutvalg som består av leder, nestleder og x antall andre representanter.
- FAU velger to-tre representanter til SU/SMU. Det vanlige er at leder og nestleder er to av tre foresatte som skal være med i SU/SMU.
- Foreldre kan ta opp alle typer saker som har med skolen og elevene å gjøre gjennom representantene i FAU.
- FAU skal jobbe til det beste for alle elevene på skolen.
- FAU skal arbeide for å skape et godt hjem/skole-samarbeid
- Evaluere skolens planer i henhold til opplæringsloven § 9a

Samarbeidsutvalget (SU)

- Hver skole har et samarbeidsutvalg som består av to representanter fra undervisningspersonale, en fra andre tilsatte, to fra foreldrerådet, to elever, rektor og en politikerrepresentant.
- SU har rett til å uttale seg om alle saker som gjelder skolen.
- SU skal ha møter minimum to ganger i året.

Skolemiljøutvalget (SMU)

- Hver skole har et skolemiljøutvalg som består av representanter fra elevene, foreldrerådet, de ansatte, skoleledelsen og kommunen. Elever og foresatte skal være i flertall.
- Samarbeidsutvalget kan være skolemiljøutvalget på den enkelte skole, men med utvidelse av foresatte/elevrepresentanter.
- SMU har rett til å uttale seg om alle saker som gjelder skolemiljøet.
- SMU skal ha møter minimum to ganger i året.

Faste innslag på møtene i SU og SMU:

- Rektor redegjør og informerer om elevenes skolemiljø.
- Årshjulet for skolens arbeid med trygt skolemiljø gjennomgås og revideres.
- Årlig revisjon av ordensreglementet

Andre saker som kan tas opp:

- Enkelsaker underlagt taushetsplikt etter godkjenning fra foresatte (elevrådsrepresentanter må ut)
- Forslag om nye trivselsfremmende tiltak
- Andre saker som omhandler elevenes skolemiljø

Trivselsfremmende tiltak -Trivselsledere

Trivselsprogrammet er et program for økt aktivitet i friminuttene. Erfaringen viser at skolegården er den plassen hvor det foregår mest negativt blant elevene. Derfor er det viktig å engasjere så mange som mulig i lek. Det følger også egne undervisningsmanualer med TL-programmet - Aktiv TL-undervisning - som ivaretar kompetansemålene i K-06. Barne- og ungdomstrinnene har hver sine manualer med fokus på læring mens elevene er i aktivitet. Aktivitetene er knyttet til kompetansemålene i ulike fag. Ved å bruke Aktiv TL-undervisning vil elevenes opplæring bli mer variert, konkret og motiverende.

Skolene følger programmets instruks for valg av elever. Trivselslederfunksjonen gjelder for ½ år om gangen på barnetrinnet, og ett år på ungdomstrinnet. Trivselsledere er elever fra 4.10. trinn. Trivselslederne får opplæring gjennom TL-programmet. Skolens TL-koordinator følger opp trivselslederne og har møter med dem hver 14. dag.

Programmet supplerer skolens forebyggende arbeid mot mobbing og for økt aktivitet og trivsel. Det er lek av og for barn- og unge, og de som er trivselsledere skal jobbe aktivt for å inkludere flest mulig i leken. Trivselslederne bruker egen TL-vest på barneskolen, men ungdomsskolene bruker bind rundt armen. Vaktene rapporterer om mindre konflikter og stort engasjement i friminuttene. Ansvarlig for TL-programmet på hver skole er skoleledere og trivselskoordinator.

I intervju med skolefaglig ansvarlig får revisjonen bekreftet at handlingsplanen legger føringer for at opplæringsloven kapittel 9 A skal være sak i alle rådsorgan samt andre møter. Hun sier videre at skoleadministrasjonen vet at skolene har ulik praksis til saker i rådsorganene og at her må man sikre at skolene følger opplæringsloven §§ 9 A-8 og 9 A-9 (elevdeltakelse, informasjonsplikt, innsynsrett og rett til å uttale seg).

Kontaktlærerne ved tre skolene sier at de følger opp det ansvaret som er tillagt deres rolle og nevner at elevene setter opp klasseregler og fremmer saker til diskusjon relatert til skolemiljø for eksempel i klasserådsmøter. Kontaktlærerne sier at de også har ansvar i forbindelse med gjennomføringen av vennskapsuke i starten av skoleåret og der blir også foreldre/foresatte involvert i arbeidet.

Skoleledelsen ved tre utvalgte skolene som er undersøkt nærmere har i intervju med revisjonen svart overlappende på at man har sterkt fokus på å ha på plass de rådsorgan, funksjoner og handlinger som kreves for å ivareta elevdeltakelse, uttalerett og informasjonsplikt jf.

opplæringsloven §§ 9 A-8 og 9 A-9. To rektorer sier i intervju med revisjonen at man søker til å gjøre praktiske tilpasninger innenfor det som er tillatte rammer og handlingsrom. Så langt revisjonen har kontrollert dette så bekrefter dokumentasjonen mottatt fra de tre skolene at påkrevde rådsorgan er i funksjon, møter gjennomføres samt møteplaner og innkallinger har sakslister med saker relatert til opplæringsloven kapittel 9 A.

Hva sier elevene?

På spørsmål 7 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

7. *Legger lærerne til rette for at dere elever får være med og delta i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø?*

Resultat

- Ja - 32,3 % svarte Ja, det vil si 10 av 31 elever
Ja, men det kunne vært bedre - 58 % svarte ja, men det kunne vært bedre, det vil si 18 av 31 elever
Nei - 9,7 % svarte Nei, det vil si 3 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«De lar oss bestemme noe», «Sjelden snakk om det», «Nesten ingenting», «Vi lager regler», «Vi får være med å bestemme», «Skulle vært oftere gjennomgang av å ikke plage», «Dem kunne informert bedre»

På spørsmål 8 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

8. *Hører skolen på elevenes forslag?*

Resultat

- Ja - 67,7 % svarte Ja, det vil si 21 av 31 elever
Både Ja og Nei - 29 % svarte både ja og nei, det vil si 9 av 31 elever
Nei - 3,3 % svarte Nei, det vil si 1 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Ikke hele tida», «De gjør det», «Vet ikke», «Som oftest», «Det kunne vært litt bedre», «Elevene har en stemme, men ikke en stor stemme», «Sjeldent», «Ja, noen ganger, mener i timene», «Ja, man kan komme med forslag», «Kunne vært mer åpen til om elever har forslag», «Bra, men ikke bra nok»

På spørsmål 9 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

9. *Vet foreldrene dine om hva dere gjør på skolen?*

Resultat

- Ja, veldig mye - 61,3 % svarte Ja, det vil si 19 av 31 elever
Ja, litt men ikke så mye - 35,4 % svarte ja, litt men ikke så mye, det vil si 11 av 31 elever
Nei, egentlig lite - 3,3 % svarte nei, egentlig lite, det vil si 1 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«De vet det», «De spør ikke», «Forteller alt», «Bare hvis jeg forteller om det», «Dem bare vet det», «De leser ukeplanen og spør hva vi gjør», «Har kommet så langt opp i åran, så æ har for det meste kontroll for meg selv»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 7 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

7. *Legger deres skole til rette for at foreldre/foresatte får være med og delta i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø?*

Resultat

- Ja - 15,4 % svarte Ja, det vil si 2 av 13 foreldre
Ja, men det kunne vært bedre - 61,6 % svarte Ja, men det kunne vært bedre, det vil si 8 av 13 foreldre
Nei - 23 % svarte Nei, det vil si 3 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Foreldre må engasjeres og også selv komme med tanker og ideer i forhold til dette», «Burde vært mere kommunikasjon skole-hjem», «Vi får mest informasjon, ikke deltakende i så stor grad», «Gjennom FAU og SU», «FAU prøver», «Foreldrene blir først involvert når 'krisen er et faktum'», «Lærerne burde vært frigjort til sosiale aktiviteter med elever og foreldre/foresatte på kveldstid, et par ganger i året»

På spørsmål 8 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

8. Hører skolen på foreldrenes/foresattes forslag?

Resultat

Ja	- 92,2 % svarte Ja, det vil si 12 av 13 foreldre
Både Ja og Nei	- 7,8 % svarte både ja og nei, det vil si 1 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Det kommer forslag og det blir hørt på, men om de blir satt i verk vites ikke», «Men skolen har for lite sosialbudsjett», «Men hvis de ikke er enig så blir det ikke gjennomført», «Det kommer an på læreren», «De lytter, men ikke så handlekraftig», «Tja, til en viss grad»

På spørsmål 9 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

9. Har du som foreldre/foresatte kjennskap til skolehverdagen til ditt/dine barn?

Resultat

Ja, har god kjennskap	- 61,6 % svarte Ja, det vil si 8 av 13 foreldre
Ja, men burde hatt bedre	- 30,6 % svarte ja, men burde hatt bedre, det vil si 4 av 13 foreldre
Nei, egentlig lite	- 7,8 % svarte nei, egentlig lite, det vil si 1 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Godt samarbeid med lærerne», «Jevnlig kontakt med lærerne», «Skulle gjerne hatt mulighet til å være tilstede på vanlige skoledager av og til», «Ukeplan», «Men savner litt info fra skolen», «Kontakten er god», «Kunne vært oftere kontakt»

3.1.2.4 Ordensreglement

Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø sier at skolene hvert år skal foreta en gjennomgang og revidering av sine ordensreglement. Dette skal være gjort og behandlet i rådsorganene innen utgangen av oktober måned.

Skolefaglig ansvarlig sier i intervju med revisjonen at det kommunale ordensreglementet skal sammen med det lokale ordensreglementet gjennomgås på skolene ved skolestart. Basert på det kommunale ordensreglementet skal skolene utarbeide/revidere egne ordensreglement årlig. Dette skal skje i samarbeid med rådsorganene. Det står i handlingsplanen at alle skoler skal gjøre dette. Skolene skal også legge eget ordensreglement inn i kvalitetssystemet 1310.no. Skoleeier følger opp at dette blir gjort. Alle i skoleledelsen ved de tre skolene som er undersøkt nærmere bekrefter med sammenfallende svar rundt den årlige formelle prosessen med ordensreglementene. De sier alle at endringer eller inntak av nye punkter i ordensreglementene i praksis gjøres ved behov eller dersom lovendringer krever det. Skoleeier følger også dette opp.

Revisjonen har fått forelagt det kommunale ordensreglementet av 2018 som heter Lokal forskrift om ordensreglement - Alta kommune. Det kommunale ordensreglementet inneholder følgende:

- § 1 Formål
- § 2 Virkeområde
- § 3 Regler for orden

- § 4 Regler for oppførsel
- § 5 Grunnlaget for vurdering i orden og oppførsel
- § 6 Sanksjoner på brudd av reglene
- § 7 Framgangsmåte ved bruk av sanksjoner etter § 6
 - a. Personell kompetanse
 - b. Ved illeggelse av sanksjoner gjelder
 - c. Enkeltvedtak
 - d. Nærmere om bortvisning
 - e. Rusmidler og gjenstander som er inndratt eller midlertidig fratatt elev
 - f. Ugyldig fravær
 - g. Krenkende atferd
 - h. Mobiltelefon, smartklokke og internett
 - i. Reaksjonsmåter ved fusk
- § 8 Skadeverk
- § 9 Straffbare forhold
- § 10 Lokale regler
- § 11 Ikrafttredelse

Revisjonen har også fått forelagt lokale ordensreglement for de tre skolene som er undersøkt nærmere. Ordensreglementene for de tre skolene er sist revidert i perioden 2016 til 2018 og inneholder følgende elementer;

- Navn på skolen som ordensreglementet gjelder for
- Formål
- Virkeområde for hvor reglene gjelder
- Elevens krav
- Elevens plikter
- Ordensregler/Regler for adferd
- Sanksjoner/Konsekvenser ved brudd på ordensreglementet
- Saksbehandlingsprosedyrer ved sanksjoner
- Henvisning til kommunens forskrift om ordensreglement

Hva sier elevene?

På spørsmål 10 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

10. Vet du hvilke regler som gjelder for hvordan man skal være mot hverandre på skolen?

Resultat

Ja - 100 % svarte Ja, det vil si 31 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Vi har ordensreglement i alle klasserom», «Snill», «Vær mot andre som du vil at andre skal være mot deg», «Lærerne snakker om det hele tiden», «Vi skal ikke plage og mobbe», «Vi har klasseregler», «Vi går igjennom reglene av og til»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 10 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

10. Kjenner du til skolens ordensreglement?

Resultat

Ja - 92,2 % svarte Ja, det vil si 12 av 13 foreldre
Nei - 7,8 % svarte Nei, det vil si 1 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Ikke alt med detaljer, men i hovedsak de viktigste tingene», «Men vet hvor jeg finner det», «Det funker greit»

3.1.3 Vurderinger

3.1.3.1 Systemer og rutiner som forebygger mobbing

Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å forebygge mobbing.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å forebygge mobbing som er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Når det gjelder digital mobbing og trakassering innrømmer skoleeier at det har vært for lite oppmerksomhet på dette fenomenet, men at arbeidet på dette området nå skal økes. Behovet for dette støttes også av informantene ved skolene. På bakgrunn av at dette problemet har eksistert i mange år allerede, anses det som en svakhet at skoleeier ikke har hatt tilstrekkelig med fokus på dette tidligere. Det er imidlertid positivt at det vil bli økt fokus på det fremover.

3.1.3.2 Opplæring av de ansatte ved skolen

Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene får tilstrekkelig opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for å fremme elevenes skolemiljø.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune påser at alle som arbeider ved skolene får tilstrekkelig opplæring med og et bevisst ansvarsforhold til systemer og rutiner for fremme elevenes skolemiljø, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

3.1.3.3 Medvirkning fra elever og foreldre/foresatte

Skolene i Alta kommune skal påse at elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune legger til rette for at elever og foreldre/foresatte får ta del i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Det må imidlertid påpekes at både elevene og foreldrene etterlyser mer medvirkning på området. Det kan derfor tyde på at det er ytterligere rom for forbedring.

3.1.3.4 Ordensreglement

Skolene i Alta kommune skal ha et ordensreglement som er i henhold til krav stilt i opplæringsloven.

Revisjonen har fått forelagt det kommunale ordensreglementet som heter Lokal forskrift om ordensreglement - Alta kommune, i tillegg til ordensreglementene til de tre utvalgte skolene Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Ifølge opplæringsloven § 9 A-10, gjelder følgende bestemmelser for skolenes ordensreglement:

«Kommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole og fylkeskommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte videregående skole. Reglementet skal gi regler om rettene og pliktene til elevene så langt de ikke er fastsatt i lov eller på annen måte. Reglementet skal inneholde regler om orden og oppførsel, om hvilke tiltak som kan brukes mot elever som bryt reglementet, og hvordan slike saker skal behandles. Skolen kan bare bruke tiltak som er iverksatt i ordensreglementet. Tiltakene skal ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling. Før det blir tatt avgjørelse om tiltak, har eleven rett til å forklare seg muntlig for den som skal ta avgjørelsen. Ordensreglementet skal gjøres kjent for elevene og foresatte».

Revisjonen vurderer at skolene i Alta kommune utarbeider sine ordensreglement i tråd med opplæringslovens bestemmelser og at innholdet i ordensreglementene er i henhold til de krav som stilles i opplæringsloven § 9 A-10.

3.1.4 Delkonklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å forebygge mobbing som er i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det foreligger planer og at det gjøres/skal gjennomføres bestemte aktiviteter som bidrar til;

- God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen
- Utvikling av lærerens evne til å lede klasser og grupper
- Kunnskap og bevissthet blant de ansatte i skolen vedrørende sitt ansvar for å etterfølge systemer og rutiner knyttet til å fremme elevenes skolemiljø, selv om det på et tidligere tidspunkt kunne ha vært mer fokus på mobbing og trakassering på sosiale medier, og hvordan bekjempe det
- Utvikling av gode voksne rollemodeller blant de ansatte
- Positive relasjoner mellom lærer og elev
- Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene
- Godt samarbeid mellom skole og hjem
- Involvering av elever og foreldre/foresatte i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, selv om både elever og foreldre/foresatte etterlyser mer medvirkning
- Felles forståelse og orientering blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte om nulltoleranse mot mobbing/krenking
- God kunnskap om mobbe/krenkebegrepet blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte
- God kjennskap til skolens ordensreglement blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte

3.2 Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å avdekke mobbing?

3.2.1 Revisjonskriterier

Revisjonen har utarbeidet følgende revisjonskriterier til ovennevnte underproblemstilling i denne undersøkelsen:

- Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å avdekke mobbing
- Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med, gripe inn og varsle dersom elever blir mobbet
- Skolene i Alta kommune skal påse at alle elever og foreldre/foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing
- Skolene i Alta kommune skal undersøke nærmere i alle saker hvor det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

3.2.2 Data

3.2.2.1 Systemer og rutiner som avdekker mobbing

Revisjonen har i dette prosjektet mottatt følgende skriftlige dokumentasjon fra skoleledelsen ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, vedrørende det systematiske arbeidet med å avdekke mobbing:

Bossekop skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Håndbok for ansatte ved Bossekop skole (2018)
 - Informasjon
 - Rutiner, herunder inspeksjon
 - Regler og retningslinjer
 - Kvittering for lest og forstått
- Tillegg til håndbok med spesifiserte beskrivelser over skolens prosedyrer
- Veileder til ansatte i arbeidet med daglig oppfølging av et trygt og godt skolemiljø
 - Det forebyggende arbeidet
 - Aktivitetsplikten
 - Stegene i arbeidet
- Spekter – Lokal elevundersøkelse som kjøres jevnlig om skolemiljø-mobbing
 - Læringsmiljøsenteret.no
- Kartleggingsverktøy – Det sosiale samspillet i klassen
 - Sosiogram

Alta ungdomsskole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Alta ungdomsskole - Virksomhetsplan 2018/2019
 - Herunder planer, rutiner og retningslinjer for skolemiljø og lærerinspeksjon
- Spekter – Lokal elevundersøkelse som kjøres jevnlig om skolemiljø-mobbing
 - Læringsmiljøsenteret.no

Rafsbotn skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Rutiner for inspeksjonsordningen ved Rafsbotn skole (2018)
- Spekter – Lokal elevundersøkelse som kjøres jevnlig om skolemiljø-mobbing
 - Læringsmiljøsenteret.no

Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø gir i kapitlet om skolens aktivitetsplikt, en tydelig instruks fra skoleeier på hvordan skolene skal jobbe for å oppfylle aktivitetsplikten etter kapittel 9 A i opplæringsloven.

I handlingsplanen vises det til opplæringsloven § 9 A-4 første ledd som sier at alle ansatte på skolen har en handlingsplikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering dersom det er mulig. Alle som arbeider ved skolen, skal varsle rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller. I tilfeller der det er mistanke om eller kjennskap til at mobbing foregår så skal skolen snarest undersøke saken. I intervju svarer alle rektorene og alle kontaktlærerne som revisjonen har snakket med at skoleledelsen og lærerkollegiet samarbeider og har en god kommunikasjon i arbeidet med å følge med elevene på skolen.

Revisjonen har mottatt følgende dokumentasjon fra rektorene ved de tre utvalgte skolene, som viser hvordan skolene har satt i system arbeidet med aktivitetsplikten:

- Bruke Veileder til ansatt i arbeidet med et trygt og godt skolemiljø
- Følge skolens rutiner for inspeksjon og aktiv observasjon ute i friminuttene og ha oppsyn med andre deler av skoleanlegget der det er risiko for uønsket adferd
- Se til aktivitetsplikten som er beskrevet i Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Bruke resultatene fra Spekter, den ikke-anonyme spørreundersøkelsen som gir et godt bilde av tilstanden til det psykososiale miljøet i klassen

Aktivitetsplikten består av fem delplikter. Tre av disse fem delpliktene står sentralt å oppfylle i en avdekkingsfase og dette er plikten til å *følge med*, *gripe inn*, og *varsle*. Aktivitetsplikten skal sikre at skolene følger opp elever som ikke har det trygt og godt på skolen samt at skolen på et tidligst mulig tidspunkt griper inn når en elev blir mobbet.

Revisjonen har i alle intervjuene og via mottatt dokumentasjon fra de tre utvalgte skolene fått bekreftelse på at skolene gjennomfører handlinger som inneholder følgende elementer for å avdekke mobbing:

- Årlige anonyme spørreundersøkelser og bruk av data fra Elevundersøkelsen
- Lokale ikke-anonyme spørreundersøkelser opptil flere ganger i året
- Fokusering på kvaliteten i samspillet mellom elevene ved å trene på observasjon og på å bruke forskjellige kartleggingsverktøy
- Fokus på å se hver enkelt elev og prøve å sette seg inn i elevens totale livssituasjon
- Følge med på adferdsendringer og økt elevfravær
- Sette inn ekstra tiltak for oppfølging av elever med ekstra sårbarhet
- Være til stede og føre tilsyn i friminuttene og ved behov økt/forsterket inspeksjon
- Mobbing tas opp i individuelle samtaler med elevene, i jevnlig evalueringer i klassen, i foreldresamtaler og på foreldremøter
- Meldinger om mobbing fra elever og foreldre tas alltid på alvor
- Ved mistanke om mobbing så intensiveres observasjon, undersøkelse og innhenting av opplysninger
- En skole har egne dedikerte ansvarlige for hvert trinn i arbeidet med å følge med elevenes skolemiljø
- Kontaktlærerne har egne notatbøker og skriver ned observasjoner som relaterer seg til å følge med elevenes skolemiljø

Hva sier elevene?

På spørsmål 11 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

11. Klarer du å legge merke til dersom en elev ikke har det bra på skolen?

Resultat

Ja	- 74,2 % svarte Ja, det vil si 23 av 31 elever
Både Ja og Nei	- 12,9 % svarte både ja og nei, det vil si 4 av 31 elever
Nei	- 12,9 % svarte Nei, det vil si 4 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Kommer an på eleven», «Jeg ser det på personene», «Ser ingen», «Har sett noen», «Man ser ofte om folk er deprimert», «God til å lese mennesker», «Kanskje det er vanskelig», «Man kan se om de er trist og lei seg», «Som oftest», «Da pleier jeg å si om noen vil være med å leke med eleven/hjelpe eleven», «Kan være litt vanskelig», «Alle har det bra slik jeg ser det»

På spørsmål 12 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

12. Vet du hva de voksne som jobber på skolen gjør for å følge med at elever ikke plager hverandre?

Resultat

Ja	- 32,3 % svarte Ja, det vil si 10 av 31 elever
Både Ja og Nei	- 12,9 % svarte både ja og nei, det vil si 4 av 31 elever
Nei	- 54,8 % svarte Nei, det vil si 17 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Inspeksjon», «Litt», «Det snakker de ikke så mye om», «De sier ingenting», «Noen ganger sier de ifra», «Snakker sjelden om det», «Man må si ifra»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 11 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

11. Klarer du å legge merke til dersom ditt/dine barn ikke har det bra på skolen?

Resultat

Ja	- 92,2 % svarte Ja, det vil si 12 av 13 foreldre
Både Ja og Nei	- 7,8 % svarte både ja og nei, det vil si 1 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Det er viktig å spørre barna om skoledagen, og være interessert og engasjert», «Kjenner barnet godt og vil merke forandring», «Kommuniserer med mine barn», «Jeg tror jeg klarer det, snakker om det med jevne mellomrom», «God dialog med lærerne», «Mine barn prater om skolen hver dag», «Kontakt med lærer», «Kommunikasjonen er god», «De forteller selv», «Jeg vet ikke», «Håper det», «Det har skjedd»

På spørsmål 12 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

12. Har du kjennskap til hva de ansatte på skolen gjør for å følge med at elever ikke krenker og eller mobber hverandre?

Resultat

Ja	- 61,6 % svarte Ja, det vil si 8 av 13 foreldre
Delvis	- 7,8 % svarte delvis, det vil si 1 av 13 foreldre
Nei	- 30,6 % svarte Nei, det vil si 4 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Staben har bra fokus», «De følger opp veldig bredt for å avdekke og undersøke, for så å ta tak i det», «De prater med dem», «De har godt bemannet med vakter i storefri blant annet», «Har hatt noen ekstra

ressurser og voksne tilstede i klasserom etc.», «Delvis kjennskap», «Undersøkelser og daglig kontakt», «Inspeksjon i friminutt og dialog med barna»

3.2.2.2 Plikten til å følge med, gripe inn og varsle

Revisjonen har i dette prosjektet mottatt følgende skriftlige dokumentasjon fra skoleledelsen ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, vedrørende arbeidet med aktivitetsplikten:

Bossekop skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Veileder til ansatte i arbeidet med daglig oppfølging av et trygt og godt skolemiljø
 - Det forebyggende arbeidet
 - Aktivitetsplikten
 - Stegene i arbeidet
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Prosedyre Bossekop skole ved varsling av 9a-saker – Psykososialt miljø (Krenkende adferd)
- Prosedyre Bossekop skole for oppbevaring og registrering av elev-saker (arkivering)
- Dokumentasjon av aktivitetsplikten ved Bossekop skole - Mal for det konkrete innholdet i arbeidet med del-pliktene
- Registreringsskjema Del A-Krenkede
- Registreringsskjema Del B-Krenker
- Dokumentasjon Aktivitetsplikt

Alta ungdomsskole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Alta ungdomsskole - Virksomhetsplan 2018/2019
 - Herunder planer, rutiner og retningslinjer for skolemiljø og lærerinspeksjon
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Registreringsskjema Del A-Krenkede
- Registreringsskjema Del B-Krenker
- Dokumentasjon Aktivitetsplikt

Rafsbotn skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Rutiner for inspeksjonsordningen ved Rafsbotn skole (2018)
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Registreringsskjema Del A-Krenkede
- Registreringsskjema Del B-Krenker
- Dokumentasjon Aktivitetsplikt

Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø gir også klare føringer for hvordan ansvaret for å oppfylle aktivitetspliktens delplikter blir plassert blant de som jobber i Altaskolen.

Handlingsplanen gir råd og veiledning til de ansatte om hva de skal følge spesielt med på i elevenes hverdag samt viser til eksempler på ulike situasjoner som kan oppstå.

I intervju med revisjonen svarer alle i skoleledelsen ved de tre skolene sammenfallende på at handlingsplanen er et verktøy som alle ansatte er blitt ansvarliggjort med hensyn til å sette seg

inn i og bruke. De ansatte ved skolene har fått opplæring og trening i å tolke elevers sosiale samspill i timene og i friminuttene, samt at handlingsplanen definerer i flere punkter hva som er situasjoner hvor man skal gripe inn og hvordan man gjør det.

Alle kontaktlærerne som revisjonen har snakket med i intervju sier at man ofte må foreta vurderinger av ulike situasjoner og tolke subjektive forhold mellom partene som har havnet i en konflikt. De må for eksempel gripe inn, skille partene og videre starte en dialog samt registrering av det som har skjedd i ett skjema som skal fylles ut på den krenkede part, Registreringsskjema Del-A og ett skjema som skal fylles ut på den som krenker, Registreringsskjema Del-B. Da er varsling igangsatt. Et slikt hendelsesforløp er et eksempel som illustrerer hvordan en ansatt må forholde seg til aktivitetsplikten tre første delplikter.

Ansaret som hviler på hver enkelt ansatt kommer tydelig fram i en slik situasjon ved at loven brytes dersom pliktene ikke overholdes. Alle kontaktlærerne som revisjonen har snakket sier at det er et prinsipp på skolen at saker skal løses på et lavest mulig nivå og at det forekommer at situasjoner blir løst uten at varsling og registrering av sak blir gjort. Terskelen skal imidlertid være lav for å varsle dersom noen ikke har et trygt og godt skolemiljø.

En rektor sier i intervju med revisjonen at uformelle samtaler med elevene i det daglige er en metode som brukes ved deres skole for å blant annet følge med elevene. En av de tre skolene som er undersøkt nærmere, har utarbeidet et eget dokument, med en bestemt prosedyre for hvordan varsling av saker etter opplæringsloven kapittel 9 A skal gjøres. Prosedyren bygger på den kommunale handlingsplanen. De to andre skolene følger som hovedregel veiledningen i handlingsplanen.

Alle skolene viser til dokumentet § 9 A-4 – Aktivitetsplikten, som er en informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolene har jobbet med internt blant de ansatte, samt gitt videre til elevene og foreldrene.

Et annet dokument som revisjonen har fått forelagt heter «Orientering om aktivitetsplikten og opplæringsloven kapittel 9 A». Dette er et rundskriv som er utarbeidet av skoleeier og sendt til alle ansatte i Alta kommune som har skolene som en del av sitt arbeidssted. Plikter og ansvar er også regulert i arbeidskontraktene. Ved en skole må de ansatte skrive under på en kvittering på at de har lest og forstått sine plikter og ansvar knyttet til blant annet aktivitetsplikten ved skolen. Skolene dokumenterer også med sine egne inspeksjonsrutiner at de ansatte blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med elevene i friminuttene og at dette er satt i system.

Alle skolene har tiltak som skal iverksettes dersom elever blir krenket på skoleveien.

Skolenes arbeid knyttet til opplæringsloven § 9 A-5:

Skoleeier, Alta kommune, gir i Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø følgende føringer til skolene:

5.1.2 Skjerpet aktivitetsplikt, jf. § 9 A-5

«Alle som arbeider på skolen har en skjerpet aktivitetsplikt dersom ansatte krenker, mobber, trakasserer, diskriminerer eller utøver vold mot elever. Skolen har plikt til å undersøke saken og sette inn tiltak umiddelbart. Dersom noen ansatte krenker elever skal rektor varsle skoleeier.

Dersom det gjelder en i skoleledelsen som krenker en elev, skal den ansatte varsle skoleeier direkte.

For øvrig gjelder de ordinære delpliktene i aktivitetsplikten».

Rektorene ved de tre skolene som er undersøkt nærmere bekrefter i form av skriftlig redegjørelse til revisjonen, hvordan de jobber forebyggende, samt kobler aktivitetsplikten til håndheving av saker som må behandles jf. opplæringsloven § 9 A-5;

Bossekop skole

«Å jobbe forebyggende er det viktigste vi gjør. Her er det kompetanseheving, case studier, prøve ut ulike scenarier, jobbe med relasjonskompetansen, ha tydelige regler og rammer, jobbe med elevsynet, tett skole/hjem samarbeid, se og bekrefte barna, være tilstede der krenkende hendelser kan skje mm.

I tillegg har vi helsesøster 3 dager i uken – hun er tilgjengelig for alle elevene og de kan komme og snakke med en voksen (som ikke er lærer).

Vi kan avdekke ved at vi er tett på. Stor voksentetthet ute i friminuttene på inspeksjon. Jobbe med relasjon og positivt elevsyn. Jobbe med profesjonalitet blant de ansatte. Ikke-anonyme elevundersøkelser gjennomføres to ganger i året, anonym elevundersøkelse en gang i året. Disse analyseres og sjekkes ut. Ved å ta sakene på alvor – så vet elevene og foresatte at skolen tar tak og har prosedyrer på å undersøke og gripe inn.

Plikt til å gripe inn ved Bossekop skole:

Alle lærerne og voksne som er tilknyttet skolen skal gripe inn og praktisere nulltoleranse for alle former for krenkende atferd. Dette betyr at alle er informert om at de har ansvar for alle elever ved skolen, både i undervisningstid og friminutt, samt før bussavgang, og at de har plikt til å gripe inn dersom de ser at det oppstår situasjoner som krever inngripen. Inngripen skal være lovlig og det er ikke lov til å bruke fysisk makt, med mindre det er snakk om nødverge. Det å gi støtte til en elev som krenkes bør alltid være en del av det å gripe inn. Det kan også virke forebyggende på nye krenkelser at voksne slår ned på negative handlinger mot andre. Eksempler her kan være å stoppe slossing, knuffing, uønsket språkbruk, kommentarer og kroppsspråk, baksnakking, utestengelser, krenkelser i sosiale medier og annet som blir oppfattet som krenkelser.

Ved mistanke om at en ansatt har krenket et barn så varsles skoleeier. Vi setter i gang undersøkelsesfasen. Dokumenterer møtene og skriver referat samt at hendelsen føres inn i krenkeskjema A – den krenkede, og skjema B – den som krenker. Samtaler med alle involverte en og en først. Foresatte får være med ift. sitt barn. Vi har også et veiledningsansvar ift. de ansatte.

Det settes inn tiltak og en blir i lag enige om en oppfølgingsplan. Hvem er ansvarlig – hvor lenge skal tiltakene vare og når skal vi møtes på nytt for å evaluere tiltakene, og evt. sette inn andre tiltak. Hvis tiltakene fungerer gjennomføres de helt til saken er løst, og vi kan sette at saken er avsluttet i samarbeid med hjemmet og den som er krenket.

Alle saker tas på alvor – og undersøkes. Vi er hele tiden i utvikling og lærer av ulike hendelser. Profesjonalitet er viktig og derfor jobber vi med ulike utfordringer slik at vi samlet kommer styrkende ut».

Bossekop skole har en egen varslingsrutine, Rutine 15: Varsling til skoleledelsen og skoleeier jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.

Dette dokumentet beskriver hensikten med rutinen, de ansattes ansvar for å sette seg inn i rutinen, hvordan de ansatte skal gå fram ved et varsel samt gir informasjon om hvilke personer som skal kontaktes. Det vises også til Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø med registreringsskjema jf. aktivitetsplikten.

Alta ungdomsskole

Rektor sier i intervju med revisjonen at Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og Virksomhetsplan - Alta ungdomsskole er styrende i det forebyggende arbeidet.

Og videre i skriftlig redegjørelse til revisjonen, «Dersom vi får mistanke om at en voksen utsetter en eller flere elever for krenking gjør vi følgende:

1. Vi undersøker saken. Det betyr at vi har samtaler med voksen og elever om det som har hendt. Samtalene har til hensikt å avdekke om det er grunnlag for å gå videre med saken. Det vil alltid være en fra ledelsen med i disse samtalene.
 - a. Samtalene med elevene gjennomføres av kontaktlærer i lag med en fra ledelsen. Foreldre/foresatte blir kontaktet og tilbudt å være med på disse første samtalene. Vi vil med disse samtalene få frem fakta om hva som har skjedd.
 - b. Samtalen med den voksne gjennomføres primært av rektor. Også her ønsker vi å få frem hva som har skjedd.
2. Hvis konklusjonen er at ikke noe har skjedd avsluttes saken her. Det er viktig å påpeke at dersom eleven i lag med sine foresatte på noen måte uttrykker at noe er galt går vi videre med saken.
3. Dersom det fører til at vi får mistanke om at eleven/elevene er utsatt for krenkelser blir det gitt melding til skoleeier om dette.
7. Dersom konklusjonen er at noe har skjedd iverksettes skjerpet aktivitetsplikt. Vi jobber deretter etter handlingsplanens bestemmelser».

Rafsbotn skole

«Vi har flere fellesøkter i løpet av et skoleår hvor vi jobber med klasseledelse og hva det vil si å være autoritative voksne. Dette da vi skal ha mest mulig lik oppførsel i kollegiet på hvordan vi opptrer i klasserommet. Elevene har gitt tilbakemelding (5.-10trinn) på at de voksne ikke opptrer likt ved håndhevelse av rutiner/regler».

Rektor viser til Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og bekrefter videre hvordan det skal jobbes i situasjoner dersom en voksen på skolen krenker en eller flere elever, «Dette punktet tas opp hver høst ved oppstart, og når nye vikarer kommer inn. Hvis dette er tilfelle, SKAL rektor varsles umiddelbart hos oss. Det skal ikke utvises skjønn av andre ansatte i forhold til å melde eller ikke til rektor. Det er rektor som skal gjennomføre alle samtaler og føre logg på hva som kommer frem. Hvis det kommer fram at det er noen i skoleledelsen som krenker m.m, skal de ansatte varsle direkte til Tove K. Knudsen» (skoleeier).

Hva sier elevene?

På spørsmål 13 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

- 13. Vet du hva du skal gjøre hvis du oppdager at noen blir mobbet?**

Resultat

Ja	- 93,4 % svarte Ja, det vil si 29 av 31 elever
Både Ja og Nei	- 3,3 % svarte både ja og nei, det vil si 1 av 31 elever
Nei	- 3,3 % svarte Nei, det vil si 1 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Si ifra», «Si ifra til lærerne og snakke med personen det gjelder», «Si ifra til en voksen», «Si ifra til en lærer», «Fortelle om det til en voksen», «Snakke med en lærer om hva som har skjedd og hvilke personer det gjelder», «Stoppe det og si ifra til en voksen»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 13 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

- 13. Har du kjennskap til hva du som foreldre/foresatte bør gjøre dersom du oppdager at noen blir mobbet på deres skole?**

Ja - 100 % svarte Ja, det vil si 13 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Varsler skolen, foreldrene og prater med barna», «Samtaler, møter, kontakt med lærer og skoleledelse», «Gi beskjed til skolen», «Snakke med lærere, ledelsen og bruke lovverket», «Kontakte

skole, lærere, foresatte», «Si ifra til lærer/ansvarlig voksen, evt. gripe inn ved pågående/observert mobbing», «Kontakte klassekontakt, lærer og rektor»

3.2.2.3 Informasjon til alle elever og foreldre/foresatte

Revisjonen har i dette prosjektet mottatt følgende skriftlige dokumentasjon fra skoleledelsen ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, vedrørende informasjon som gis til alle elever og foreldre/foresatte om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing:

Bossekop skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene

Alta ungdomsskole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Velkommen til Alta ungdomsskole 2018/2019 – Informasjon fra skolen til elever og foreldre
 - Informasjon
 - Plikter
 - Rettigheter
 - Forventninger
 - Rutiner
 - Regler
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene

Rafsbotn skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene

- Informasjon om regelverk, nulltoleranse mot mobbing og aktivitetsplikten jf. opplæringsloven kapittel 9 A
 - Ranselpost hjem hver høst
- Retten til et trygt og godt skolemiljø og nulltoleranse mot mobbing
 - Informasjon og opplæring gitt til foreldre i foreldremøter høst 2017 og høst 2018

Skolenes hjemmesider på nett

Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø sier at skolens hjemmeside er en av skolens viktigste informasjonskilder. Der skal informasjon om skolens arbeid med trygt skolemiljø og rettighetene ifølge opplæringsloven kapittel 9 A ligge. Hjemmesiden skal også inneholde informasjon om skolens satsingsområder samt informasjon om og fra skolens råd og utvalg. I det kommunale ordensreglementet, Lokal forskrift om ordensreglement - Alta kommune, §10, står blant annet følgende om lokale regler; «*Ordensreglementet bør være tilgjengelig på skolens hjemmeside.*»

Revisjonen har sett nærmere på deler av innholdet ved skolenes hjemmesider og finner følgende:

- Bossekop skole og Alta ungdomsskole har lagt ut skolens ordensreglement på sin nettside
- Rafsbotn skole har ikke oppdatert hjemmeside utover noe kontaktinformasjon om skolen samt noen nyheter
- Alle tre skolene har en «mobbeknapp» som heter «Meld fra om skolemiljø»
- Alle tre skolene har tilbud om kontaktskjema som kan fylles ut ved behov for å kontakte skolen skriftlig/sende melding
- Alle tre skolene har lagt ut nyheten om nytt regelverk om skolemiljø jf. opplæringsloven kapittel 9 A, med lenke til informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved mobbing
- Bossekop skole og Alta ungdomsskole har hjemmesider med lenke til Velkommen til Altaskolen, Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og Tiltaksvifta-oversikt over tverrfaglige møteplasser og tiltak for barn og unge i Alta
- Ingen av skolene har i særlig grad oppdatert sin hjemmeside under fanen Hjem-Skole, med informasjon vedrørende FAU, skolemiljøutvalget, klassekontakter. På to skoler var det litt å finne på dette, men informasjonen var av noe eldre dato

Godt skolemiljø - nullmobbing.no

I intervju med revisjonen sier alle i skoleledelsen og alle kontaktlærerne ved en av de tre utvalgte skolene som er undersøkt, at det var et høyt trykk på informasjonsgivning og involvering av elever, foreldre/foresatte, da nytt kapittel 9 A i opplæringsloven ble satt i kraft fra 1. august 2017. I intervju med revisjonen bekrefter både skoleledelsen og kontaktlærerne ved alle de tre utvalgte skolene at nytt kapittel 9 A i opplæringsloven har ført til et sterkt fokus på elevenes skolemiljø og rettigheter. Ved skolestart for skoleåret 2017/2018 og igjennom høsten 2017 informerte både Alta kommune og alle de tre skolene via sine hjemmesider om elevenes nye rettigheter. Det ble gjennomført ulike aktiviteter og temadager ved skolene, samt at saker relatert til opplæringsloven kapittel 9 A var oppe i foreldremøter, kontaktsamtaler og i rådsorganer for elever, foreldre/foresatte. Dette arbeidet har man videreført inn i nytt skoleår 2018/2019, noe som bekreftes også i dokumentasjon mottatt fra skolene. Det bekreftes videre i dokumentasjonen fra skolene og i spørreundersøkelsene blant elevrådsmedlemmene samt foreldrepreressantene, at det jobbes jevnt og kontinuerlig med skolemiljø og saker relatert til opplæringsloven kapittel 9 A. Skolefaglig ansvarlig sier i intervju med revisjonen at jobben med skolemiljø er et kontinuerlig utviklingsarbeid. På hjemmesidene til Alta kommune og til de tre utvalgte skolene er det lagt ut lenker til for eksempel Utdanningsdirektoratets nettsider, der elever og foreldre/foresatte blant annet kan lese viktige rundskriv og veiledere som gir informasjon om trygt og godt skolemiljø samt om

hva skolen skal gjøre hvis en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Det orienteres også om elevers og foreldres mulighet til å melde mobbesaker til Fylkesmannen.

Nedenfor følger noen eksempler fra Alta ungdomsskole hvor revisjonen fant følgende lenker med informasjon til elever og foreldre/foresatte:

De nye reglene om et trygt og godt skolemiljø:

<https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/>

Dersom elev eller foresatt har meldt fra, og mener skolen ikke har fulgt opp etter loven, skal Fylkesmannen i Finnmark følge opp saken:

<https://www.fylkesmannen.no/Finnmark/Barnehage-og-opplaring/En-trygg-skoledag-uten-mobbing/>

Skolens informasjon til foresatte og elever:

<https://www.alta.kommune.no/om-altaskolene.454189.no.html> der lenkeknapp fører til informasjon om regelverk om skolemiljø:

<https://www.alta.kommune.no/skolemiljoe.454207.no.html>

Alta kommunes "[Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø](#)". Planen gjelder fra 1.1.18 og er revidert iht. de nye bestemmelsene.

Alta kommunes [forskrift om ordensreglement](#)

Utdanningsdirektoratets ressursside for barn/elever og foresatte som ønsker informasjon:

<https://www.udir.no/nullmobbing/>

I intervju med revisjonen sier skoleledelsen og kontaktlærerne ved alle de tre skolene som er undersøkt nærmere, at det kommuniseres i stor grad i «Fronter», som er et digitalt system hvor foreldre/foresatte har tilgang via innlogging fra skolens hjemmeside. Revisjonen har ikke vært inne i Fronter i forbindelse med denne undersøkelsen, men har fått tilgang til blant annet et møtereferat fra FAU som viser at informasjon om Fronter har vært oppe som sak.

Videre gis det også informasjon fra skole til hjem via «Ranselpost», både ved starten av hvert skoleår og i løpet av skoleåret. Ved alle skolene er det innarbeidet en avtale og praksis mellom lærerne, elevene og foreldre/foresatte, på at elevene plikter å bringe hjem informasjon fra skolen. Revisjonen registrerer at Alta ungdomsskole også har inntatt dette i sitt ordensreglement.

Revisjonen har også fått forelagt informasjonsfoldere som ble delt ut til alle elevene og foreldre/foresatte ved skolestart høsten 2017. Den ene folderen heter «Trygt og godt skolemiljø – For foreldre i skolen» og den andre folderen heter «Aktivitetsplikten § 9 A-4».

Kontaktlærerne ved de tre skolene som er undersøkt sier alle i intervju med revisjonen at skolen ved behov også kan gi informasjon ved å ringe til foreldre/foresatte. Det ringes også hjem og meldes i Fronter dersom det oppstår krenkesaker eller andre ting vedrørende elevenes skolemiljø.

Hva sier elevene?

På spørsmål 14 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

14. Kjenner du til hvilke rettigheter du har som elev?

Resultat

Ja	- 61,3 % svarte Ja, det vil si 19 av 31 elever
Både Ja og Nei	- 12,9 % svarte både ja og nei, det vil si 4 av 31 elever
Nei	- 25,8 % svarte Nei, det vil si 8 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Jeg har rett til et trygt og godt skolemiljø», «Vi kan ikke gjøre hva vi vil», «Ja, men det blir ikke holdt», «Aner ikke», «Ingen har forklart», «Rett til et trygt og godt skolemiljø», «Litt usikker», «Tror det, men ikke alt», «Har snakket en del om det», «Har ikke snakket mye om det»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 14 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

14. *Er alle foreldre/foresatte ved deres skole blitt informert om hvilke lovfestede rettigheter som gjelder for elever i grunnskolen?*

Ja - 100 % svarte Ja, det vil si 13 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Trygt og godt skolemiljø», «Info ved skolestart», «Gjennom et skriv som vi fikk hjem», «Informasjon om det på foreldremøte», «Ble informert på foreldremøte og skriv hjem», «De viktigste trekk, men det kan nok være ting man også ikke vet», «Jeg tror alle klasser har fått utlevert et skriv ved skolestart».

3.2.2.4 Plikten til å undersøke

Revisjonen har i dette prosjektet mottatt følgende skriftlige dokumentasjon fra skoleledelsen ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole, vedrørende arbeidet med aktivitetsplikten:

Bossekop skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Veileder til ansatte i arbeidet med daglig oppfølging av et trygt og godt skolemiljø
 - Det forebyggende arbeidet
 - Aktivitetsplikten
 - Stegene i arbeidet
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Prosedyre Bossekop skole ved varsling av 9a-saker – Psykososialt miljø (Krenkende adferd)
- Prosedyre Bossekop skole for oppbevaring og registrering av elev-saker (arkivering)
- Dokumentasjon av aktivitetsplikten ved Bossekop skole - Mal for det konkrete innholdet i arbeidet med del-pliktene
- Registreringsskjema Del A-Krenkede
- Registreringsskjema Del B-Krenker
- Dokumentasjon Aktivitetsplikt

Alta ungdomsskole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Alta ungdomsskole - Virksomhetsplan 2018/2019
 - Herunder planer, rutiner og retningslinjer for skolemiljø og lærerinspeksjon
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene
- Registreringsskjema Del A-Krenkede
- Registreringsskjema Del B-Krenker
- Dokumentasjon Aktivitetsplikt

Rafsbotn skole

- Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- Rutiner for inspeksjonsordningen ved Rafsbotn skole (2018)
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elever og foreldrene

- Registreringsskjema Del A-Krenkede
- Registreringsskjema Del B-Krenker
- Dokumentasjon Aktivitetsplikt

Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø gir skolene videre en klar instruks med hensyn til å undersøke i alle saker der det er mistanke eller kunnskap om at en eller flere elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. Å sette i gang undersøkelser er fjerde delplikt i aktivitetsplikten jf. opplæringsloven § 9A-4. De ansatte blir i handlingsplanen ansvarliggjort og orientert om at terskelen for å undersøke er den samme lave som for å følge med, gripe inn og varsle. De ansatte skal ifølge kommunens handlingsplan reagere umiddelbart. Skolene dokumenterer også med sine egne inspeksjonsrutiner at de ansatte har en plikt til å foreta undersøkelser av elevenes skolemiljø.

Skoleeier har som tidligere nevnt en tett dialog med rektorene. Sentralt i oppfølgingen står den månedlige rapporteringen av det man i Altaskolen kaller for 9 A - saker. Det vil si konkrete saker der for eksempel elever eller foreldre/foresatte sender et varsel til kontaktlærer eller rektor om krenkende adferd og registreringsskjemaer/9a-skjemaer skal fylles ut. Skolefaglig ansvarlig sier i intervju med revisjonen at hun heller blir bekymret enn lettet dersom skolene har lavt antall registrerte saker i sine rapporteringer. Da stiller hun spørsmål til rektorene om hvorfor det er så lite saker. Dette bekrefter også rektorene i intervju med revisjonen. Alle kontaktlærerne ved de tre skolene svarer overlappende på at de fyller ut krenkeskjemaer i situasjoner som ikke lar seg løse med umiddelbar inngripen og tilsnakk. Det vil si dersom det viser seg at en avdekket situasjon dreier seg om noe mer enn bare diverse uenigheter og amper diskusjon som kan forekomme mellom barn og unge. Samtidig svarer alle kontaktlærerne i intervju med revisjonen at holdningen er nulltoleranse mot krenking.

Det står også nedfelt i skolenes ordensreglement. De sier imidlertid at det kan være utfordrende til tider å ta stilling til det subjektive aspektet i vurderingen av hver enkelt situasjon. Kontaktlærerne sier de har egne notatbøker og at de skriver notater fra situasjoner i hverdagen, som blant annet er relatert til det å undersøke i saker som gjelder krenkende adferd og registrere ting de observerer. Skolene dokumenterer også at de ansatte får konkret opplæring på dette området for eksempel via LP-modellen (læringsmiljø og pedagogisk analyse), Skolemiljø-mooc og Trivselslederprogrammet. Undersøkelser av elevenes skolemiljø foregår både ved mistanke om at en elev ikke har et trygt skolemiljø og i konkrete saker som blir registrert med 9a-skjema som igjen utløser plikt til videre undersøkelser. En rektor sier til revisjonen at det å undersøke om elever ikke har et trygt skolemiljø skjer i mange forskjellige sammenhenger. Man har fokus på å se etter tegn ved adferden til elevene og snakke med elevene i det daglige, i tillegg til å være ekstra oppmerksom på sårbare elever. Revisjonen har fått dokumentasjon fra skolene som viser at det skal gjennomføres samtaler og møter mellom skolen, elevene og foreldre/foresatte, i saker der det observeres og avdekkes at elever ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Hva sier elevene?

På spørsmål 15 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

15. Vet du om noen som blir mobbet på skolen?

Resultat

Ja	- 32,3 % svarte Ja, det vil si 10 av 31 elever
Både Ja og Nei	- 6,4 % svarte både ja og nei, det vil si 2 av 31 elever
Nei	- 61,3 % svarte Nei, det vil si 19 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Usikker», «Kanskje», «Ikke så sikker», «Nope»

På spørsmål 16 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

16. Er det vanskelig å si ifra for eksempel til lærer hvis man oppdager at noen blir mobbet?

Resultat

Ja	- 25,8 % svarte Ja, det vil si 8 av 31 elever
Både Ja og Nei	- 12,9 % svarte både ja og nei, det vil si 4 av 31 elever
Nei	- 61,3 % svarte Nei, det vil si 19 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Har aldri skjedd», «Veldig», «Det er ikke det», «Hvis personen som blir mobbet ikke vil si noe til lærerne, så kan det være litt vanskelig», «Lærerne er ikke lett å snakke med», «Det er lett for meg», «I dont know», «Ikke egentlig»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 15 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

15. Vet du om noen som blir mobbet ved deres skole og ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Resultat

Ja	- 30,6 % svarte Ja, det vil si 4 av 13 foreldre
Nei	- 69,4 % svarte Nei, det vil si 9 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Det er tatt tak i nå», «Ikke som jeg vet»

På spørsmål 16 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

16. Opplever foreldre/foresatte ved deres skole at det er vanskelig å si ifra til lærere og rektor, hvis man oppdager at noen blir mobbet?

Nei	- 100 % svarte Nei, det vil si 13 av 13 foreldre
-----	--

Følgende kommentarer ble gitt:

«Åpen og mottakelig skole om man skulle behøve samtale», «Det funker fint», «Ikke som jeg vet, problemet er nok ofte at eleven ikke sier ifra hjemme», «Har ikke vært noe», «Har hørt at det ikke er vanskelig å si ifra», «Det er lett å si ifra», «Blir tatt på alvor», «Men vanskelig å få gjort noe med», «Det tror jeg ikke», «Føler de tar på alvor», «Lite mobbing på skolen».

I neste problemstilling vil revisjonen behandle skolenes oppfølging av konkrete enkeltsaker vedrørende mobbing og krenkende adferd. Det vil si saker som er blitt registrert med 9a-skjemaer i henhold til opplæringsloven kapittel 9 A og oversendt til rektor. Revisjonen vil da vurdere videre skolenes etterlevelse av plikten til å undersøke nærmere i konkrete mobbe/krenkesaker mellom elever. Fokuset vil bli rettet mot rektors arkiv samt skolenes praksis og etterlevelse av regler knyttet til hele aktivitetsplikten.

3.2.3 Vurderinger

3.2.3.1 Systemer og rutiner som avdekker mobbing

Skolene i Alta kommune skal ha systemer og rutiner for å avdekke mobbing.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å avdekke mobbing som er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

3.2.3.2 Plikten til å følge med, gripe inn og varsle

Skolene i Alta kommune skal påse at alle som arbeider ved skolene blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med, gripe inn og varsle dersom elever blir mobbet. Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at

skolene i Alta kommune påser at alle som arbeider ved skolene blir ansvarliggjort med hensyn til å følge med, gripe inn og varsle dersom elever blir mobbet, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Rektorene har også etablert framgangsmåter for saksgang ved mistanke eller kunnskap om at ansatte krenker en eller flere elever.

3.2.3.3 Informasjon til alle elever og foreldre/foresatte

Skolene i Alta kommune skal påse at alle elever og foreldre/foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune i hovedsak påser at alle elever og foreldre/foresatte får informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder ved avdekking av mobbing, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser. I spørreundersøkelsen sa imidlertid over en fjerdedel av elevene at de ikke hadde kunnskaper om sine rettigheter som elev. Det kan dermed tyde på at det er noen elever som ikke får med seg informasjonen.

Manglende oppdatering av skolenes hjemmesider på nett, vurderes av revisjonen som en svakhet, men ikke et avvik sett i forhold til loven. Revisjonen legger til grunn på dette punkt, at forutsatt at informasjonen det gjelder ikke er unntatt offentlighet, så er det en generell etablert forventning i samfunnet om at offentlige virksomheter foretar løpende oppdatering av virksomhetsinformasjon på sine operative nettsider.

3.2.3.4 Plikten til å undersøke

Skolene i Alta kommune skal undersøke nærmere i alle saker hvor det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune undersøker nærmere i alle saker hvor det er mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Det må bemerkes at over en fjerdedel av elevene i spørreundersøkelsen uttalte at de syntes det var vanskelig å gå til lærer å fortelle om at de er blitt mobbet/krenket.

3.2.4 Delkonklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å avdekke mobbing som er i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det gjøres/skal gjennomføres handlinger som inneholder følgende elementer;

- Gjennomføre årlige anonyme spørreundersøkelser og bruke data fra Elevundersøkelsen i tillegg til egne lokale undersøkelser vedrørende skolemiljø
- Fokuserer på kvaliteten i samspillet mellom elevene ved å trene på observasjon og på å bruke forskjellige kartleggingsverktøy
- Være til stede og føre tilsyn i friminuttene
- Være ekstra oppmerksom på sårbare elever
- Ta opp mobbing i individuelle samtaler med elevene, i ukentlige evalueringer i klassen, i foreldresamtaler og på foreldremøter
- Ansvarliggjøring og opplæring av de ansatte i forhold til å etterleve lovverk og regler

- Informasjon gis til alle elever og foreldre/foresatte om ansvar og rettigheter vedrørende skolemiljø, selv om enkelte elever opplyser at de ikke har kunnskaper
- Meldinger om mobbing fra elever og foreldre tas alltid på alvor og det reageres umiddelbart med registrering av 9a-sak på forholdet, selv om det nok kan gis ekstra oppmerksomhet til en del elever som føler det er vanskelig å ta slike saker opp med læreren
- Rektorene har etablert framgangsmåter for saksgang dersom det er mistanke eller kunnskap om ansatte som krenker en eller flere elever
- Ved mistanke om mobbing så intensiveres observasjon, undersøkelse og innhenting av opplysninger

3.3 I hvilken grad følger skolene i Alta kommune opp konkrete mobbesaker?

3.3.1 Revisjonskriterier

Revisjonen har utarbeidet følgende revisjonskriterier til ovennevnte underproblemstilling i denne undersøkelsen:

- Skolene i Alta kommune skal følge opp alle konkrete mobbesaker i henhold til krav stilt i opplæringsloven
- Skolene i Alta kommune skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i konkrete mobbesaker
- Skolene i Alta kommune skal følge opp alle involverte elever i en mobbesak og påse at de blir hørt
- Skolene i Alta kommune skal i konkrete mobbesaker iverksette sanksjoner i henhold til ordensreglement

3.3.2 Data

3.3.2.1 Oppfølging av mobbesaker

Det framgår av dokumentasjon framlagt av skoleeier og de tre skolene som er undersøkt nærmere at det er nulltoleranse mot adferd som krenking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Det skal reageres umiddelbart ved mistanke eller bekreftelse om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

For å vurdere i hvilken grad skolene i Alta kommune følger opp konkrete mobbe/krenkesaker i henhold til krav stilt i opplæringsloven, så foretok revisjonen i tidsrommet 20.-25. januar 2019 ved stedlig tilsyn en gjennomgang av enkeltsaker i rektors arkiv ved de tre utvalgte skolene Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Rektors arkiv er ved alle de tre skolene i praksis en fysisk perm, der sakene legges i ordnet rekkefølge kronologisk etter dato for hendelsene. Ifølge bestemte rutiner skal alle saker som blir registrert meldes til rektor og arkiveres. Gjennomgangen ble gjort for å få en indikasjon på skolenes praksis samt søke bekreftelser på de data som mottas via intervju, spørreundersøkelser og dokumenter. Det vil si en gjennomgang av konkrete saker der det er meldt ifra om krenkende adferd og hvor elever er blitt krenket, eller at det på annen måte gjennom å følge med er blitt avdekket at noen har blitt utsatt for handlinger som utløser plikt til å gripe inn og varsle ved å registrere 9A-sak på forholdet. Sakene som ble sjekket er utløst av hendelser som i henhold til opplæringsloven § 9 A-4 er blitt meldt inn og registrert via utfylte 9a-skjemaer. Et viktig formål med gjennomgangen av rektors arkiv har derfor vært å undersøke hvordan skolene følger opp konkrete mobbesaker, herunder i hvilken grad aktivitetsplikten oppfylles.

For skoleåret 2018/2019 var det på undersøkelsestidspunktet den 25. januar 2019, totalt tilsammen meldt inn 46 saker ved de tre utvalgte skolene. Sakene var meldt med skjema del-A, som gjelder saker der en elev er krenket. Revisjonen foretok så en nærmere gjennomgang av 15 saker, noe som i praksis betyr at revisjonen har sett nærmere på hver tredje sak av det totale antallet innmeldte saker per 25.01.19 for skoleåret 2018/2019 ved de tre utvalgte skolene.

Av de 15 sakene som revisjonen har sett nærmere på, så var det en sak som omhandlet Mobbing/utestenging/annet, fem saker som omhandlet Vold, en sak som omhandlet Diskriminering, fire saker som omhandlet Krenkende ord og fire saker som omhandlet Krenkende handlinger og annet. Revisjonen observerer en felles tendens ved de sakene som omhandler vold og at situasjonene som eskalerer i disse sakene ofte oppstår ute i friminuttene

i forbindelse med fysisk aktivitet og ballspill. En annen tendens er at digital mobbing blant elevene øker med alderen. Revisjonen ser videre av de 15 sakene som er undersøkt, at i 2 saker var det ikke registrert skjema del-B på den som krenker. En rektor forklarer i intervju med revisjonen at det i praksis kan forekomme at saker løses på et tidlig stadium og at det blir ordnet opp mellom partene samt at den krenkede får registrert sitt varsel. I gjennomgangen av de 15 sakene var det 2 saker av en slik karakter.

Av de 15 sakene som revisjonen har sett nærmere på, så var 7 saker avsluttet etter høring og drøfting mellom de involverte partene. Situasjonen ble i disse 7 sakene vurdert av skolene til å være under kontroll.

Skolene skal i konkrete mobbe/krenkesaker som hovedregel registrere de forskjellige hendelsene med 9a-skjemaer hvor ett skjema skal registreres på den krenkede personen, skjema del-A, og ett skjema skal registreres på den personen som krenker, skjema del-B. Dette må gjøres for å dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten. Skolene skal videre besvare bestemte punkter i forbindelse med utfylling av 9a-skjemaer. Revisjonen stilte derfor følgende kontrollspørsmål ved gjennomgangen av de 15 utvalgte konkrete mobbe/krenkesakene:

Skjema del-A – Den krenkede;

- **Dato for hendelse/forholdet**

I alle de 15 sakene var det ført dato for hendelsen/forholdet.

- **Angitt hvordan skolen ble kjent med forholdet?**

I alle de 15 sakene var det angitt hvordan skolen ble kjent med forholdet.

- **Angitt hvordan forholdet ble meldt/ kjent?**

I alle de 15 sakene var det angitt hvordan forholdet ble meldt.

- **Type forhold? Mobbing, Vold, Diskriminering, Trakassering, Krenkende ord, Krenkende handling, Annet**

I alle de 15 sakene var det merket av med hvilken type krenkelse saken gjaldt.

- **Er hendelsen/forholdet beskrevet iht. angivelsen i skjemaet?**

I alle de 15 sakene var hendelsesforløpet/forholdet i saken beskrevet.

- **Er krenker anonymisert?**

I 13 av de 15 sakene var krenker anonymisert.

- **Er det beskrevet hva som er gjort i saken?**

I alle de 15 sakene var det beskrevet hva som ble gjort i behandling av saken.

- **Er krenkede hørt? – kommer krenkedes versjon frem?**

I alle de 15 sakene ble krenkede hørt og krenkedes versjon av saken er beskrevet.

- **Er krenkedes foresatte varslet?**

I 13 av de 15 sakene var krenkedes foresatte varslet.

- **Dato for varsling av den krenkedes foresatte**

I 13 av de 15 sakene var det ført dato for varsling av krenkedes foresatte.

- **Hva er vurderingen av saken?**

- **Avsluttet, Mistanke/Kunnskap om ikke trygt og godt skolemiljø**

I alle de 15 sakene var det foretatt vurdering av saken, 7 saker ble vurdert avsluttet.

- **Er det angitt hvem som har fylt ut skjemaet? Hvem/stilling?**

I alle de 15 sakene var det angitt navn og stilling på den ved skolen som hadde fylt ut skjemaet.

- **Er kopi av skjemaet lagt på krenkedes elevmappe?**

I alle de 15 sakene er det bekreftet at kopi er lagt ved krenkedes elevmappe.

Skjema del-B – Den som krenker;

- **Dato for varsling til rektor**

I alle de 13 sakene der Skjema del-B var relevant var det ført dato for varsling til rektor.

- **Type forhold? Mobbing, Vold, Diskriminering, Trakassering, Krenkende ord, Krenkende handling, Annet**

I alle de 13 sakene der Skjema del-B var relevant var det merket av med hvilken type krenkelse saken gjaldt.

- **Er hendelsen/forholdet beskrevet iht. angivelsen i skjemaet?**

I alle de 13 sakene der Skjema del-B var relevant var hendelsesforløpet/forholdet i saken beskrevet.

- **Er krenkede anonymisert?**

I 11 av de 13 sakene der Skjema del-B var relevant var krenkede anonymisert.

- **Er krenker hørt? Kommer krenkers versjon frem?**

I 12 av de 13 sakene der Skjema del-B var relevant viser saksbehandlingen at krenker er hørt og at krenkers versjon av saken er beskrevet.

- **Er krenkers foresatte varslet?**

I 12 av de 13 sakene der Skjema del-B var relevant viser saksbehandlingen at krenkers foresatte er varslet.

- **Dato for varsling av krenkers foresatte**

I 12 av de 13 sakene der Skjema del-B var relevant var det ført dato for varsling av krenkers foresatte.

- **Er det angitt hvem som har fylt ut skjemaet? Hvem/stilling?**

I alle de 13 sakene der Skjema del-B var relevant var det angitt navn og stilling på den ved skolen som hadde fylt ut skjemaet.

- **Er kopi av skjemaet lagt på krenkers elevmappe?**

I alle de 13 sakene der Skjema del-B var relevant er det bekreftet at kopi er lagt ved krenkers elevmappe.

Kommentarer gitt av noen kontaktlærere i intervju med revisjonen:

«Vi er nødt til å ta ting på alvor» [...] Jeg tror nok vi har kjørt meldeskjema på saker som senere viser seg å ikke være mobbesak. «Det tror jeg er viktig. Det er bedre å fylle ut et skjema for mye enn for lite». [...] Terskelen for å ringe hjem til foreldrene er lav.»

Hva sier elevene?

På spørsmål 17 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

17. Hva skjer hvis de voksne som jobber på skolen oppdager at elever mobber hverandre?

Følgende kommentarer ble gitt:

«Tar det opp i klassen og løser problemet», «De fikser det», «De hjelper og sier ifra til mobberen», «Er litt usikker, men tror og håper at de snakker med elevene og gir beskjed til foreldrene», «De tar det opp med en gang og oppretter en A9-sak, kunne vært bedre», «Dem prate med folk helt til eleven blir lei og sier at alt er bra», «De gjør ikke så mye, men snakker med foreldrene», «Snakker med foreldrene og eleven», «Vet ikke», «De griper inn», «Ingenting», «Snakker med de involverte», «Ordner opp», «Tilkaller foreldrene», «De gjør forhåpentligvis noe med det», «Vet ikke», «De kontakter foreldrene», «Jeg vet ikke», «De hjelper til», «De får melding med hjem», «Ikke så mye», «Hjelper den som blir mobbet», «De snakker med den som mobber og den som blir mobbet og foreldrene», «Vet ikke, det har ikke skjedd så mye», «Som oftest tar de tak i det», «De lager mobbesak», «De stopper det»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 17 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

- 17. Vet alle foreldre/foresatte ved deres skole hvilken prosess som skal igangsettes dersom de ansatte på skolen oppdager at elever krenker og eller mobber hverandre?*

Følgende kommentarer ble gitt:

«Starte sak og følge rutiner», «A9-Både offeret og den som krenker skal følges opp», «Det er blitt informert om saksgang og hvordan man går fram», «Tror det», «Vi er godt informert», «Ikke nøyaktig, men man har blitt informert om tiltak og prosesser når det gjaldt aktuelle problemer i vår klasse», «Dette er det blitt gitt informasjon om på foreldremøter», «Info er gitt», «Utlevert brosjyre», «Skolen prøver å finne ut alvorlighetsgraden i det og snakker med de involverte», «Kan ikke svare for alle, men info er gitt», «Skal være enkelt å søke råd eller informasjon», «Blir godt informert på foreldremøter», «Det har alle fått info fra skolen om», «Blir gått igjennom på foreldremøter»

Skolenes arbeid knyttet til opplæringsloven § 9 A-5:

Rektorene ved de tre skolene bekrefter følgende vedrørende antall mobbe/krenkesaker som i de senere skoleårene er blitt behandlet jf. opplæringsloven § 9 A-5;

Bossekop skole - 1 sak i skoleåret 2017/2018 og 0 saker i skoleåret 2018/2019

Alta ungdomsskole - 1 sak i skoleåret 2017/2018 og 0 saker i skoleåret 2018/2019

Rafsbotn skole - 1 sak i skoleåret 2017/2018 og 0 saker i skoleåret 2018/2019

I tillegg bekrefter rektorene i skriftlig redegjørelse til revisjonen, hvilken fremgangsmåte de har bestemt for håndtering av saker der en voksen på skolen krenker en elev;

Bossekop skole

«Se vedlegg (Rutiner for varsling) «Alle saker tas på alvor – og undersøkes. Vi må være veldig bevisst på hva krenkende ord og handlinger er. Hvis et barn angriper et annet barn skal vi fysisk gå imellom og skille dem. Da har vi lov å gripe inn og ta den ene bort fra situasjonen slik at han/hun ikke skader seg selv eller andre. Det er kun i slike tilfeller at vi har lov til å være fysiske mot elevene. I tillegg må vi være bevisst språkbruket vårt. Her kan elevene provosere deg og da er det viktig at den voksne klarer å bevare roen, være profesjonell og være klar og tydelig. Vi er ute og har inspeksjon for å sikre at alle elevene skal ha det trygt og godt.

Ved mistanke om at en ansatt har krenket et barn så varsles skoleeier. Vi setter i gang undersøkelsesfasen. Dokumenterer møtene og skriver referat samt at hendelsen føres inn i krenkeskjema A – den krenkede og krenkeskjema B – den som krenker. Samtaler med alle involverte en og en først. Foresatte får være med ift. sitt barn. Vi har også et veiledningsansvar ift. de ansatte.

Det settes inn tiltak og en blir i lag enige om en oppfølgingsplan. Hvem er ansvarlig – hvor lenge skal tiltakene vare og når skal vi møtes på nytt for å evaluere tiltakene, og evt. sette inn andre tiltak. Hvis tiltakene fungerer gjennomføres de helt til saken er løst, og vi kan sette at saken er avsluttet i samarbeid med hjemmet og den som er krenket.

Lærerne kan nok føle på seg at de kommer i en «skvis», og at elevene har alle rettighetene, fordi det er elevens subjektive opplevelse av saken som gjelder. Noen ganger kan elever «sabotere» undervisningen og samtidig «henge» ut en lærer. Derfor er det så viktig å undersøke saken og få fram de faktiske forhold før en setter inn tiltak. Det er ikke alle saker som er §9A-5 - sak – selv om eleven hevder det. Den subjektive opplevelsen er utfordrende. Det å få beskjed om å ikke vippe på stolen, er ikke en krenkelse».

Alta ungdomsskole

«Dersom vi får mistanke om at en voksen utsetter en eller flere elever for krenking gjør vi følgende:

1. Vi undersøker saken. Det betyr at vi har samtaler med voksen og elever om det som har hendt. Samtalene har til hensikt å avdekke om det er grunnlag for å gå videre med saken. Det vil alltid være en fra ledelsen med i disse samtalene.
 - a. Samtalene med elevene gjennomføres av kontaktlærer i lag med en fra ledelsen. Foreldre/foresatte blir kontaktet og tilbudt å være med på disse første samtalene. Vi vil med disse samtalene få frem fakta om hva som har skjedd.
 - b. Samtalen med den voksne gjennomføres primært av rektor. Også her ønsker vi å få frem hva som har skjedd.
2. Hvis konklusjonen er at ikke noe har skjedd avsluttes saken her. Det er viktig å påpeke at dersom eleven i lag med sine foresatte på noen måte uttrykker at noe er galt går vi videre med saken.
3. Dersom det fører til at vi får mistanke om at eleven/elevene er utsatt for krenkelser blir det gitt melding til skoleeier om dette.
4. Vi innkaller da til møte med skoleeier, den voksne og tillitsvalgt/verneombud etter behov.
5. Foreldre/foresatte til eleven/elevene kalles også inn til samtale.
6. Disse samtalene skal avdekke om krenkelser har skjedd og om skjerpet aktivitetsplikt iverksettes.
7. Dersom konklusjonen er at noe har skjedd iverksettes skjerpet aktivitetsplikt. Vi jobber deretter etter handlingsplanens bestemmelser».

Rafsbotn skole

«Dette punktet tas opp hver høst ved oppstart, og når nye vikarer kommer inn.

Hvis dette er tilfelle, SKAL rektor varsles umiddelbart hos oss. Det skal ikke utvises skjønn av andre ansatte i forhold til å melde eller ikke til rektor. Det er rektor som skal gjennomføre alle samtaler og føre logg på hva som kommer frem. Hvis det kommer fram at det er noen i skoleledelsen som krenker m.m. skal de ansatte varsle direkte til Tove K. Knudsen (skoleeier).

Meldingen kan også komme fra elever/foresatte. Uansett hvem meldingen kommer fra har skolen plikt til å undersøke saken og sette inn tiltak umiddelbart. Det er rektors ansvar å undersøke hva som er foranledningen og innholdet i alle meldinger. For å ivareta rettsikkerheten til alle involverte må grunnleggende regler for god saksbehandling følges.

Saksbehandlingen sammenfattes slik:

- Rektor skal finne ut hva som har skjedd, det vil si det korrekte faktum.
- Saksbehandlingen skal fremstå som rettferdig og tillitvekkende for alle parter. Partene skal føle seg godt ivaretatt, få tilgang på alle relevante dokumenter og få adgang til å uttale seg på alle trinn i saken.
- Saksbehandlingen skal foregå rimelig raskt slik at det kan foreligge en avgjørelse uten for mye ventetid for alle parter. Dersom elevene og foreldrene mener skolen ikke har oppfylt sin aktivitetsplikt, kan de melde saken til Fylkesmannen.
- Både det som gjøres og blir sagt underveis i saksbehandlingen dokumenteres skriftlig.

Det er elevens rett til å mene at en hendelse oppleves som en krenkelse, men det er ikke elevens rett til å fastslå at en som arbeider på skolen nødvendigvis har gjort noe ulovlig. Det er heller ikke elevens rett å avgjøre hvilke tiltak som skal iverksettes overfor vedkommende som arbeider på skolen. Hvis undersøkelser viser at saken det varsles om, kun er eksempelvis sabotasje, så vil saken avsluttes».

3.3.2.2 Dokumentasjon av aktivitetsplikten

Revisjonen har foretatt en gjennomgang av rektors arkiv ved de tre utvalgte skolene for å undersøke hvordan skolene følger opp konkrete mobbesaker og herunder i hvilken grad aktivitetsplikten oppfylles og dokumenteres. Rektors arkiv er som nevnt ved alle de tre skolene i praksis en fysisk perm der sakene legges i ordnet rekkefølge kronologisk etter dato for hendelsene.

Arkivsystemet er et rent manuelt og papirbasert system som ikke er integrert inn i kommunens elektroniske saksbehandlingssystem. Det betyr videre at rektorene må foreta en månedlig rapportering fra sitt arkiv for sin virksomhet over til administrasjonen og skolefaglig ansvarlig. Permene oppbevares i arkivskap hos skoleledelsen ved skolene. Revisjonen observerte i forbindelse med gjennomgangen av de ovennevnte utvalgte mobbe/krenkesakene at noen av sakene var midlertidig tatt ut av rektors arkiv på grunn av at saksbehandling pågikk, men at dokumentene og skjemaene for de sakene det gjaldt var å finne på skoleanlegget hos ansvarlige saksbehandlere. Revisjonen fikk tilgang på de aktuelle dokumentene som midlertidig var tatt ut av arkiv, slik at vurderingen av de utvalgte sakene kunne fullføres.

Dokumentasjon av aktivitetsplikten – Tiltaksplan;

I henhold til opplæringsloven § 9 A-4 plikter skolen å dokumentere aktivitetsplikten. I noen tilfeller må skolen også foreta iverksetting av tiltak i konkrete mobbe/krenkesaker. Tiltaksplikten utløses når nærmere undersøkelser av en hendelse fører til at punktet for *vurdering av saken* i skjema del-A for den krenkede, besvares med at det er mistanke eller kunnskap om at den krenkede ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skolene er da pålagt å sette opp en skriftlig plan som skal inneholde følgende:

- Hvilket problem tiltaket skal løse
- Hvilke tiltak skolen har planlagt
- Når tiltakene skal gjennomføres
- Hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene
- Når tiltakene skal evalueres

Av de 15 sakene som revisjonen har sett nærmere på, så var det 8 saker som utløste tiltaksplikt. Skolene skal i mobbe/krenkesaker der det utløses plikt til å utarbeide tiltaksplan, besvare bestemte punkter i skjema for dokumentasjon av aktivitetsplikten. Revisjonen stilte derfor følgende kontrollspørsmål ved gjennomgangen av de 8 konkrete mobbe/krenkesakene som utløste plikt til å utarbeide tiltaksplan:

- **Dato for varsling av rektor**

I alle de 8 sakene var det ført dato for varsling til rektor.

- **Er det angitt hvem som har varslet rektor? Hvem/stilling?**

I alle de 8 sakene var det angitt hvilken ansatt ved skolen som hadde varslet rektor.

- **Er det angitt hvordan saken er undersøkt?**

I alle de 8 sakene var det beskrevet hvordan saken var undersøkt.

- **Er det angitt hvordan de(n) involverte er hørt?**

I alle de 8 sakene var det angitt hvordan involverte parter er blitt hørt.

- **Er det utarbeidet tiltaksplan?**

I alle de 8 sakene som utløste tiltaksplikt var det utarbeidet tiltaksplaner.

- **Beskriver planen hvilket problem som skal løses?**

I alle de 8 sakene var det beskrevet hvilket problem som skal løses.

- **Beskriver planen hvilket tiltak skolen har planlagt?**

I alle de 8 sakene var det beskrevet hvilket tiltak skolen har planlagt.

- **Beskriver planen når (tidspunkt/tidsrom) tiltakene skal gjennomføres?**
I alle de 8 sakene var det angitt når tiltakene skal gjennomføres.
- **Angir planen hvem som er ansvarlig for å gjennomføre tiltakene?**
I alle de 8 sakene var det angitt hvem som er ansvarlig for å gjennomføre tiltakene.
- **Angir planen når planen skal evalueres?**
I alle de 8 sakene var det angitt når tiltaksplanen skal evalueres.
- **Er saken p.t. avsluttet? (Eleven vurderes å ha et trygt og godt skolemiljø?)**
I 5 av de 8 sakene, så pågikk arbeidet per 25.01.2019 fortsatt med å rette opp skolemiljøet mellom de involverte partene. Mobbesituasjoner skal ifølge rektorene følges inntil de opphører helt, og i 2 saker er blant annet PPT koblet inn.
- **Er det dokumentert at avslutningen av saker er i samråd med elever/foresatte?**
I de 3 sakene som var avsluttet viser saksbehandlingen at avslutningen var gjort i samråd med elever og foreldre/foresatte. De involverte partene er hørt.
- **Dato for avslutning av sak**
I alle de 3 sakene som var avsluttet var det angitt dato for avslutning av sak.

Fra den dato som en 9a-sak meldes/varsles, så har skolen 5 virkedager på seg til å kontakte de involverte parter, elever og foreldre/foresatte, starte undersøkelse av saken og igangsette arbeidet med tiltaksplan dersom det er påkrevd. I alle de 15 sakene som er undersøkt nærmere så viser angitte datoer ført i registreringsskjemaene at dette etterleves av skolene.

Skjemaene som fylles ut i konkrete mobbe/krenkesaker skal arkiveres i elevmappe for den enkelte elev og i rektors eget arkiv for 9a-saker. Så langt revisjonen har kontrollert de tre utvalgte skolene, så viser den nærmere undersøkelsen av de 15 mobbe/krenkesakene at skolene gjør dette.

Hva sier elevene?

På spørsmål 18 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

18. Vet du om noen har blitt venner igjen etter først å ha plaget hverandre?

Resultat

Ja - 54,8 % svarte Ja, det vil si 17 av 31 elever
Nei - 45,2 % svarte Nei, det vil si 14 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Ja, vet om mange», «Nei, egentlig ikke»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 18 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

18. Har du som foreldre/foresatte opplevd at elever ved deres skole har blitt venner igjen etter først å hatt en konflikt?

Resultat

Ja - 100 % svarte Ja, det vil si 13 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Flere ganger fordi lærerne har lagt til rette for at elevene får skværet opp», «Kommunikasjon», «Løses ofte på enkle måter», «Ja, det var en episode tidligere der det ble ordnet opp i på skolen, etter at lærerne hadde fått elevene til å prate/skvære opp seg imellom», «Konflikt løst ved at aktuelle elever og lærere snakket sammen», «De ordner selv»

3.3.2.3 Oppfølging av alle involverte i mobbesaker

Skolene i Alta kommune skal følge opp alle involverte elever i en mobbesak og påse at de blir hørt. Så langt revisjonen har kontrollert de tre utvalgte skolene, så viser den nærmere undersøkelsen av de 15 mobbe/krenkesakene at skolene gjør dette. Det framgår av de utfylte 9a-skjemaene for den krenkede, for den som krenker og i skjema for dokumentasjon av aktivitetsplikten samt tiltaksplanene at alle involverte parter får oppfølging. Skolenes besvarelser av relevante punkter i 9a-skjemaene viser at den krenkede og krenkers foreldre/foresatte informeres, samt at både den krenkede og den som krenker får fortelle sin versjon av saken. I tiltaksplanene som er utarbeidet så framgår det tydelig hva som skal gjøres, hvordan de involverte er hørt og at avslutning av en sak gjøres i samråd med elever/foreldre/foresatte.

Hva sier elevene?

På spørsmål 19 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

19. Vet du hva rektor og lærere skal gjøre hvis du blir mobbet?

Resultat

Ja	- 54,8 % svarte Ja, det vil si 17 av 31 elever
Både Ja og Nei	- 6,4 % svarte både ja og nei, det vil si 2 av 31 elever
Nei	- 38,8 % svarte Nei, det vil si 12 av 31 elever

Følgende kommentarer ble gitt:

«Hjelpe til», «Ta tak i det med en gang», «Stoppe det», «Usikker», «Det snakkes ikke så mye om det», «Hjelpe meg»

På spørsmål 20 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

20. Kan du nevne hva som er de mest vanlige måtene å mobbe eller plage andre på?

29 av 31 elever svarte på dette spørsmålet. Det som går igjen hos de som svarte og som er de mest vanlige måtene å mobbe eller plage andre på er baksnakking, utestenging, stygt ordspråk om og til hverandre, slåssing. I tillegg ble nett-mobbing nevnt mange ganger.

Utdrag fra kommentarer som ble gitt:

«Slå, plage, si stygge ting», «Dømme dem på ting de ikke kan forandre», «Trakassering og krenking på grunn av bakgrunn», «Nettmobbing», «Utestenge», «Snakke stygt», «Se stygt på dem», «Henge ut folk», «Baksnakking på nett», «Munnbruk», «Over sosiale medier», «Blikk», «Sparke og slå», «Nettmobbing og fysisk», «Mobiltlf., iPad og PC», «Si stygge ting om hverandre», «Baksnakke»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 19 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

19. Vet alle foreldre/foresatte hva man kan gjøre hvis skolen ikke følger opp saker hvor barn blir mobbet?

Resultat

Ja	- 92,2 % svarte Ja, det vil si 12 av 13 foreldre
Nei	- 7,8 % svarte Nei, det vil si 1 av 13 foreldre

Følgende kommentarer ble gitt:

«Kontakte Fylkesmannen», «Fylkesmannen», «Man kan kontakte Fylkesmannen og Barnevernet», «Overordnet ledelse og kommunen blir varslet», «Informert om på foreldremøte og i infoskriv», «Håper det, vi er informert», «Det tror jeg», «Om alle vet dette er usikkert, men vi har snakket om dette», «Informasjon gitt på foreldremøter»

På spørsmål 20 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

20. *Hva tenker du som foreldre/foresatte er de mest vanlige måtene blant barn og unge i dag å krenke og eller mobbe hverandre på?*

Det som går igjen hos de 13 foreldrene som svarte og som er de mest vanlige måtene å mobbe eller plage andre på er baksnakking, utestenging, stygt ordspråk om og til hverandre, slåssing. I tillegg ble mobbing over nett nevnt mange ganger.

Følgende kommentarer ble gitt:

«Nettmobbing», «Snap», «Instagram», «Mye på nett ved ekskludering, baksnakking og ved å kalle stygge ting», «Utestenging», «Fysisk, verbalt og digitalt», «Jenter-utestenging, kommentarer om utseende/klær og Gutter-kalle stygge ting, fysisk(dytte/slå)», «Jenter-utfrysning/blikking og Gutter-vold/baksnakking», «Snakke stygt til hverandre», «Sårende ord», «Stygge kommentarer i friminutt», «I de høyere trinnene digital mobbing», «Sosiale medier», «Kallenavn», «Utfrysning», «Nettmobbing og sosiale medier»

3.3.2.4 Sanksjoner i mobbesaker

Revisjonen har i dette prosjektet sett nærmere på hvilke sanksjoner som følger ved brudd på ordensreglementene ved de tre skolene Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole.

Ordensreglementet ved *Bossekop skole* har følgende sanksjoner:

- Muntlig/skriftlig advarsel/samtale fra lærer.
- Muntlig/skriftlig advarsel/samtale fra rektor/inspektør.
- Kontakt med hjemmet og involvering av foresatte.
- Tilstedeværelse før eller etter skoletid, da som samtale med lærer/rektor/foreldre, og/eller utføring av pålagte oppgaver i forbindelse med hærverk.
- Beslag av ulovlige gjenstander.
- Bruk av mobiltelefon medfører midlertidig beslag.
- Pålegg om oppgaver for å rette opp skader som er påført skolens eiendom eller eiendeler (for eksempel rydde etter seg, plukke søppel, reparere ødelagte gjenstander etc).
- Erstatningsansvar. Foresattes erstatningsansvar er etter Forskriftens § 8-5 inntil kr 5000.-.
- Bortvisning fra gruppen for resten av timen (lærer) eller dagen (rektor).
- Midlertidig eller permanent bytte av gruppe/klasse. Enkeltvedtak fattes.
- Beslag av busskort, etter først en skriftlig advarsel hjem.
- Ved mobbing – følges den kortsiktige mobbeplan

Ordensreglementet ved *Alta ungdomsskole* har følgende sanksjoner:

- Utstyr som brukes i strid med ordensreglementet, kan inndras av rektor eller lærer ut skoledagen
- Våpen og gjenstander som brukes som våpen på skolen, blir inndratt og levert til politiet
- Tilstedeværelse på skolen før eller etter skoletid i forbindelse med samtaler med lærer/rektor
- Skriftlig advarsel fra lærer
- Skriftlig advarsel fra rektor
- Bortvisning fra klasse/gruppe for inntil 2 timer/økter etter lærers avgjørelse
- Bortvisning fra undervisninga for resten av skoledagen etter rektors avgjørelse
- Foresatte må hente den bortviste eleven
- Bortvisning fra skolen for inntil 3 dager
- Flytting av elev til annen skole i samsvar med Opplæringslovens § 8-1. Sektorleder – ikke rektor- kan gjøre slikt vedtak
- Melding til politiet om ulovlige forhold
 - Nedsatt karakter i orden og oppførsel i samsvar med bestemmelser i forskrift til opplæringsloven § 3.5 og § 3

Ordensreglementet ved *Rafsbotn skole* har følgende sanksjoner:

- Muntlig irettesettelse/advarsel fra lærer
- Muntlig melding til foreldre/foresatte
- Skriftlig irettesettelse/advarsel fra lærer
- Skriftlig melding til foreldre/foresatte
- Skriftlig advarsel fra rektor
- Inndragning av gjenstander som blir brukt på en farlig eller provoserende måte. (Inndratte gjenstander tilbakeleveres foreldre/foresatte ved å henvende seg til skolen)
- Overføring til en annen gruppe eller klasse. Foreldre/foresatte informeres
- Utelukking av enkeltelever fra spesielle arrangement og aktiviteter. Foreldre/foresatte informeres hvis mulig i god tid og kan eventuelt gis anledning til selv å delta og påta seg ansvaret for elevens deltakelse
- Pålegg om oppgaver for å rette opp skade de har påført skolens eiendom eller eiendeler (rydde søppel, vaske gulv, fjerne tagging ol.)
- Tilstedeværelse på skolen før og etter skoletid i forbindelse med samtaler med lærer/rektor og/eller utføring av pålagte oppgaver
- Nedsatt karakter i orden og oppførsel i samsvar med bestemmelser i forskrift til opplæringsloven
- Melding til politiet om ulovlige forhold
- Flytting av elev til annen skole i samsvar med opplæringsloven § 8-1
- Bortvisning fra undervisningen. Henviser til pkt.3.2.2 i felles forskrift for skolene i Alta for utfyllende informasjon

Det framgår av alle ordensreglementene ved tre utvalgte skolene at det er nulltoleranse mot adferd som krenking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Slik uønsket adferd vurderes som brudd på ordensreglementet og får konsekvenser i form av sanksjoner.

I intervju med revisjonen svarer alle i skoleledelsen ved de tre skolene at det iverksettes sanksjoner med jevne mellomrom. Det svares også likt ved skolene både fra skoleledelse og kontaktlærere at sanksjoner iverksettes etter alvorlighetsgraden av regelbruddet. En rektor sier at sanksjoner i barneskolen og i ungdomsskolen gjøres etter faglige vurderinger av hver enkelt sak og elev. Målet med sanksjoner er å korrigere uønsket adferd og at konstruktive hjelpetiltak også skal være en del av sanksjonen. I tillegg skal sanksjoner samtidig gi et tydelig signal om at brudd på ordensreglement får konsekvenser. En kontaktlærer sier i intervju med revisjonen at skolens ordensreglement også gir føringer for bestemte framgangsmåter som må følges ved sanksjoner, herunder blant annet hensynet til elevenes rettigheter. Dette bekreftes også av dokumentasjonen mottatt fra alle de tre skolene. En annen kontaktlærer sier at skolen og lærerne har fått mindre grad av autoritet og respekt i samfunnet sammenlignet med hvordan det var før i tiden, noe som kan gi utfordringer i håndtering av enkelte situasjoner.

Revisjonen spurte skoleledelsen ved skolene om i hvilken grad det iverksettes sanksjoner ved deres skole, og da svarte en inspektør til revisjonen at det i grunn totalt sett sanksjoneres hver dag, regnet med store og små hendelser. Man følger elevene daglig og ordensreglementet står sentralt i styringen av virksomheten. En rektor sier at det er sjelden det er tunge sanksjoner ved deres skole. Skoleledelsen og de utvalgte kontaktlærerne ved de tre skolene nevner følgende eksempler på sanksjoner som benyttes i disiplinærsaker og mobbe/ krenkesaker;

- Bortvisning fra undervisningen for timer eller dager
- Flytting av elev til annen skole eller mellom klasser
- Muntlig/skriftlig advarsel og samtale med lærer
- Muntlig/skriftlig advarsel og samtale med rektor/inspektør
- Nedsatt karakter i orden og oppførsel
- Kontakt med hjemmet og involvering av foresatte som virkemiddel
- Melding til hjemmet via kommunikasjonssystemet Fronter
- Tiltak på aktuelle elever for å korrigere uønsket adferd

- Spesialkompetanse kobles inn for å løse situasjonen, for eksempel PPT

Revisjonen foretok også en generell gjennomgang av rektors arkiv for 9A-saker ved de tre utvalgte skolene, og observerte at sanksjoner i henhold til ordensreglement blir iverksatt etter nærmere vurdering i konkrete mobbe/krenkesaker, som er meldt inn med 9a-skjemaer.

Revisjonen har i samtaler med rektorene ved de tre utvalgte skolene også fått følgende bekreftelser på sanksjoner i henhold til opplæringsloven § 9 A-11:

Ved Alta ungdomsskole ble det i skoleåret 2017/2018 fattet 6 bortvisningsvedtak og 9 bortvisningsvedtak er fattet per januar-19 i skoleåret 2018/2019.

Ved de to andre skolene var det i skoleåret 2017/2018 fattet 0 bortvisningsvedtak og 0 bortvisningsvedtak er fattet per januar-19 i skoleåret 2018/2019.

Hva sier elevene?

På spørsmål 21 i spørreundersøkelsen til elevene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

21. Hva skjer hvis man bryter ordensreglene ved din skole?

29 av 31 elever svarte på dette spørsmålet. Det var syv elever av de som svarte som uttrykte at de er usikker eller ikke helt vet hva som skjer hvis ordensreglene brytes. Det som imidlertid ellers går igjen hos de som svarte er at brudd på ordensregler fører til konsekvenser og sanksjoner.

Utdrag fra kommentarer som ble gitt:

«Da er du i trøbbel», «Det blir reagert og tatt opp», «Lærerne ringer hjem», «Anmerkning og telefon hjem», «Lavere ordenskarakter», «Anmerkninger», «Nedsatt karakter», «Telefon hjem og lærerne blir sur», «Rektor kobles inn», «Brev til foreldre», «Man får tilsnakk», «Læreren tar en prat med eleven på gangen», «Bortvisning og i verste fall utvisning»

Hva sier foreldrene?

På spørsmål 21 i spørreundersøkelsen til foreldrene, stilte revisjonen følgende spørsmål:

21. Hva skjer hvis man bryter ordensreglene ved deres skole?

Det som går igjen hos de 13 foreldrene som svarte er at brudd på ordensregler fører til konsekvenser og sanksjoner.

Følgende kommentarer ble gitt:

«Det får konsekvenser for eleven», «Det er grader av straff i forhold til hva som er gjort», «Flere sanksjonsmuligheter», «Man blir oppringt», «Utvisning», «Alternativ undervisning», «Det er blitt informert om dette på et fellesmøte», «Melding, rapportering, holdt igjen etter skolen», «Advarsel», «Elevsamtale med hjemmet», «Det er ulike konsekvenser ettersom alvorlighetsgraden av regelbruddet», «Tilsnakk», «Sitte igjen», «Utvisning-Bortvisning», «Brev hjem», «Advarsel», «Nedsatt orden/oppførsel», «Samtale med hjemmet», «Samtale med rektor», «Rektor/Inspektør tar avgjørelse etter alvorlighetsgrad», «Anmerkning og samtale med de involverte elevene/foreldrene»

3.3.3 Vurderinger

3.3.3.1 Oppfølging av mobbesaker

Skolene i Alta kommune skal følge opp alle konkrete mobbesaker i henhold til krav stilt i opplæringsloven.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune følger opp alle konkrete mobbesaker i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Rektorene har også etablert framgangsmåter for å håndtere saker dersom en voksen på skolen krenker en eller flere elever.

3.3.3.2 Dokumentasjon av aktivitetsplikten

Skolene i Alta kommune skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i konkrete mobbesaker.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i konkrete mobbesaker, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

Manglende elektronisk arkivsystem vurderes av revisjonen som en svakhet, men ikke et avvik sett i forhold til loven.

3.3.3.3 Oppfølging av alle involverte

Skolene i Alta kommune skal følge opp alle involverte elever i en mobbesak og påse at de blir hørt.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune følger opp alle involverte elever i en mobbesak og påser at de blir hørt, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

3.3.3.4 Sanksjoner i mobbesaker

Skolene i Alta kommune skal i konkrete mobbesaker iverksette sanksjoner i henhold til ordensreglement.

Revisjonen vurderer på bakgrunn av den informasjon som er blitt forelagt i forbindelse med denne undersøkelsen, at skolene i Alta kommune i konkrete mobbesaker iverksetter sanksjoner i henhold til ordensreglement, samt at praksis er i tråd med opplæringslovens bestemmelser.

3.3.4 Delkonklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune følger opp konkrete mobbesaker i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det gjøres/skal gjennomføres handlinger som inneholder følgende elementer;

- Undersøkelser og observasjon for å skaffe informasjon
- Følge opp alle involverte parter i en sak og påse at de blir hørt
- Samtaler med den som er blitt plaget, for å skaffe informasjon og gi støtte
- Samtaler med foreldrene til den som er plaget
- Samtaler med den som mobber
- Samtaler med mobbernes foreldre
- Sanksjoner og dokumentasjon. Sanksjoner settes inn overfor mobbere dersom det er nødvendig. Sanksjoner dokumenteres
- Oppfølging. Mobbesituasjonen følges inntil den opphører helt
- Involvere spesialkompetanse ved behov
- Rektorene har etablert framgangsmåter for å håndtere saker dersom en voksen på skolen krenker en eller flere elever

3.4 Samlet vurdering og konklusjon

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune sitt arbeid med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing i hovedsak er i tråd med opplæringsloven kapittel 9 A.

4 KONKLUSJONER

4.1 Hovedkonklusjon

Hvordan arbeider skolene i Alta kommune med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing?

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune sitt arbeid med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing i hovedsak er i tråd med opplæringsloven kapittel 9 A.

4.2 Delkonklusjoner

Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å forebygge mobbing?

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å forebygge mobbing som er i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det foreligger planer og at det gjøres/skal gjennomføres bestemte aktiviteter som skal bidra til;

- God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen
- Utvikling av lærerens evne til å lede klasser og grupper
- Kunnskap og bevissthet blant de ansatte i skolen vedrørende sitt ansvar for å etterfølge systemer og rutiner knyttet til å fremme elevenes skolemiljø, selv om det på et tidligere tidspunkt kunne ha vært mer fokus på mobbing og trakassering på sosiale medier, og hvordan bekjempe det
- Utvikling av gode voksne rollemodeller blant de ansatte
- Positive relasjoner mellom lærer og elev
- Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene
- Godt samarbeid mellom skole og hjem
- Involvering av elever og foreldre/foresatte i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, selv om både elever og foreldre/foresatte etterlyser mer medvirkning
- Felles forståelse og orientering blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte om nulltoleranse mot mobbing/krenking
- God kunnskap om mobbe/krenkebegrepet blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte
- God kjennskap til skolens ordensreglement blant alle ansatte, elever og foreldre/foresatte

Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å avdekke mobbing?

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune har systemer og rutiner for å avdekke mobbing som er i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det gjøres/skal gjennomføres handlinger som inneholder følgende elementer;

- Gjennomføre årlige anonyme spørreundersøkelser og bruke data fra Elevundersøkelsen i tillegg til egne lokale undersøkelser vedrørende skolemiljø
- Fokuserer på kvaliteten i samspillet mellom elevene ved å trene på observasjon og på å bruke forskjellige kartleggingsverktøy
- Være til stede og føre tilsyn i friminuttene

- Være ekstra oppmerksom på sårbare elever
- Ta opp mobbing i individuelle samtaler med elevene, i ukentlige evalueringer i klassen, i foreldresamtaler og på foreldremøter
- Ansvarliggjøring og opplæring av de ansatte i forhold til å etterleve lovverk og regler
- Informasjon gis til alle elever og foreldre/foresatte om ansvar og rettigheter vedrørende skolemiljø, selv om enkelte elever opplyser at de ikke har kunnskaper
- Meldinger om mobbing fra elever og foreldre tas alltid på alvor og det reageres umiddelbart med registrering av 9a-sak på forholdet, selv om det nok kan gis ekstra oppmerksomhet til en del elever som føler det er vanskelig å ta slike saker opp med læreren
- Rektorene har etablert framgangsmåter for saksgang dersom det er mistanke eller kunnskap om ansatte som krenker en eller flere elever
- Ved mistanke om mobbing så intensiveres observasjon, undersøkelse og innhenting av opplysninger

I hvilken grad følger skolene i Alta kommune opp konkrete mobbesaker?

Revisjonen konkluderer med at skolene i Alta kommune følger opp konkrete mobbesaker i tråd med de lovkrav som stilles.

Den samlede dokumentasjonen/informasjonen fra skoleeier og skolene viser at det gjøres/skal gjennomføres handlinger som inneholder følgende elementer;

- Undersøkelser og observasjon for å skaffe informasjon
- Følge opp alle involverte parter i en sak og påse at de blir hørt
- Samtaler med den som er blitt plaget, for å skaffe informasjon og gi støtte
- Samtaler med foreldrene til den som er plaget
- Samtaler med den som mobber
- Samtaler med mobbernes foreldre
- Sanksjoner og dokumentasjon. Sanksjoner settes inn overfor mobbere dersom det er nødvendig. Sanksjoner dokumenteres
- Oppfølging. Mobbesituasjonen følges inntil den opphører helt
- Involvere spesialkompetanse ved behov
- Rektorene har etablert framgangsmåter for å håndtere saker dersom en voksen på skolen krenker en eller flere elever

5 ANBEFALINGER

På bakgrunn av de funn som er gjort i denne undersøkelsen vil revisjonen anbefale følgende:

1. Skoleeier bør vurdere å iverksette en prosess med å etablere et elektronisk arkivsystem for skolene som sikrer fullelektronisk saksbehandling mellom skole og administrasjon.
2. Det bør iverksettes tiltak for vedlikehold og oppdatering av skolenes internettsider.
3. Skolene bør iverksette tiltak som sikrer at alle elevene får med seg viktig informasjon som skolen gir vedrørende deres ansvar og rettigheter.
4. Skole-hjem – samarbeidet bør videreutvikles ved å identifisere muligheter for hvordan man ytterligere kan øke involvering av elever og foreldre/foresatte i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.
5. Skolene bør iverksette tiltak som kan bidra til å senke elevenes terskel for å si ifra om mobbing og/eller krenkende adferd.
6. Skoleeier bør sammen med skolene øke kunnskapen om digital mobbing og utarbeide framgangsmåter for hvordan skolen kan utføre sin rolle i håndtering av samfunnsproblemet.

6 KILDER OG LITTERATUR

Lovverk

- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) av 17. juli 1998 nr. 61. Endring med lov 9. juni 2017 nr.38 (ikr. 1. aug. 2017 iflg. res. 9.juni 2017 nr. 711)
- Forskrift om utfylling av dei overordna måla og prinsippa for opplæringa i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa av 1. september 2017 nr. 1332
- Forskrift til opplæringslova av 23. juni 2016 nr. 724

Lovforarbeider

- Prop. 57 L (2016-2017) Endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)

Rettspraksis

- LF-2016-102544 – Erstatningssak-Mobbing i skolen

Veiledere og rundskriv

- Utdanningsdirektoratet (2010) Arbeid mot mobbing - Veileder for ansatte og ledere i grunnskolen
- Utdanningsdirektoratet (2010) *Retten til et godt psykososialt miljø* – Rundskriv Udir-2-2010
- Utdanningsdirektoratet (2017) *Skolemiljø* - Rundskriv Udir-3-2017
- Utdanningsdirektoratet (2017) Mobbing og mistriksel – hva skal skolene gjøre?
- Utdanningsdirektoratet (2017) Læreplanverket – overordnet del – Verdier og prinsipper for grunnsopplæringen
- Utdanningsdirektoratet (2017) Intervjuteknikk for intervju i tilsyn etter barnehagelova og opplæringslova
- Utdanningsdirektoratet (2018) Nasjonal ordning med fylkesvise mobbeombud – Informasjon om bakgrunn, mandat og innhold
- Utdanningsdirektoratet (2018) Veileder - Hjelp til tolkning av resultater i den årlige nasjonale elevundersøkelsen
- Helsedirektoratet (2014) Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler (Helsedirektoratet 2014, IS-2073)
- Regjeringen (2011) Manifest mot mobbing 2011-2014 – *Et forpliktende samarbeid for et godt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø*
- Regjeringen (2015) Partnerskap mot mobbing 2016-2020 – *Sammen for et inkluderende lærings- og oppvekstmiljø*

RSK Vest-Finnmark

- Kompetanseutviklingsplan 2018-2022 - Kvalitet og kompetanse i barnehager og skoler

Faglitteratur

- Olweus, Dan (1993). *Bulling at School: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publ.

Lillegården kompetansesenter – Statlig spesialpedagogisk støtteteam

- LP-modellen – Læringsmiljø og pedagogisk analyse (2010)

KS

- Kommunenes Sentralforbund - «*Rådmannens internkontroll -hvordan få orden i eget hus?*» (2015)

Alta kommune – Dokumenter innhentet fra skoleeier

- Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø (Revidert 27.11.2017)
- Tilstandsrapport for grunnskolene i Alta kommune 2017/2018
- Alta kommune - Kvalitetssikringssystem-Skoleeiers forsvarlige system (2018)
- Kommunedelplan-Oppvekst 2018-2030 med handlingsdel
- Rapport-Skolemiljøarbeid i Altaskolen-Korte og langsiktige tiltak (2018)
- Lokal forskrift om ordensreglement-Alta kommune (2018)
- Kommunale rutiner for oppfølging av den årlige nasjonale elevundersøkelsen (2018)
- Alta kommune - Årsmeldinger 2016, 2017 og 2018
- Rådmannens virksomhetsplan 2017
- Orientering om aktivitetsplikten - Til ansatte i Alta kommune som har skolene som en del av sitt arbeidssted (2017)

Nettsider

Alta kommune – www.alta.kommune.no

Alta kommune – Dokumenter innhentet fra Bossekop skole

- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Årshjul/plan - Aktiviteter 2018/2019
- Årshjul/plan - Skole-Hjem 2018/2019
- Ordensreglement Bossekop skole (2016)
- Håndbok for ansatte ved Bossekop skole (2018)
 - Informasjon
 - Rutiner, herunder inspeksjon
 - Regler og retningslinjer
 - Kvittering for lest og forstått
- Tillegg til håndbok med spesifiserte beskrivelser over skolens prosedyrer
- TL – Kort redegjørelse for trivselslederprogrammet og tl.no
- Veileder til ansatte i arbeidet med daglig oppfølging av et trygt og godt skolemiljø
 - Det forebyggende arbeidet
 - Aktivitetsplikten
 - Stegene i arbeidet
- Prosedyre Bossekop skole ved varsling av 9a-saker – Psykososialt miljø (Krenkende adferd)
- Prosedyre Bossekop skole for oppbevaring og registrering av elev-saker (arkivering)
- Oversikt Klassekontakter Bossekop skole 2018/2019
- Møteplan for SU/SMU ved Bossekop skole 2018/2019
- Møteplan for FAU ved Bossekop skole 2018/2019
- Møteplan for Elevrådet ved Bossekop skole 2018/2019
- Innkalling til møte m/saksliste FAU ved Bossekop skole 03.12.2018 – Blant saker til behandling var §9A – Elevenes læringsmiljø, «Folkeskikk» - hva legger dere i det?, Hva kan skolen forvente av foreldrene og hva kan skolen bidra med, Drøfte ulike caser
- Referat fra møte i FAU ved Bossekop skole 03.12.2018
- Kursmateriell for ansatte – Elevens rett til et trygt og godt skolemiljø
 - Endringer i opplæringsloven § 9 A
 - Begrepet krenkende adferd
 - Plikter og rettigheter
 - Aktivitetsplikten
- Bossekop skole - Utviklingsplan 2018-2020 m/tiltaksplan for arbeidet med læringsmiljø
- Kartleggingsverktøy – Det sosiale samspillet i klassen
 - Sosiogram

- Spekter – Lokal elevundersøkelse som kjøres jevnlig om skolemiljø-mobbing
 - Læringsmiljøsenderet.no
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenderet og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elevene og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenderet og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elevene og foreldrene
- Bundet tid Bossekop skole, plan per 7/1-19 – Fokus på læringsmiljø, trivsel, teamarbeid, kvalitetssamtaler, og arbeide med kapittel 9A – caser ved bruk av LP-modellen
- Innkalling m/saksliste til foreldremøte 5. trinn 23.01.2019 – Hovedtema skolemiljø og tiltak
- Innkalling m/saksliste til møte i FAU ved Bossekop skole 27.02.2019 – Blant saker til behandling var Nettvett og sosiale medier (Snap, Facebook, Instagram m.m.), Ordensreglement, §9A – Elevenes læringsmiljø og 17.mai-Foreldrearrangement
- Innkalling m/saksliste til møte i SU/SMU ved Bossekop skole 28.02.2019 – Blant saker til behandling var iPad som verktøy i læringsarbeidet, 1:1, – kontrakt og utdeling, Nettvett og sosiale medier (Snap, Facebook, Instagram m.m.), Ordensreglement, §9A – Elevenes læringsmiljø
- Kvalitetssamtaler ved Bossekop skole – Vurdering av det faglige og sosiale nivået i klassene
 - dagsorden – (den skal være ferdig utfylt og leveres inn på møtet)
 - resultater fra kartleggingsprøver (eks: Udir vår 2018, Carlsten, eller andre)
 - navn på de elever som man ønsker å drøfte
 - resultat fra tidligere prøver – og hva som har vært prøvd ut
 - opplysninger om hvilke elever som får eller har hatt særskilt tilrettelagt undervisning
 - klassemiljøbeskrivelse fra i vår – samt sosiogram fra i vår og høsten 2018
 - Tiltak
 - Evalueringer
- Dokumentasjon av aktivitetsplikten ved Bossekop skole - Mal for det konkrete innholdet i arbeidet med del-pliktene
- Rektors arkiv Bossekop skole - Rapport antall registrerte 9a-saker per 25.01.2019

Alta kommune – Dokumenter innhentet fra Alta ungdomsskole

- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Årshjul/plan - Aktiviteter 2018/2019
- Årshjul/plan - Skole-Hjem 2018/2019
- Årshjul/plan - Administrasjon 2018/2019
- Ordensreglement Alta ungdomsskole (2018)
- Alta ungdomsskole - Virksomhetsplan 2018/2019
 - Herunder planer, rutiner og retningslinjer for skolemiljø og lærerinspeksjon
- TL – Kort redegjørelse for trivselslederprogrammet og tl.no
- Oversikt Trivselsledere Alta ungdomsskole 2018/2019
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenderet og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elevene og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A

- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsenteret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elevene og foreldrene
- Spekter – Lokal elevundersøkelse som kjøres jevnlig om skolemiljø-mobbing
 - Læringsmiljøsenteret.no
- Case fra planleggingsdager ved Alta ungdomsskole – Lærer-Elev, samspill og inkludering
- Det gode foreldremøtet ved Alta ungdomsskole – Mal for organisering, innhold, og gjennomføring
- Oversikt Klassekontakter Alta ungdomsskole 2018/2019
- Alta ungdomsskole – Elevrådets sammensetning og møteplan for 2018/2019
- Innkalling til foreldremøte ved Alta ungdomsskole 07.11.2018, politiet deltok også da hovedtema var hvordan håndtere problemer med vold og krenkende adferd.
- Innkalling til Langdag ved Alta ungdomsskole 22.03.2018, med tema «Fortsette implementeringsarbeidet med trygt og godt skolemiljø ved Alta Ungdomsskole»
- Forslag til trivselstiltak utarbeidet i forbindelse Langdager ved Alta ungdomsskole 2018
- Gruppeoppgaver for ansatte med tema opplæringsloven kapittel 9A, Aktivitetsplikten, klasseledelse og hvordan håndtere krenking
- Velkommen til Alta ungdomsskole 2018/2019 – Informasjon fra skolen til elever og foreldre
 - Informasjon
 - Plikter
 - Rettigheter
 - Forventninger
 - Rutiner
 - Regler
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- Plan for planleggingsdager 17.-18. august 2017 – Til alle ansatte ved Alta ungdomsskole
 - Gjennomgang virksomhetsplan og årshjul
 - Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og endringer (opplæringsloven)
- Referat fra møte i FAU ved Alta ungdomsskole 04.12.2017, med saker knyttet til blant annet ordensreglement, elevenes skolemiljø, byggeprosess ved skoleanlegget, nytt kapittel 9 A i opplæringsloven og Juleball 2017
- Referat fra møte i Foreldrerådsutvalget ved Alta ungdomsskole 11.10.2018, med saker knyttet til blant annet skolens satsingsområder og virksomhetsplanen:
 1. Læringsmiljø – et trygt og godt skolemiljø
 2. Universitetsskole
 3. Tverrfaglige dager en gang per semester
 4. SkoleVFL – felles vurderingspraksis
 5. Mestring i Altaskolen
- Referat fra møte i SU ved Alta ungdomsskole 13.12.2017, med behandling av saker knyttet til blant annet Ordensreglement. Endringer i ordensreglementet jfr. paragraf 9A og sanksjoner gjøres gjeldende fra januar 2018. Følgende sanksjon innføres i tillegg til de som gjelder: **Ved alvorlige brudd på ordensreglementet kan klassebytte gjennomføres.** Elevrådet ønsket at bruken av mobil skal drøftes. De opplever at det er for få elever som håndhever dette forbudet. De ønsker et bedre system for dette
- Rektors bekreftelse på resultatsamtaler med de ansatte to ganger i året med vurdering på alle klassene samt evaluering av kartleggingsarbeid av elever og resultater fra nasjonale prøver
- Rektors arkiv Alta ungdomsskole - Rapport antall registrerte 9a-saker per 25.01.2019

Alta kommune – Dokumenter innhentet fra Rafsbotn skole

- Årshjul/plan - Læringsmiljø 2018/2019
- Årshjul/plan - Aktiviteter 2018/2019
- Årshjul/plan - Skole-Hjem 2018/2019
- Ordensreglement Rafsbotn skole (2018)
- TL – Kort redegjørelse for trivselslederprogrammet og tl.no
- Trygt og godt skolemiljø – Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsentret, som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elevene og foreldrene
 - Om rettigheter
 - Nulltoleranse mot mobbing
 - Opplæringsloven kapittel 9 A
- § 9 A-4 – Aktivitetsplikten - Informasjonsfolder utarbeidet av læringsmiljøsentret og som skolen har jobbet med internt blant de ansatte samt gitt videre til elevene og foreldrene
- Spekter – Lokal elevundersøkelse som kjøres jevnlig om skolemiljø-mobbing
 - Læringsmiljøsentret.no
- Plan for skolemiljøarbeidet ved Rafsbotn skole 2018/2019
- Skolemiljømooc – Kursinformasjon (2018)
 - Nettkurs med tema Inkluderende skolemiljø, gjennomført av pedagogisk personell ved Rafsbotn skole i 2018. Eget opplegg tilrettelegges for andre ansatte
 - Kartlegge og analysere skolemiljø, følge med og avdekke krenkelser
 - Håndtering av krenkelser, gripe inn, varsle og bidra i egnede tiltak som skaper et trygt og godt skole-, klasse-, og gruppemiljø
 - Fremme skolemiljøet og forebygge krenkelser
 - Retten til et trygt og godt skolemiljø, nulltoleranse mot mobbing og systematisk arbeid
- Rutinebeskrivelser for gjennomføring av klassemøter ved Rafsbotn skole (2018)
 - Oppfølgingsfokus på ryddige klasserom og korridorarealer på skolen
 - Tiltaksbank - Trivselstiltak i klassene
 - Gjennomføre jevnlig samtaler der man tar opp ordensreglement og krenkende adferd
- Rutiner for inspeksjonsordningen ved Rafsbotn skole (2018)
- Rutiner for oppstart/gjennomføring/avslutning av skoledagen ved Rafsbotn skole (2018)
 - 1. – 2. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 3. – 4. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 5. – 6. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 7. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 8. – 9. trinn (egen rutinebeskrivelse)
 - 10. trinn (egen rutinebeskrivelse)
- Kjennetegn for godt klima (psykososialt) ved vår skole/våre klasserom (2018)
- Program for fagdag 02.10.2018 – Skolemiljø – Forebyggende arbeid – Relasjonsbygging
- Case fra praksisfeltet 19.09.2018 – Håndtering av krenkesaker – Opplæring i registrering av 9a-skjemaer og tiltaksplaner
- Elevrådets sammensetning og møteplan Rafsbotn skole 2018/2019
- Referat fra møte i Elevrådet ved Rafsbotn skole 10.10.2018, med behandling av saker fremmet av elevene og som gjelder elevenes interesser og behov
- Oversikt Klassekontakter Rafsbotn skole 2018/2019
- Referat fra møte i FAU ved Rafsbotn skole 16.10.2018, med behandling av saker blant annet vedrørende skoleanlegget og HMS, elevenes psykososiale miljø med gjennomgang av opplæringsloven kapittel 9 A samt skole-hjem – samarbeid og juleavslutning

- Innkalling m/saksliste til møte i SU/SMU ved Rafsbotn skole 30.10.2018
- Referat fra møte i SU/SMU ved Rafsbotn skole 30.10.2018
- Program for planleggingsdager 15. – 17. august 2018
 - Gjennomgang av rutiner og skolens arbeid med opplæringsloven kapittel 9 A samt Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø. Besøk av APST-ambulant pedagogisk støtteteam. Arbeide med kompetansemål, organisering, produkt og vurdering for læring
- Informasjon om regelverk, nulltoleranse mot mobbing og aktivitetsplikten jf. opplæringsloven kapittel 9 A
 - Ranselpost hjem hver høst
- Retten til et trygt og godt skolemiljø og nulltoleranse mot mobbing
 - Informasjon og opplæring gitt til foreldre i foreldremøter høst 2017 og høst 2018
- Kvalitetsdialogen med ansatte ved Rafsbotn skole
 - Faglig kartlegging av elevene
 - Sosial kartlegging av elevene
 - Tiltak på klassene
 - Vurderinger/Evalueringer
- Rektors arkiv Rafsbotn skole - Rapport antall registrerte 9a-saker per 25.01.2019

VEDLEGG 1: RÅDMANNENS KOMMENTARER

Fra: Bjørn-Atle Hansen <Bjorn-Atle.Hansen@alta.kommune.no>

Sendt: onsdag 24. april 2019 08:18

Til: Bjørn-Christian Johansen <bjorn@vefik.no>

Emne: SV: Rapport til høring "Mobbing i grunnskolen" Alta kommune

Hei

Rådmannen har ingen ytterligere kommentarer til forvaltningsrevisjonsrapporten.

Med vennlig hilsen

Bjørn Atle Hansen

Rådmann

Alta kommune

Postadresse: Postboks 1403, 9506 Alta

Telefon: +47 78 45 53 06

Mobil: +47 957 65 212

E-post: bjha@alta.kommune.no

Hjemmeside: www.alta.kommune.no

Fra: Bjørn-Atle Hansen <Bjorn-Atle.Hansen@alta.kommune.no>

Sendt: tirsdag 17. desember 2019 08:14

Til: Bjørn-Christian Johansen <bjorn@vefik.no>

Emne: SV: Forvaltningsrevisjonsrapport til høring - Mobbing i grunnskolen (komplettert utgave)

Hei

Rådmannen har lest gjennom forvaltningsrevisjonsrapporten «Mobbing i grunnskolen».

Jeg har ingen kommentarer til rapporten.

Med vennlig hilsen

Bjørn Atle Hansen

Rådmann

Alta kommune

Postadresse: Postboks 1403, 9506 Alta

Telefon: +47 78 45 53 06

Mobil: +47 957 65 212

E-post: bjha@alta.kommune.no

Hjemmeside: www.alta.kommune.no

VEDLEGG 2: METODE OG GJENNOMFØRING

Generelt om forvaltningsrevisjon

Forvaltningsrevisjon er en lovpålagt oppgave. Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av kommunens/fylkeskommunens økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger.

Herunder om:

- a) forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger,
- b) forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til målene som er satt på området,
- c) regelverket etterleves,
- d) forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er hensiktsmessige,
- e) beslutningsgrunnlaget fra administrasjonen til de politiske organer samsvarer med offentlige utredningskrav,
- f) resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets eller fylkestingets forutsetninger og/ eller om resultatene for virksomheten er nådd.

Formålet med forvaltningsrevisjon er å bidra til:

- økt produktivitet, effektivitet og måloppnåelse
- at kommunal virksomhet drives i samsvar med regelverket
- å skaffe fram informasjon som gir grunnlag for kommunestyrets/fylkestingets tilsyn med forvaltningen

Det er kontrollutvalget i den enkelte kommune/fylkeskommune som skal påse at kommunens/fylkeskommunens virksomhet årlig blir gjenstand for forvaltningsrevisjon. Kontrollutvalget skal minst en gang i valgperioden utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon, som skal vedtas av kommunestyret/fylkestinget.

Det er kommunens/fylkeskommunens revisor som gjennomfører selve forvaltningsrevisjonen. Utførelsen skal skje i tråd med god kommunal revisjonsskikk, herunder RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon (vedtatt av styret i Norges kommunerevisorforbund).

Sluttproduktet i hver forvaltningsrevisjon er en rapport som oversendes til behandling i kommunens/fylkeskommunens kontrollutvalg. Kontrollutvalget rapporterer videre til kommunestyret/fylkestinget om de gjennomførte prosjektene.

Bestilling fra kontrollutvalget

Revisor må gjennomføre forvaltningsrevisjonen i samsvar med kontrollutvalgets bestilling.²

Denne undersøkelsen er blitt gjennomført på bakgrunn av en hovedproblemstilling vedtatt av kontrollutvalget i Alta kommune den 24.04.2017 (sak 12/2017). I tillegg har revisjonen utarbeidet tre underproblemstillinger. Hovedproblemstillingen for undersøkelsen har vært som følger:

Hvordan arbeider skolene i Alta kommune med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing?

Undersøkelsen har hatt følgende tre underproblemstillinger:

- Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å forebygge mobbing?
- Har skolene i Alta kommune systemer og rutiner for å avdekke mobbing?
- I hvilken grad følger skolene i Alta kommune opp konkrete mobbesaker?

² RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, pkt. 10.

Revisjonen har forholdt seg til vedtaket i sak 12/2017 vedrørende problemstillinger der kontrollutvalget overlater til revisjonen å utarbeide underproblemstillinger og eventuelle tilleggsproblemstillinger i tilknytning til den vedtatte hovedproblemstillingen.

Oppstart

Revisor skal sende oppstartsbrev til administrasjonssjefen så tidlig som mulig i prosjektet.³

Oppstartsbrev ble sendt den 3.oktober 2018 for å tidlig melde til rådmannen om at revisjonen var klar for oppstart av forvaltningsrevisjonsprosjektet «*Mobbing i grunnskolen*».

I oppstartsbrevet ble det orientert om bestillingen fra kontrollutvalget og om de tre underproblemstillingene som revisjonen hadde utarbeidet i tilknytning til den vedtatte hovedproblemstillingen for undersøkelsen. Revisjonen forklarte også kort om hvilke kilder revisjonskriteriene ville bli utledet fra. Rådmann Bjørn-Atle Hansen i Alta kommune utpekte skolefaglig ansvarlig Tove K. Knudsen til kontaktperson for prosjektet.

Til å bistå revisjonen i forbindelse med datainnsamling, valgte skolefaglig ansvarlig i tillegg å ha med seg kommunalleder for oppvekst og kultur Rikke Raknes.

Datainnsamling

Revisor må innhente data i tilstrekkelig omfang til å kunne gjøre vurderinger og svare på problemstillingen(e) i undersøkelsen. Eksempler på metoder som kan benyttes er intervju, spørreskjema, observasjon, dokumentanalyse, statistiske analyser, regnskapsanalyse og systemanalyse.⁴ I den grad det er tjenlig, bør det benyttes flere metoder for innsamling av data (data- og metodetriangulering).

Nedenfor redegjør vi nærmere for de metoder for innsamling av data som er benyttet i denne undersøkelsen.

Hovedproblemstilling:

Hvordan arbeider skolene i Alta kommune med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing?

For å finne svar på hovedproblemstillingen har følgende metoder vært benyttet:

- Fokusgruppe-intervju med skoleeier Alta kommune, representert ved skolefaglig ansvarlig og kommunalleder for oppvekst og kultur
- Fokusgruppe-intervju med skoleledelsen og utvalgte kontaktlærere ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole
- Anonym spørreundersøkelse rettet til alle medlemmene i elevrådet ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole
- Anonym spørreundersøkelse rettet til alle foreldrerepresentantene i FAU ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole
- Dokumentanalyse
 - Gjennomgang av skoleeiers framlagte dokumentasjon knyttet til det overordnede ansvaret for opplæringsvirksomheten i Alta kommune samt skriftlige føringer til skolene i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
 - Gjennomgang av det skriftlige rammeverket knyttet til systemer og rutiner for å forebygge og avdekke mobbing ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole
 - Gjennomgang av skolenes framlagte dokumentasjon for sitt arbeid relatert til opplæringsloven kapittel 9 A og aktivitetsplikten

³ RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, pkt. 13.

⁴ RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, pkt. 26.

- Statistiske analyser
- Bearbeiding av data innhentet fra den årlige nasjonale elevundersøkelsen, i tillegg til bearbeiding av informasjon fra spørreundersøkelser som revisjonen selv har gjennomført

Revisjonen har i dette forvaltningsrevisjonsprosjektet gjennomført følgende fokusgruppe-intervjuer med relevante informanter i Alta kommune:

Alta rådhus, 11.12.2018:

Skoleeier Alta kommune, fokusgruppe med følgende personer som stilte sammen til intervju:

- Tove K. Knudsen, Skolefaglig ansvarlig
- Rikke Raknes, Kommunalleder for oppvekst og kultur

Alta ungdomsskole, 13.12.2018:

Skoleledelsen ved Alta ungdomsskole, fokusgruppe med følgende personer som stilte sammen til intervju:

- Magne Medlie, Rektor
- Anne B. Hykkerud, Assisterende rektor
- Kåre Sandring, Inspektør

Kontaktlærere ved Alta ungdomsskole, fokusgruppe med følgende personer som stilte sammen til intervju:

- Trond A. Olsen, Kontaktlærer 8.-9.-10. trinn
- Trude Aslaksen, Kontaktlærer 10. trinn
- Odd Werner Olsen, Kontaktlærer 10. trinn

Rafsbotn skole, 13.12.2018:

Skoleledelsen ved Rafsbotn skole, fokusgruppe med følgende personer som stilte sammen til intervju:

- Monika Johansen, Rektor
- Eilinn B. Johnsen, Representant fra rektors ledergruppe

Rafsbotn skole, 14.12.2018:

Kontaktlærere ved Rafsbotn skole, fokusgruppe med følgende personer som stilte sammen til intervju:

- Bent Kamsvåg, Kontaktlærer 9. trinn
- Silje Raknes, Kontaktlærer 3. trinn
- Stine Sivertsen, Kontaktlærer 2. trinn

Bossekop skole, 17.12.2018:

Skoleledelsen ved Bossekop skole, fokusgruppe med følgende personer som stilte sammen til intervju:

- Trude T. Andersen, Rektor
- Morten Fugelli, Inspektør

Kontaktlærere ved Bossekop skole, fokusgruppe med følgende personer som stilte til intervju:

- Ingeborg Seppola Tubez, Kontaktlærer 7. trinn
- Trine Strand Ojala, Kontaktlærer 6. trinn
- Margareth Rydheim, Kontaktlærer 3. trinn

Intervjuene ble gjennomført ved bruk av intervjuguider med spørsmål utledet fra undersøkelsens problemstillinger. Intervjuguidene var på forhånd utarbeidet av revisjonen og sendt til informantene slik at de kunne forberede seg. Vest-Finnmark kommunerevisjon stilte med forvaltningsrevisor Bjørn-Christian Johansen og forvaltningsrevisor Viggo Johannessen som referenter i de tilsammen syv fokusgruppe-intervjuene.

Formålet med intervjuene var å søke informasjon direkte fra skoleeier og skolene på hvordan sentrale ansatte i Altaskolen selv vurderer sin praksis samt kjennskap til lovverk, reglementer, retningslinjer, systemer og rutiner knyttet til elevenes skolemiljø. Svarene skulle gi god hjelp og støtte til revisjonen i arbeidet med å løse problemstillingene i undersøkelsen. Intervjuene vurderes av revisjonen som viktige supplement til datagrunnlaget for undersøkelsen, samt at det å møtes fysisk for en gjennomgang av aktuelle tema noen ganger kan være bedre enn for eksempel bare mailkorrespondanse.

Revisjonen har i dette prosjektet også utarbeidet anonyme spørreundersøkelser som ble rettet til alle medlemmene i elevrådet og til alle foreldrerepresentantene i FAU ved Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Spørreundersøkelsene ble lagt ut 30.01.2019 og revisjonen fikk inn 31 besvarelser fra elevrådsmedlemmene, som er en oppslutning på rundt 80% av det tilsammen totale antallet elevrådsmedlemmer ved de tre skolene. Fra foreldrerepresentantene i FAU fikk revisjonen inn 13 besvarelser, som er en oppslutning på rundt 30% av det tilsammen totale antallet foreldrerepresentanter i FAU ved de tre skolene. Revisjonen mottok besvarelser fra både elever og foreldre ved alle de tre skolene og det ble videre foretatt en samlet vurdering av elevenes svar og en samlet vurdering av foreldrenes svar. Revisjonen har ikke vurdert svarene i forhold til statistisk representativitet. Formålet med spørreundersøkelsene var å få ut indikasjoner på skolenes praksis, samt å balansere tyngde og legitimitet i datagrunnlaget for undersøkelsen ved å gi elevene og foreldrene i Altaskolen hver sin stemme i forbindelse med dette prosjektet. Dette da elevene og foreldrene representerer sine respektive brukergrupper i kraft av sine verv i rådsorganene. Informasjonen fra denne delen av datainnsamlingen ble til slutt bearbeidet av revisjonen.

Datainnsamlingen knyttet til dokumenter startet i september 2018, med å kartlegge temaet for denne forvaltningsrevisjonen og ved å utarbeide en prosjektplan som et forprosjekt til selve undersøkelsen. I denne fasen av prosjektet ble det foretatt vurderinger av autoritative kilder som anvendes for å blant annet utarbeide underproblemstillinger og revisjonskriterier. I tillegg ble det foretatt vurderinger av kilder til relevant data og dokumentasjon for å presentere bakgrunnsopplysninger relatert til undersøkelsen. Dette er beskrevet i rapportens kapittel 1 og 2.

Det videre arbeidet med prosjektet fortsatte fram til mars 2019 med avsluttende rapport. Revisjonen har som en del av dokumentanalyse i dette prosjektet foretatt en gjennomgang av kommunens årsmeldinger, handlingsplaner, kvalitetssystem, samt relevante rapporter og styringsdokumenter for oppvekstsektoren. Et viktig dokument her er kommunens *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* som ble sentralt å vise til ved selve behandlingen av problemstillingene i rapportens kapittel 3. Dette ble gjort for å kunne vurdere hvordan Alta kommune som skoleeier ivaretar det overordnede ansvaret med å sørge for at skoleledelsen ved skolene oppfyller kravene som stilles i opplæringsloven, samt hvordan skoleadministrasjonen bistår skolene i deres arbeid med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing. Revisjonen har også aktivt benyttet kommunens nettsider som en inngang til relevant data for å svare på bestillingen fra kontrollutvalget. En rekke revisjonshandlinger knyttet til dokumenter har vært mulig å gjennomføre uten å fysisk trenge å kontakte kommunen.

For å vurdere hvordan skolene i Alta kommune arbeider med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing, har revisjonen foretatt en nærmere undersøkelse av skolene; Bossekop skole i vestre del av Alta, som er en ren 1-7 - skole på barnetrinnet, Alta ungdomsskole i bysentrum av Alta, som er en ren 8-10 - skole på ungdomstrinnet og Rafsbotn skole i østre del av Alta, som er en nærskole med et skoletilbud fra 1. til 10. trinn. Disse skolene har tilsammen et samlet elevtall på omlag 800 elever. Alta kommune har i dag rundt 2550 skoleelever fordelt på 15 grunnskoler og en voksenopplæring. I tillegg er det en privat kristen grunnskole og en Montessoriskole i kommunen. Viktige kriterier for utvelgelsen av de ovennevnte tre skolene har vært skolenes beliggenhet med hensyn til å gi undersøkelsen en

jevn geografisk spredning, i tillegg til at type skole (nærskole/barneskole/ungdomsskole) samt elevtall samlet sett er blitt tillagt vekt. Det er blitt foretatt dokumentanalyse ved gjennomgang av systemer og rutiner, samt ved gjennomgang av 15 av tilsammen 46 registrerte enkeltsaker vedrørende mobbing, for skoleåret 2018/2019 ved de utvalgte skolene. Fem saker per skole er nærmere undersøkt.

Skoleledelse, utvalgte kontaktlærere, elevrådsmedlemmer og foreldrerepresentanter i FAU ved disse tre skolene har i forbindelse med dette prosjektet levert viktig dokumentasjon og informasjon til revisjonen.

I forbindelse med gjennomgang av de tre utvalgte skolenes systemer og rutiner for å forebygge og avdekke mobbing, så etterspurte revisjonen spesielt dokumentasjon knyttet til skolenes planer og arbeid relatert til opplæringsloven kapittel 9 A og aktivitetsplikten. Rektorene svarte revisjonen i form av redegjørelse pr. mail og i forbindelse med revisjonens besøk ved skolene. Dokumenter som er mottatt, innhentet og benyttet som kilder og data i forbindelse med denne undersøkelsen, er ført opp i rapportens kapittel 6- *Kilder og litteratur*.

I tidsrommet 20.-25.januar 2019 foretok revisjonen ved stedlig tilsyn en gjennomgang av enkeltsaker i rektors arkiv ved de tre utvalgte skolene. Dette ble gjort for å få en indikasjon på skolenes praksis samt søke bekreftelser på data som mottas via intervju, spørreundersøkelser og dokumenter. Det vil si en gjennomgang av konkrete saker der det er meldt ifra om krenkende adferd og hvor elever er blitt krenket, eller at det på annen måte er blitt avdekket at noen har blitt utsatt for handlinger som utløser plikt til å gripe inn og registrere 9A-sak på hendelsen. Sakene som ble sjekket er utløst av hendelser som i henhold til opplæringsloven § 9 A-4 er blitt meldt inn og registrert via utfylte 9A-skjemaer. Et viktig formål med gjennomgangen av rektors arkiv var å undersøke hvordan skolene følger opp konkrete mobbesaker, herunder i hvilken grad aktivitetsplikten oppfylles og dokumenteres. For skoleåret 2018/2019 var det på undersøkelsestidspunktet den 25. januar 2019, totalt tilsammen meldt inn 46 saker ved de tre utvalgte skolene. Sakene var meldt med skjema del-A, som gjelder saker der en elev er krenket. Revisjonen foretok så en nærmere gjennomgang av 15 saker, noe som i praksis betyr at revisjonen har sett nærmere på hver tredje sak av det totale antallet innmeldte saker per 25.01.19 for skoleåret 2018/2019 ved de tre utvalgte skolene. Et viktig delmål i denne fasen av prosjektet var å komme fram til et utvalg konkrete krenkesaker som skulle tas med videre til nærmere undersøkelse. Ifølge bestemte rutiner skal alle saker som blir registrert meldes til rektor og arkiveres. Revisjonen besluttet derfor å foreta et utvalg av saker fra rektors arkiv ved hver av de tre skolene. Revisjonen har søkt å treffe et utvalg av saker med en jevn fordeling i forhold til hele skoleåret 2018/2019. Av 46 krenkesaker fra skoleåret 2018/2019 valgte revisjonen ut 15 saker til nærmere undersøkelse. Utvalget ble gjort gjennom stratifisert og tilfeldig systematisk utvelgelse. Stratifisert fordi revisjonen har sett på saker behandlet av alle de tre utvalgte skolene, det vil si Bossekop skole, Alta ungdomsskole og Rafsbotn skole. Videre er det valgt ut saker fra ett bestemt skoleår, skoleåret 2018/2019. Rektors arkiv er ved alle de tre skolene i praksis en fysisk perm der sakene legges i ordnet rekkefølge kronologisk etter dato for hendelsene. Den tilfeldige systematiske utvelgelsen av saker ble dermed gjort ved at revisjonen foretok en beslutning om å trekke tilfeldig ut fem saker fra hver perm tilhørende de tre skolene, men med et søkt mellomrom, da målet var å treffe et utvalg på tilsammen 15 saker med en jevn fordeling i forhold til hele skoleåret 2018/2019.

I forbindelse med undersøkelsen av de 15 utvalgte krenkesakene benyttet revisjonen kontrollskjema for å ha som støtte i operasjoner med å strukturere og behandle informasjon knyttet til sakene. For hver sak som revisjonen sjekket ble det stilt spørsmål fra en på forhånd utarbeidet sjekklister som vurderte alle påkrevde punkter som må fylles ut i skjema del-A for den krenkede, skjema del-B som skal registreres på den som krenker, i tillegg til vurdering av påkrevd innhold i skjema for tiltaksplan som må utarbeides i saker der undersøkelser og

vurderinger utløser plikt til å iverksette konkrete tiltak for å rette opp situasjonen mellom partene i en krenkesak. Dette ble gjort for å kunne ta stilling til om skolene følger opp konkrete mobbesaker i henhold til krav stilt i opplæringsloven, samt kontrollere hvordan ansvarlige ansatte ved skolene vurderer og håndterer hendelser knyttet til krenkende adferd. Revisjonen foretok også en generell gjennomgang av rektors arkiv for å få et helhetlig bilde på hvordan skolene dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten, samt i hvilken grad sanksjoner blir iverksatt. Da det er et begrenset antall saker som er blitt sett nærmere på, så vurderer revisjonen at dataene gir en indikasjon på skolenes praksis, men at dataene ikke kan brukes til generalisering. De tilsammen 15 utvalgte krenkesakene er behandlet i punkt 3.3 i rapporten for dette prosjektet.

Revisjonen har av ressursmessige årsaker og etter revisjonsfaglige vurderinger avgrenset dette prosjektet. Revisjonen har foretatt gjennomgang av enkeltsaker vedrørende mobbing ved de utvalgte skolene, men har ikke behandlet alle forhold ved sakene som for eksempel involverte parter, bevisførsel, årsaker til mobbing eller sett på eventuelle saker som har blitt meldt til Fylkesmannen. Når det gjelder relasjonelle forhold mellom lærere og elever, så er prosjektet blitt avgrenset til å omfatte undersøkelse av praksis vurdert etter opplæringsloven §§ 9 A-3 til 9 A-5. De mange og komplekse arbeidsrettslige problemstillinger som kan oppstå i den forbindelse er ikke blitt behandlet i denne undersøkelsen.

Fokusområdet *Mobbing i grunnskolen* er blitt undersøkt på et systemnivå. Det er de utvalgte skolenes arbeid med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing etter 01.08.2017, som i hovedsak er blitt gjenstand for vurdering. Dokumentert praksis er blitt vurdert opp mot problemstillingene og revisjonskriteriene som er beskrevet i punkt 1.2 og 1.3 i rapporten for dette prosjektet.

Statistiske analyser har i denne forvaltningsrevisjonen i hovedsak vært bearbeiding av data, som ble innhentet fra den årlige nasjonale elevundersøkelsen, i tillegg til bearbeiding av informasjon fra spørreundersøkelser som revisjonen selv har gjennomført. Av ressursmessige hensyn - herunder metodemessige utfordringer – har ikke revisjonen i forbindelse med denne undersøkelsen analysert om det foreligger årsakssammenhenger mellom skolenes praksis og antall registrerte krenkesaker vurdert opp mot resultatene i den årlige nasjonale elevundersøkelsen. Resultater fra den årlige nasjonale elevundersøkelsen er presentert i rapportens punkt 2.4.

Gyldighet og pålitelighet

I valg av metode må revisor sikre dataens relevans (gyldighet/validitet) i forhold til problemstillingen(e).⁵ Datainnsamlingen må gjennomføres på en måte som sikrer dataens pålitelighet (reliabilitet).

Dataenes gyldighet er sikret ved at revisjonen underveis igjennom hele prosjektet har jobbet systematisk for å få tilstrekkelig informasjon til å kunne ta stilling til om revisjonskriteriene er oppfylt eller ikke. Datainnsamlingen er utelukkende blitt gjennomført med utgangspunkt i revisjonskriteriene. Revisjonen vurderer at revisjonsdialogen med revidert enhet har vært god.

Revisjonen valgte å innhente relevant informasjon direkte fra kommunen som skoleeier og fra de tre utvalgte skolene som er undersøkt nærmere i forbindelse med dette prosjektet.

Dokumenter er i hovedsak blitt overlevert til revisjonen av ansatte med lederrolle i oppvekstsektoren. Enkelte dokumenter har vært å finne på kommunens internetsider. Noen av dokumentene er også blitt behandlet i kommunestyret i Alta. Dokumentasjonen som er innhentet omfatter blant annet skolenes planer, årshjul, regler, retningslinjer, rutinebeskrivelser, informasjon fra rådsorganer og planleggingsmøter mv. som igjen er relatert til arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. I tillegg har revisjonen innhentet dokumenter som omhandler de føringer som skoleadministrasjonen har gitt til skolene i Alta kommune. Man har søkt etter

⁵ RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, pkt. 27.

dokumentasjon for den praksis som skal være gjeldende på de aktuelle områdene og videre undersøkt den reelle virkelige praksis ved å se på registrerte enkeltsaker vedrørende mobbing i grunnskolen.

Revisjonen har også i intervjuer med skoleadministrasjonen, skoleledelse og kontaktlærere fått beskrivelser på hvordan det til daglig jobbes med å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing. Elever og foreldre/foresatte har fått komme med sine synspunkter via spørreundersøkelser. Alt dette i sum gir et viktig bidrag til revisjonen når konkrete krenkesaker skal undersøkes nærmere og skolenes virkelige praksis skal holdes opp mot revisjonskriteriene. De data som videre innhentes er relatert til konkrete krenkesaker fra grunnskolen i Alta kommune og på den måten undersøker revisjonen en rekke prosesser fra plan til handling. Dette blir gjort for å kunne svare på problemstillingene i undersøkelsen. I de tilfeller der det har vært mangler i dokumentasjonen som er blitt etterspurt har revisjonen etterlyst dette.

Dataenes pålitelighet er sikret ved at revisjonen har spurt flere sentrale personer og brukere med overlappende kunnskap om de forhold som er undersøkt. Revisjonen anser også at de dokumenter som er innhentet, og informasjon fra undersøkelse av enkeltsaker, for å være pålitelige kilder.

Verifisering

Data som er innsamlet ved hjelp av intervju skal som hovedregel verifiseres.⁶ I praksis innebærer dette at et utkast til rapport blir sendt til informantene i revidert(e) enhet(er) for gjennomlesing. Dette gjøres for å unngå faktafeil, og for å sikre at det materialet som undersøkelsen bygger på blir mest mulig fullstendig og pålitelig.

Et utkast til rapport ble sendt på verifisering den 11. april 2019 til følgende kontaktpersoner og informanter:

- Tove K. Knudsen, Skolefaglig ansvarlig i Alta kommune
- Rikke Raknes, Kommunalleder for oppvekst og kultur i Alta kommune
- Magne Medlie, Rektor ved Alta ungdomsskole
- Anne B. Hykkerud, Assisterende rektor ved Alta ungdomsskole
- Kåre Sandring, Inspektør ved Alta ungdomsskole
- Trond A. Olsen, Kontaktlærer 8.-9.-10. trinn ved Alta ungdomsskole
- Trude Aslaksen, Kontaktlærer 10. trinn ved Alta ungdomsskole
- Odd Werner Olsen, Kontaktlærer 10. trinn ved Alta ungdomsskole
- Monika Johansen, Rektor ved Rafsbotn skole
- Eilinn B. Johnsen, Representant fra rektors ledergruppe ved Rafsbotn skole
- Bent Kamsvåg, Kontaktlærer 9. trinn ved Rafsbotn skole
- Silje Raknes, Kontaktlærer 3. trinn ved Rafsbotn skole
- Stine Sivertsen, Kontaktlærer 2. trinn ved Rafsbotn skole
- Trude T. Andersen, Rektor ved Bossekop skole
- Morten Fugelli, Inspektør ved Bossekop skole
- Ingeborg Seppola Tubez, Kontaktlærer 7. trinn ved Bossekop skole
- Trine Strand Ojala, Kontaktlærer 6. trinn ved Bossekop skole
- Margareth Rydheim, Kontaktlærer 3. trinn ved Bossekop skole

Frist for å komme med tilbakemeldinger ble satt til 23. april 2019. Det var ingen ved fristens utløp som hadde merknader til fakta i rapporten i forbindelse med verifiseringen.

⁶ RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, pkt. 29.

Intern kvalitetssikring

Utføring av forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres.⁷ Kvalitetssikringen skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre må det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Denne forvaltningsrevisjonsundersøkelsen er blitt gjennomført som et prosjekt der forvaltningsrevisor Bjørn-Christian Johansen har vært prosjektleder og forvaltningsrevisor Viggo Johannessen har deltatt som prosjektmedarbeider. Ferdigstilt rapport av 24. april 2019 er kvalitetssikret av ekstern og særskilt kvalitetssikrer, Annette Gohn-Hellum. Endringer i foreliggende bearbeidet rapport er kvalitetssikret av Viggo Johannessen.

Tidligere oppdrags- og fagansvarlig forvaltningsrevisor Tom Øyvind Heitmann har hatt en sentral rolle med å foreta gjennomgang, vurdering og kvalitetssikring av prosjektplanen for undersøkelsen.

Prosjektgruppa har igjennom hele prosessen avholdt jevnlige arbeidsmøter der man har diskutert framdrift og hvordan arbeidet med undersøkelsen skal legges opp. Faglige konsultasjoner, bearbeiding og analyse av innsamlet data har også blitt oppsummert i arbeidsmøter i prosjektgruppa.

I møter med revidert enhet har både prosjektleder og prosjektmedarbeider i hovedsak deltatt sammen, i tillegg til at notater er tatt med påfølgende sammenstilling av informasjon.

Høring

Administrasjonssjefen skal gis anledning til å gi uttrykk for sitt syn på de forhold som framgår av rapporten.⁸ Høringssvaret skal vedlegges rapporten som går til behandling i kontrollutvalget.

Rapporten for dette prosjektet ble første gang sendt på høring til rådmannen den 23. april 2019. Rådmannens høringssvar ble mottatt av revisjonen den 24. april 2019, og samme dag oversendt kontrollutvalget som vedlegg til rapport endelig utgave.

Ved kontrollutvalgets behandling av rapporten den 29. april 2019, mente utvalget at også forholdet mellom voksenpersoner og elever i skolemiljøet skulle vært behandlet som en del av undersøkelsen.

Etter at kontrollutvalget i møte den 8. oktober 2019 presiserte revisjonens frihet til å foreta revisjonsfaglige vurderinger for å svare på undersøkelsens problemstilling(er), aksepterte revisjonen å utarbeide en ny versjon av rapporten som ikke utelukkende omhandler relasjonsforholdet mellom elever. Den bearbeidede rapporten som herved foreligger, ble så sendt på ny høring til rådmannen den 5. desember 2019.

Rådmannens svar framgår av rapportens vedlegg 1.

⁷ RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, pkt. 45.

⁸ RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon, pkt. 16.